

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
EMANCIPACIJA OČETA V SLOVENSKI DRUŽINI

Katja Bizjak Kralj

Ljubljana 2015

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Katja Bizjak Kralj

Naslov: Emancipacija očeta v slovenski družini

Kraj: Ljubljana

Leto: 2015

Število strani: 107

Število prilog: 3

Število tabel: 24

Število virov: 70

Število slik: 0

Število grafov: 24

Mentor: doc. dr. Nino Rode

Ključne besede: očetovstvo, spremembe v družini, delitev dela, moškost, miti o materinstvu.

Povzetek: V diplomski nalogi sem se osredotočila na raziskavo trenutne vloge očeta v slovenski družini. Vloga očeta se je z zgodovino spreminjala in prišli smo do točke, ko je oče v vzgojo in nego otroka ter gospodinjska opravila vključen bolj kot kadarkoli prej. Skozi raziskavo sem iskala ovire, ki sodobnemu očetu onemogočajo še boljšo vključenost, in glavni razlog, ki mu onemogoča enakopravnost pri domačem delu. Ugotovila sem, da so ti razlogi predvsem ideološki in da na vključenost pozitivno vplivata koriščenje očetovskega dopusta in prisotnost pri porodu.

Keywords: fatherhood, changes in the family, work division, manhood, myths about motherhood.

Abstract: In the thesis I focused on the analysis of the current role of the father in Slovenian families. The role of the father changed during history to the point, where the father is more than ever involved in the conditioning and care of the child and housework. Through the analysis I searched for obstacles that prevent fathers to become even more involved and for the main inhibitor that prevents fathers from becoming equal in terms of housework. I found that these reasons are mostly ideological and that the paternity leave and presence at birth positively impact their inclusion.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA
EMANCIPACIJA OČETA V SLOVENSKI DRUŽINI

Mentor: doc. dr. Nino Rode

Avtorica: Katja Bizjak Kralj

Ljubljana 2015

PREDGOVOR

Tik pred koncem študija sem rodila sina, kar me je spodbudilo k razmišljanju o dojemanju materinstva in očetovstva ter o delitvi domačega dela. Diplomsko nalogo sem začela pisati kot esej o novem očetovstvu, kaj vse novo očetovstvo je, vendar je tema skozi čas s samorefleksijo prerasla v raziskavo trenutnega stanja v slovenski družini, v iskanje vzrokov in posledic za trenutno situacijo.

Pred dobrim letom sem v medijih zaznala močno nestrinjanje s predlogom zakona, ki naj bi uvedel mesec neprenosljivega starševskega dopusta očetom. Ljudje so se množično uprli temu predlogu in zanimalo me je, kje je vzrok za tak upor, saj bi zakon očetom prinesel nove pravice. To me je privedlo do celovite raziskave o miselnosti in vplivih mitov o materinstvu ter drugih dejavnikov na delitev dela znotraj družine.

V teoretičnem delu sem poskušala opisati družino in spremembe znotraj nje v zadnjih desetletjih. Opisala sem starševstvo in materinstvo, kjer sem se osredotočila predvsem na mite o materinstvu, podrobneje pa sem predstavila očetovstvo. Očetovstvo je močno povezano z moškostjo, zato se mi je zdelo prav, da opišem, kaj je moškost in kako se moškosti naučimo. Zgodovinski pregled vključenosti očeta v dom nam predstavi preteklost, da jasno opazimo spreminjanje očetovske vloge do današnjega, vključenega očeta. Ker se mi je zdelo pomembno, da predstavim, da je delitev vlog znotraj družine odvisna od družbenih dejavnikov in ne bioloških, sem predstavila tudi dojemanje očetovstva v drugih kulturah. Matere so očete pogosto izključile iz nosečnosti in poroda, ker se vse dogaja v njihovem telesu in ne moškem, zato sem predstavila kuvado in vlogo očeta pri nosečnosti in porodu, nato pa sem se osredotočila še na delitev dela pri gospodinjskih opravilih znotraj družine. Pomemben prispevek k aktivnemu očetovstvu predstavlja tudi državna družinska politika, zato sem opisala tudi pravico do očetovskega dopusta.

V metodološkem delu sem izvedla obsežno raziskavo. Anketni vprašalnik je na moje presenečenje izpolnilo 889 anketirank, ki so si za izpolnjevanje vzele skoraj 8 minut časa. To dokazuje, da je tema zelo zanimiva za javnost. Podatke sem podrobno analizirala in iskala povezave med njimi.

ZAHVALA

Na tem mestu bi se rada zahvalila:

- vsem 889 anketirankam, ki so omogočile mojo raziskavo,
- vsem zaposlenim na Fakulteti za socialno delo, ki so mi podajali svoje znanje v času študija,
- mentorju doc. dr. Ninu Rodetu za veliko pomoč pri izvedbi raziskave in analizi podatkov,
- v največji meri trem moškim v svojem življenju, ki so bili povod za mojo diplomsko nalogo, sinu Tristanu, možu Gašperju in očetu Marku.

Kazalo vsebine

1. Teoretični uvod	9
1.1. Družina.....	9
1.1.1. Definicija družine	9
1.1.2. Spremembe v sodobni družini	11
1.2. Starševstvo	14
1.3. Materinstvo	17
1.3.1. Miti o materinstvu	18
1.4. Očetovstvo	21
1.4.1. Moškost	21
1.4.2. Vloga očeta v družini skozi zgodovino	23
1.4.3. Tradicionalne vloge moškega in očeta v različnih kulturah	26
1.4.4. Oče in nosečnost.....	28
1.4.5. Kuvada.....	29
1.4.6. Oče pri porodu	30
1.4.7. Oče pri negi in vzgoji	32
1.4.8. Oče in gospodinjska dela.....	35
1.4.9. Očetova odsotnost	38
1.4.10. Ovire očetovanja	39
1.4.11. Očetovski dopust.....	42
2. Problem	43
3. Metodologija	45
3.1. Vrsta raziskave.....	45
3.1.1. Spremenljivke.....	45
3.2. Merski instrumenti in viri podatkov	46
3.3. Populacija in vzorčenje	46

3.4.	Zbiranje podatkov	47
3.5.	Obdelava in analiza podatkov	47
4.	Rezultati	48
4.1.	Grafična predstavitev rezultatov	48
4.2.	Preverjanje hipotez	73
5.	Razprava.....	86
6.	Sklep.....	90
7.	Predlogi	92
8.	Literatura	93
9.	Povzetek	99
10.	Priloge.....	100
10.1.	Vprašalnik.....	100
10.2.	Spremenljivke	106
10.3.	Podatki raziskave	107

Kazalo grafov

Graf 4.1: Koriščenje porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka	48
Graf 4.2: Razlogi za koriščenje porodniškega dopusta	49
Graf 4.3: Koriščenje očetovskega dopusta	50
Graf 4.4: Čas, ki ga oče posveti gospodinjskim opravilom in otroku	51
Graf 4.5: Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom, glede na koriščenje očetovskega dopusta	52
Graf 4.6: Čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, glede na koriščenje očetovskega dopusta.....	53
Graf 4.7: Kdo je zadolžen za nego otroka	54
Graf 4.8: Delitev dela v primeru bolezni otroka.....	55
Graf 4.9: Delitev dela pri vzgoji in kaznovanju otroka	57
Graf 4.10: Delitev gospodinjskih opravil	58
Graf 4.11: Delitev dela pri nakupovanju in finančah	59
Graf 4.12: Delitev dela pri hišnih popravilih in skrbi za avtomobil.....	60
Graf 4.13: Delitev dela pri prevozu otrok, igri z otrokom in pri branju literature	61
Graf 4.14: Koliko časa oče preživi z otrokom glede na zaposlitveni status.....	62
Graf 4.15: Koliko časa oče dnevno porabi za gospodinjska opravila	63
Graf 4.16: Strinjanje z izjavami o delu in karieri	64
Graf 4.17: Pričakovanja pred porodom	65
Graf 4.18: Čas z otrokom glede na prisotnost pri porodu	66
Graf 4.19: Vpliv pomoči starih staršev na čas, ki ga oče preživi z otrokom.....	67
Graf 4.20: Odpovedovanja očetov	68
Graf 4.21: Izjave o materinstvu	69
Graf 4.22: Izjave o dojemanju materinstva	70
Graf 4.23: Kakovost očetovega dela.....	71
Graf 4.24: Moškost	72

Kazalo tabel

Tabela 4.1: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na prisotnost pri porodu	73
Tabela 4.2: T-test, prva hipoteza	74
Tabela 4.3: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na koriščenje očetovskega dopusta	74
Tabela 4.4: Test ANOVA, druga hipoteza	75
Tabela 4.5: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na zaposliveni status.....	75
Tabela 4.6: T-test, tretja hipoteza	76
Tabela 4.7: Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela, glede na število otrok.....	76
Tabela 4.8: Test ANOVA, četrta hipoteza	76
Tabela 4.9: Kdo je glede na materino mišljenje odsoten z dela v primeru bolezni otroka.....	77
Tabela 4.10: Test ANOVA, peta hipoteza.....	78
Tabela 4.11: Kdo ostane doma v primeru bolezni otroka glede na finančni dohodek	78
Tabela 4.12: T-test, šesta hipoteza	79
Tabela 4.13: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na to, ali se odpoveduje službenim obveznostim.....	79
Tabela 4.14: Test ANOVA, sedma hipoteza	80
Tabela 4.15: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na pomoč starih staršev	80
Tabela 4.16: Test ANOVA, osma hipoteza.....	81
Tabela 4.17: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na odpovedovanje pristočnim aktivnostim	81
Tabela 4.18: Test ANOVA, deveta hipoteza.....	81
Tabela 4.19: Zadolžitve pri negi otroka, glede na strinjanje z miti o materinstvu	83
Tabela 4.20: Test ANOVA, deseta hipoteza	83
Tabela 4.21: Mnenje o pomembnosti domačega dela, glede na zaposlitveni status	84
Tabela 4.22: T-test, enajsta hipoteza	84
Tabela 4.23: Vpliv miselnosti o kakovosti materinega dela, glede na čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom	85
Tabela 4.24: Test ANOVA, dvanajsta hipoteza	85

1. Teoretični uvod

1.1. Družina

1.1.1. Definicija družine

Definicijo družine je težko celovito zajeti in zapisati. Strokovnjaki različnih strok zavzemajo različna stališča in si isti pojem razlagajo na različne načine. Do splošne definicije, ki bi celostno obravnavala pojem družine, je tako težko priti. Prihaja celo do ideoloških sporov glede tega, kaj družina dejansko predstavlja.

Največje razlike se pojavljajo pri razlikovanju družine in partnerstva. Eno od glavnih ovir pri oblikovanju definicije tako predstavlja vprašanje, ali sta neporočena partnerja brez otrok lahko definirana kot družina. Družine se v zadnjih desetletjih močno spreminjajo in pluralizirajo. Definicije družine se razlikujejo tudi od stroke do stroke, ki pojem definira; tako statistična stroka pojem definira precej drugače kot sociološka.

Statistični urad Republike Slovenije je ob popisu prebivalstva leta 2002 družino opredelil kot življenjsko skupnost oseb v okviru zasebnega gospodinjstva. To je:

- življenjska skupnost staršev (obeh ali enega) in neporočenih otrok, ki živijo z njima oziroma z enim od staršev. Starost otrok ni omejena, vendar pa ti nimajo svoje družine oziroma ne živijo v zunajzakonski skupnosti;
- življenjska skupnost moškega in ženske, ki sta sklenila zakonsko zvezo;
- življenjska skupnost partnerjev, ki živita v zunajzakonski skupnosti.

Zunajzakonska skupnost je dlje časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze. Zakonski stan zunajzakonskih partnerjev ni pomemben.

Tip družine je značilnost družine glede na položaj člana v družini. Tipi družine so:

- zakonski par brez otrok,
- zakonski par z otroki,
- mati z otroki,
- oče z otroki,
- zunajzakonska partnerja brez otrok,
- zunajzakonska partnerja z otroki.

Zakonska skupnost je tip družine, ki jo sestavlja zakonski par brez otrok ali zakonski par z otroki (http://www.stat.si/popis2002/si/definicije_in_pojasnila_5.html).

V nasprotju z uradno definicijo za statistične namene pa v sociološki stroki Renner (2007: 127) zapiše: »Z družino označujemo vsaj dvogeneracijsko skupnost kot obliko vsakdanjega življenja, v kateri je udeležen vsaj en starš in vsaj en (odvisen, nedoleten) otrok. To, kar družino razlikuje od drugih oblik vsakdanjega življenja ljudi, kakršni sta npr. gospodinjstvo ali partnerstvo, je obstoj starševskega razmerja kot socialnega razmerja.«

Še eno izmed razlag družine v sociološki stroki zapiše Nastran Ule (1993: 171), ki trdi: »Družina je osnovna institucija zasebnega življenja, v kateri se oblikuje večina za ljudi pomembnih socialnih odnosov. Od vseh socialnih skupin, v katerih živimo, se družina loči po tem, da nas tako v našem življenju kot vsakodnevno stalno poziva k temu, da se na vse načine odzivamo nanjo in na potrebe njenih članov. V druge socialne skupine, v katere smo vsakodnevno vključeni, smo vključeni le določen čas in vsebinsko omejeno.«

Sociološke definicije se torej razlikujejo po strukturi, vendar imajo vse podobno rdečo nit. Lasch (1977, v Renner 2008: 14) pravi, da »[...] je v vseh najti skupno dimenzijo: družino opredeljujejo kot področje biosocialne reprodukcije s poudarkom na socialni reprodukciji, kar izpostavlja predvsem čustveno, medosebno, ali kakor pravijo nekateri, socializacijsko plat reprodukcije. Podobno družino označujejo kot področje individualne ekspresivnosti, kot čustveno zaledje in zavetje, kot 'azil v brezsrčnem svetu'«.

1.1.2. Spremembe v sodobni družini

Družine se skozi tisočletja, stoletja in desetletja nenehno spreminjajo. V vsakem obdobju človeške zgodovine je imela družina posebno mesto. Na družini se odseva sodobna družba. Od stroge poslušnosti in patriarhalnosti, ki je bila značilna v preteklosti, se pomikamo k bolj enakopravnim odnosom znotraj družine. Žena in otroci so imeli v preteklosti v odnosu do partnerja/očeta podrejene vloge, usoda matere in otroka je bila v moških rokah, demokratizacija odnosov pa to sliko spreminja.

Veliko vlogo v spremembi družinskega življenja v drugi polovici 20. stoletja lahko pripišemo zaposlovanju žensk. Ravno zaposlovanje žensk utrjuje njihov družbeni in materialni položaj ter znotraj družine s partnerjem postajata vedno bolj enakovredna. Očetova nadvlada je začela izgubljati moč. Razporeditev moči se počasi izenačuje, ženske dobivajo bolj enakovredno mesto, s tem pa se povečuje tudi moč otrok pri soodločanju. Strogo podrejanje moškemu je nadomestilo soodločanje in demokratični odnos s partnerjem. »Če je model meščanske družine obljubljal srečo, ki temelji na 'naravni' razliki med spoloma, obljublja model postmeščanskega partnerstva srečo, ki sloni na družbeno kulturni enakosti« (Sieder 1998: 278).

Pred industrijsko revolucijo je bilo rojevanje čim večjega števila otrok skoraj nujno. Umrljivost prebivalstva je bila izredno visoka. Umirali so tako dojenčki ob porodu kot tudi njihove mame. Ljudje so podlegali boleznim, za katere ni bilo zdravil, primanjkovalo je hrane, živeli so v zelo slabih higienskih pogojih. Matere so od izčrpanosti od porodov umirale mlade in zelo pogosti so bili ovdovali moški s svojimi potomci. Otroci so bili delovna sila in zagotovilo, da bo podmladek poskrbel za svoje starše, ko bodo ti delovno nezmožni.

Industrijska revolucija je prinesla spremembo v miselnosti ljudi. Predvsem v mestih so ljudje začeli omejevati število nosečnosti in rojstev, saj hrane niso več pridelovali doma, otroci niso predstavljali več delovne sile, saj jim je bilo delo v industriji prepovedano in več otrok je pomenilo samo več lačnih ust in stanovanjsko stisko.

V 20. stoletju se je začelo množično zaposlovanje žensk zunaj doma, kar je vplivalo tudi na fertilno obnašanje. Ženske, ki so hodile v službo, so pogosto imele manj otrok kot tiste, ki so

ostajale doma, saj je njihovo družinsko življenje močno vplivalo na poklicno in obratno. Poklicno življenje je v življenju žensk začelo predstavljati vse pomembnejše področje. Da ne bi opustile svoje poklicne kariere, so se začele odločati za manjše število otrok, hkrati pa so postajale njihove zahteve za dom in standard višje. Pomembni so postali tudi finančni vidik in materialni pogoji za vzgojo otroka. Prispevek k manjši rodnosti je imel tudi pojav kontracepcijskih tablet in drugih oblik kontracepcijskih sredstev, tudi splava, ki so ženskam začeli omogočati večji nadzor nad lastnim telesom.

Statistični podatki v Sloveniji potrjujejo splošni trend zahodne družbe. Tudi v Sloveniji rodnost zadnja leta upada. Zvišuje se tudi starost žensk ob rojstvu prvega otroka. Po podatkih Statističnega urada RS so imele matere v Sloveniji leta 1963 večinoma osnovnošolsko izobrazbo, polovica jih ni imela lastnih dohodkov. Povprečna starost mater ob prvem otroku je bila 24,4 leta. Leta 1988 so bile matere ob rojstvu prvega otroka stare povprečno 23,5 leta. Mati vsakega petega novorojenčka ni bila poročena. 82 % žensk, ki so takrat rodile, je imelo srednješolsko izobrazbo, 16 % pa višje ali visokošolsko izobrazbo. V letu 2011 pa so bile ženske, ki so rodile prvega otroka, stare povprečno 28,8 leta. Izobrazba mater je bila podobna kot v letu 1988. Večina je imela srednješolsko izobrazbo, močno pa je narastlo število mam z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, saj je bilo takih več kot 40 % (<http://www.stat.si/>).

Funkcij družine ne more danes enakovredno zadovoljiti nobena druga podobna institucija ali skupina institucij, tudi ne povsem neformalne in začasne povezave med partnerji. Obstaja pa več znakov, ki kažejo, da jedrna družina ne zmore zadovoljivo opravljati svojih nalog oz. smotrov. Razne alternative jedrni družini imajo zato večji pomen, saj so nastale prav zato, da bi uspešneje kot jedrna družina ali tradicionalna družina izvajale temeljne družinske funkcije (Nastran Ule 1993: 172–173).

Zakonska zveza je okoli 5. stoletja z dominacijo ideologije evropskega krščanstva postala institucija, ki je urejala lastniška razmerja posameznikov in družin na teritorijih, ki praviloma niso bili oddaljeni drug od drugega. Obenem je urejala tudi pripadnost bioloških otrok, ki so bili regulirani kot lastnina in bili sami upravičeni do lastnine, torej dedovanja oziroma dote, ko so odrasli. Otrok, ki je del svojega življenja v simbolnem smislu (pogosto tudi fizičnem in ekonomskem smislu) imel status objekta, predmeta ali lastnine, si je šele v tem lastniškem odnosu zagotovil možnost in pravico, da postane nekoč lastnik družbenega imetja (Zaviršek 2012: 13).

Zakonska zveza je v preteklosti predstavljala formalnost, ki je dala družinskemu življenju pečat trajnosti in trdnosti. Pred industrijsko revolucijo ni bilo neobičajno, da so starši poročali mlade najstnike. Poroke so bile tudi instrument za ohranjanje socialnih razlik. Onemogočale so mešanje ver, slojev, ras ... Zakonska zveza je omogočala dedovanje otrokom, zagotavljala naj bi medsebojno pomoč zakoncema, večala je občutek varnosti zakoncev, tudi spolnost je bila vezana zgolj na zakonsko življenje. Dekleta pa so v patriarhalni družbi ne nazadnje s poroko tudi javno pristala na podrejeno vlogo možu.

Danes večina teh razlogov za sklenitev zakonske zveze ni več aktualna. Upadanje števila porok je najverjetneje tudi posledica izenačenosti zakonske zveze in zunajzakonske zveze. Tudi nezakonski otroci niso več zaznamovani in omadeževani kot v preteklosti, ko je bil nezakonski otrok motiv za mnogo sklenitev zakonskih zvez. Poroka je postala zgolj simbolna potrditev predanosti in skupnosti.

V zadnjih letih je naraslo število enostarševskih družin, predvsem samskih mam, saj poroka pogosto ni več nujni pogoj za finančno varnost, ker so mame postale finančno zmožne same poskrbeti za družino. Ženske se lahko že ob nosečnosti »odločijo« za samsko življenje, saj finančno niso več odvisne od otrokovega očeta, zaradi boljše finančne varnosti pa se pogosteje kot v preteklosti zakoni končajo in partnerske zveze razvežejo. Stigmatizacija ločencev je v zadnjih desetletjih drastično padla, nesrečni zakoni danes hitreje propadejo, kot so v preteklosti.

Pari sklepanje zakonske zveze prelagajo na kasnejša obdobja življenja. Tanja Renner (2007: 18) opisuje glavni razlog, t. i. LAT-fazo oz. podaljševanje mladosti. To je vmesna faza med družinsko odvisnostjo in od starševske družine docela neodvisnim življenjem. V tej fazi je mlad človek socialno neodvisen, finančno pa še vedno odvisen od staršev. Razlogi za daljše sobivanje s starši so po navadi v nezaposlenosti, nezmožnosti finančne neodvisnosti in podaljšanem obdobju študija. Na drugi strani pa so lahko razlogi popolnoma subjektivni, saj starši pogosto skrbijo za lagodje svojih otrok in tako otroci nimajo želje po popolnem osamosvajanju.

Spremembe družin po obliki zajemajo pluralizacijo družinskih oblik in zmanjševanje števila družinskih članov. Pluralizacija družinskih oblik zajema več vzporednih pojavov: zmanjšanje števila nuklearnih družin, naraščanje števila reorganiziranih družin in enostarševskih družin,

pojav t. i. parastarševanja, naraščanje števila istospolnih družin in enočlanskih gospodinjstev (Švab 2001, 41).

Organizacija združenih narodov je predlagala tipologijo družin, in sicer ločuje med (Rener 2006: 17):

1. jedrnimi družinami, med katere uvršča biološke in socialne jedrne družine staršev in otrok, enostarševske družine in adoptivne družine. Zanimivo je, da se v tej tipologiji odselitev odraslih otrok od staršev obravnava kot prehod iz biološke v socialno jedrno družino;
2. razširjenimi družinami, med katere uvršča tri- in večgeneracijske družine, poligamne razširjene družine in plemenske razširjene družine;
3. reorganiziranimi družinami, med katere sodijo dopolnjene ali vzpostavljene družine, življenje v skupnostih (komunski način življenja) in reorganizirane družine istospolnih partnerjev.

Reorganizirane družine postajajo čedalje pogostejše.

Nemško družinsko poročilo iz leta 1975 je napovedalo, da bo število otrok, ki ne odraščajo v – po tradicionalnih predstavah – »popolni« družini, še naprej naraščalo. »Roditeljsko načelo«, po katerem naj bi bili socialni starši po možnosti tudi biološki starši, se je znašlo pod vse večjim pritiskom. Vedno več otrok odrašča ob starših, ki niso njihovi rodni očetje ali matere (vnovična poroka ločencev, življenjske skupnosti itd.). Čim pogostejše je »roditeljsko načelo« kršeno, tem bolj izgublja veljavo kot norma. To zopet spodbuja nadaljnjo rast števila nezakonskih otrok in razvez, kajti možnosti ločencev z otroki, da se ponovno poročijo, se večajo. Otroci so vedno bolj vpleteni v procese ponovne partnerske skupnosti njihovega rodnega očeta ali matere (Sieder 1998: 248).

1.2. Starševstvo

V preteklosti sta bila zakon in starševstvo neposredno povezana. »Danes je starševstvo postalo pravno-formalni odnos sam po sebi in je nadomestilo poroko kot tisti temelj, okoli katerega se je včasih organizirala družina« (Zaviršek 2012: 28).

V predindustrijskih družbah so bili zelo dobrodošli v vseh družbenih slojih. Za otroke so odločali predvsem iz materialnih razlogov, saj so otroci revnejšim slojem prebivalcev predstavljali delovno silo in socialno varnost v starosti. V času industrializacije pa je otrok postal finančno breme za družino in rodnost je začela upadati. Danes se ljudje za otroke odločajo iz povsem drugačnih razlogov, iz psihološke želje po naraščanju. Ljudje si želijo skrbeti za nekoga, želijo si bližine in nežnosti.

Starši so otroke dolžni vzgajati, izobraževati in vzdrževati. Te dolžnosti narekuje zakon in za neizpolnjevanje teh predvideva posledice, da bi zaščitili otrokovo korist.

Starša predstavljata poseben sistem dveh odraslih oseb, katerega cilj je skrb za potomstvo, nego in vzgojo otrok. Oče in mati sta lahko med seboj povezana ali nepovezana, drug do drugega sta lahko odprta ali zaprta, kot starša sta lahko samostojna ali nesamostojna, prožna ali toga, uspešna ali neuspešna. To so njune sistemske medsebojne značilnosti. Sistem staršev skupaj s sistemom, ki ga oče in mati tvorita kot zakonca in ki ga ustvarjata starša skupaj z otrokom, predstavlja podsistema širšega družinskega medosebnega sistema (Brajša 1987: 113).

Starševstvo predstavlja podporo otroku, da bo lahko odrasel v samostojno osebo. »Samo materinstvo ne more ustvarjati starševstva in očetovstvo ne more nadomestiti in izpodriniti materinstva. Materinstvo in očetovstvo sta enakopravna in enako pomembna dela celovitega starševstva« (Brajša 1987: 111).

Starša sta partnerja tudi pri vzgoji otroka. Vzgajati morata skupaj, povezano. O vzgoji se morata med sabo dogovarjati, soustvarjati in se sporazumevati. Ohranjati morata svojo individualnost, vendar kljub vsemu nastopati povezano. Zelo pomemben je tudi odnos med njima znotraj partnerske zveze. Odnos med njima predstavlja otroku zgled in ustvarja podobo o življenjskem svetu odraslih. Otrok potrebuje zaupanje v oba starša in v njuno vez. Iz njunega ravnanja črpa vzorce obnašanja, ki jih bo najverjetneje podzvestno prenašal tudi na svoje potomce.

Ker se od obeh staršev mnogo več zahteva kot v preteklosti, pa rojstvo otroka ne pomeni vedno le veselega, srečnega dogodka, temveč tudi stres, kar lahko močno zamaje partnersko idilo med staršema. Majhen otrok lahko prinese tudi neprespanost, utrujenost, zaskrbljenost,

odrekanje vsakdanjim opraviлом, težave na delovnem mestu in druge težave, kar lahko močno vpliva na odnos med staršema in privede do hujše krize v odnosu med staršema.

C. Cowan (v Zavrl 1999: 40) omenja naslednje pomembne spremembe pri prihodnjih in novopečenih očetih:

- večina prihodnjih očetov se počuti nekoliko izolirano, ko poizkušajo urediti psihične spremembe glede drugačnega pogleda nase, na partnerico in prijatelje;
- precejšne število »novopečenih« očetov občuti žalost ali simptome depresivnega razpoloženja;
- ko partnerja postaneta starša, moški prevzemajo mnogo manjši delež pri gospodinjskih opravilih in skrbi za otroka, kot je predvideval vsak izmed partnerjev; možovo in ženino zadovoljstvo z razdelitvijo vlog v paru usiha v času med nosečnostjo in drugim letom starševstva;
- komunikacija med možem in ženo, ki sta postala starša, je zreducirana v številčnosti in kakovosti, nerazumevanje in spori so bolj pogosti;
- moški, ki niso pripravljeni ali ne sprejemajo rojstva svojega prvega otroka, imajo večkrat slabše mnenje o sebi in večkrat poročajo o simptomih depresije.

Starševska vloga se je v zadnjih desetletjih precej spremenila. Od očetov se pričakuje, da ne bodo odgovorni le za finančni vidik svoje družini, temveč da se bodo aktivno vključevali v vzgojo in nego otroka v enaki meri kot matere. Tradicionalna spolna vloga v družini zelo počasi izginja in razlike med očetovsko in materinsko vlogo se manjšajo. Od moških se pričakuje, da so sposobni samostojno izpolnjevati svoje starševske dolžnosti, tako s finančnega kot čustvenega in skrbstvenega vidika. Visoka pričakovanja vodijo do tega, da je starševstvo postalo še težje. Vedno več ljudi dvomi v svoje sposobnosti »starševanja« in zaradi tega se mnogo ljudi starševstvu odpove in se zavestno ne odloči za starševstvo. To pa lahko še poveča pritisk, ker je v naši družbi to pogosto dojeta kot »čudno«. Tako se pogosto zgodi, da se pari, ki se zavestno odločijo, da ne bodo starši, zlažejo družini in okolici ter povedo, da so neplodni. Laž o neplodnosti jih »opere krivde«.

Netwich zapiše (2008: 2), da kljub temu da se je v sodobni družini spremenilo veliko elementov, nekateri ostajajo še vedno podobni. Starša večinoma še vedno dojemamo kot

heteroseksualni par, ki enači ženske z materjo in moške z očetom. Ženske so še vedno dojete kot glavni starš, očetje pa kot njihovi pomočniki.

1.3. Materinstvo

Že dolgo in vesplošno znano je, kako usodnega pomena je za otrokovo telesno rast in uspevanje ter za razvoj njegove duševnosti odnos med njim in njegovo materjo. Njen vpliv je tema številnih raziskav in študij, ki ugotavljajo, kako odločujoča in nepogrešljiva je mati pri vzgoji in negi otroka. To čaščenje se je počasi vrastlo v človekovo podzavest, usmerja njegovo doživljanje družine, dogajanje in odnose v njej. Ob tem pa po krivici potiska v senco pomen odnosa med otrokom in očetom (Žmuc Tomori 1989: 5).

Materinstvo je ena izmed najmočnejših identitet, ki je posledično družbeno priznana vrednota. Problematiziranje materinstva je kršitev tabuja, izdaja materinstva, ženskosti in zanikanje lastne identitete. V družbi, kjer je mit o dobri materi neločljivo povezan z zapovedanim užitkom biti, si ženske prizadevajo potlačiti družbeno nesprejemljiva čustva ali jih vsaj uspešno prikriti (Stermecki 2005: 108).

Moški in ženske smo v današnjem zahodnem svetu teoretično enakopravni, vendar imamo v današnji družbi globoko zakoreninjeno prepričanje, da je primarna domena žensk skrb za družino. Uspešne ženske z različnih področij hitro ožigosamo kot egoistične, saj skrbijo za svojo kariero in uspeh namesto za druge, svoje otroke. Mame, kljub temu da so zaposlene, pogosto še vedno niso dojete kot finančni preskrbovalec družine, ampak so zadolžene za čustvene potrebe svojih otrok. Stermecki (2005: 107) ugotavlja, da je »[...] institucija materinstva ena izmed temeljnih gonil in ohranjevalcev patriarhata, zato ima vsako nestrinjanje z vsiljenimi družbenimi vlogami pomembno vlogo pri odkrivanju prave identitete žensk, ki bo zagotavljala zahtevo po pravici žensk do duševne, telesne in intelektualne integritete«.

Brajša trdi (1987: 39), da »[...] moramo biti pravični in objektivni, prav zato moramo pojem materinstva razširiti na pojem soodgovorno starševstvo, s katerim bi morali označiti vse tiste

dejavnike, ki so pomembni za razvoj otroka in mladega človeka v določenem družbenem okolju».

1.3.1. Miti o materinstvu

Materinstvo ni biološko določena funkcija ženske, ampak družbeno oblikovana podoba, ki jo ženska mora odigrati, da zadosti normam svojega okolja. Že v stari Grčiji so mater vezali na dom, s tem so ji dodeli izključno skrb za družino. Njena edina naloga je bila materinstvo, kot temelj obstoja človeštva, moški so zato prevzeli vsa druga področja in jim niso zaupali nobenih drugih pomembnih odločitev. Freud je žensko označil za nepopolno, saj nima penisa in materinstvo je le rezultat ženskega hrepenenja po nadomestilu tega organa. Materinstvo je bilo torej tisočletja smatrano kot bistveni del ženske identitete in je posledično predstavljalo temelj za ohranjanje moško-središčne družbe. Miti o materinstvu predstavljajo oviro ženskam, ki se želijo uveljavljati v javni sferi, na drugi strani pa ovirajo tudi očete, ki se želijo približati svojemu otroku in sodelovati pri skrbi za dom. V nadaljevanju predstavljam glavne lastnosti treh mitov o materinstvu.

Ženska mora biti mati.

Materinstvo je temeljno načelo raznovrstnih družbenih in političnih sistemov in izjemen pripomoček za zagotavljanje in vzdrževanje moške dominacije v patriarhalni družbi. Je osrednji družbeni odraz in dokaz ženskosti in njene »pravosti«, saj družba ocenjuje žensko skozi prizmo materinstva. Tako je mati prava ženska, medtem ko so ženske brez otrok v družbeni percepciji nepravne. Enačba ženska = mati še danes ostaja del družbenih, še zlasti političnih, javnih in medicinskih diskurzov. V kontekstu dominantne, patriarhalne družbe je silno prikladno, če ženske verjamejo, da so prave ženske le, če so matere (Stermecki 2005: 110).

Boh (1986: 72) pravi, da so ženske svojo enakopravnost in enakovrednost dokazale tekom zgodovine. Predsodki, »da je ženska rojena zato, da je gospodinja in mati«, so kljub temu, da so se ženske izkazale za sposobne v težkih okoliščinah, še vedno ostali. V javni sferi se pojavljajo v pomembnih vlogah, tako v gospodarstvu kot politiki. Vendar če je ženska

sposobna in aktivna zunaj doma, je to zato, »ker so časi pač takšni, da mož sam ne more družini zagotoviti dovolj materialnih dobrin«.

Verodostojnost mita o materinstvu izvira iz zgodnjih procesov socializacije ženske spolne vloge, po kateri je materinstvo usoda vsake ženske, in iz psihoanalitične teorije, ki kulturi daje psevdoznanstveno oporo, da dokazuje, kako pomembna je za žensko njena starševska vloga. Po psihoanalitični teoriji je namreč materinstvo ključno za psihosocialni razvoj ženske (Stermecki 2005: 111).

Tudi Oakley (2000: 201–204) zapiše, da se v današnji kulturi že od zgodnjega otroštva ženske pripravljajo za materinstvo. Vedenje žensk ni biološko določeno in ni povezano s tem, da imajo ženske prirojene ženske spolne organe, temveč je z vzgojo priučeno in povezano s kulturnimi normami. Omenja raziskavo, ki so jo opravili leta 1972, takrat je večina ameriških knjig za predšolske otroke slikala odraslo žensko kot mater in ženo: edini drugi možnosti sta bili vila in morska deklica. Ženska v knjigah ni imela službe, materinstvo je bila doživljenjska zaposlitev s polnim delovnim časom. V dveh knjigah *What Boys Can Be* (Kaj lahko postanejo dečki) in *What Girls Can Be* (Kaj lahko postanejo deklice) sta bila cilja predsednik Združenih držav oziroma mati svojih otrok.

Oakley (2000: 201–203) trdi, da ženska, ki se odloči, da ne bo imela otrok in ne bo postala mati, ne more biti »feminilna ženska«. Če ženska noče biti mati, se smatra kot odklonsko. V današnji družbi se tudi žensko, ki ima otroke, a skrb zanje preloži na drugega človeka, smatra kot neljubečo in nežensko. Z ženskami, ki niso matere, je treba sočustvovati, saj ne ustrezajo ženskemu idealu, ki je materinstvo.

Stermecki (2005:112) kot rešitev navaja izjave feminističnih avtoric, ki trdijo, »da bi bila opustitev biološkega materinstva cena, ki bi jo ženske morale plačati za to, da bi dobile socialno in ekonomsko enakost«.

Ženska potrebuje svojega otroka

Posebne gona za materinstvo ni. Ni naravno prirojeno, da si ženska želi otroke in da si želi skrbeti za njih, kljub temu da ima samo ženska zmožnost rojevanja otrok. Oakley (2000: 213–

217) opisuje, da je v zadnjem času ideja o »materinskem gonu« zelo popularna. Duševno zdravje matere naj bi bilo ogroženo, če mati oskrbo lastnega otroka preda nekomu drugemu (očetu, varuški ...). Dojenček naj bi bil zaradi odsotnosti matere zelo prikrajšan, ker ne bi mogel izpolnjevati svojih osnovnih potreb. Vez med otrokom in materjo ni biološka. Vez je čustvena in ne izhaja le iz procesa nosečnosti in poroda otroka. Nasprotniki splavu zaradi prepričanosti o biološki vezi še posebej poudarjajo pomembnost »materinskega gona«. Reakcija tega gona naj bi bil občutek krivde po splavu, ki ogroža materino duševno zdravje. V nasprotju s tem prepričanjem pa se matere s posvojenim otrokom ravno tako dobro znajdejo, kljub temu da otroka niso rodile same, torej nimajo tega biološkega gona. Celo dojenje ni odvisno od biološkega gona. Tako kot materinstva se ženska dojenja nauči v družbi, v kateri odrašča, skozi vzgojo in socializacijo. Tudi dojenje je naučeno s posnemanjem drugih žensk, brez tega ženske same ne bi znale dojiti.

Otrok potrebuje mater

Ta trditev je najbolj subverzivni del mita o materinstvu. Kaj pa bi, navsezadnje, moglo biti v družbi, ki se osredotoča na otroka, bolj graje vredno, kakor je očitno zanemarjanje njegovih domnevnih potreb? Ta trditev vsebuje tri domneve. Prva je, da otrok potrebuje svojo biološko mater. Druga je, da otrok potrebuje materino skrb bolj kakor skrb kogar koli drugega. Tretja je, da je treba za otroka skrbeti v kontekstu odnosa zgolj dveh oseb. Psihologi, ki se ukvarjajo z znanstvenoraziskovalnim delom, denimo Michael Rutter, vztrajno opozarjajo, da sta pri materini skrbi bistveni sestavini toplina in ljubezen, ti pa lahko da vsakdo, ki skrbi za otroka, splošno mnenje pa kljub vsem dokazom obstaja, da nekakšna mistična veza povezuje otroka z materjo in zgolj z materjo (Oakley 2000: 218–219).

Mit, da otrok potrebuje mater, lahko označimo kot politično trditev. Margaret Mead trdi, da je ta trditev nova in pretanjena oblika antifeminizma, s katero poskušajo moški – ko se delajo, da povečujejo pomembnost materinstva – ženske še močnejše privezati na otroke (povzeto po Mead, Oakley 2000: 224).

Večina raziskav o vzgoji otrok se ukvarja le z materami, ne pa z očeti. Simptom tega je najti v (do zdaj) štirih zvezkih dela *Determinants of Infant Behaviour* (Determinante otrokovega

vedenja) Tavistockove študijske skupine. V štirih kazalnih vseh štirih zvezkov je skupaj 1450 naslovov, od tega se jih le pet nanaša na očete. Trije od petih obravnavajo očetovsko vedenje pri opicah. Četrto ima naslov »Gospod K., ki rad surovo ravna s svojimi otroki«. Peto vsebuje komentarje o tem, da nikoli niso neposredno opazovali odnosa med očetom in otrokom. Le redke raziskave obravnavajo pomembnost očeta v procesu otrokove rasti in so dragocen dokaz proti mitu o materinstvu: ena izmed njih, delo Roberta Andryja *Delinquency and Parental Pathology* (Prestopništvo in starševska patologija), je pregled družinskih odnosov v dveh skupinah dečkov, eni so bili prestopniki, drugi ne. Andry je ugotovil, da je glavna razlika med skupinami ta, da so bili delinkventni dečki deležni pomanjkljive ljubezni svojih očetov; v zvezi z materino ljubeznijo pa med skupinami ni bilo nobene razlike. Z drugimi besedami, dečki so trpeli, ker so bili prikrajšani za očetovsko ljubezen (Oakley 2000: 224–225).

Ker pa je mit o materinstvu tudi mit, ki zavrača očetovsko odgovornost, v časopisih ne beremo, naj očetje posvetijo več časa svojim otrokom zato, da bodo prihodnje generacije čustveno bolj zdrave. Prav tako zaposleni oče ni nikoli problem: problem je le zaposlena mati (Oakley 2000: 225).

1.4. Očetovstvo

1.4.1. Moškost

Angleški jezik razlikuje izraza »gender« in »sex«. Kot »sex« označujejo biološki spol, kot »gender« pa družbeni spol. Kot biološki spol razumemo spol kot fizične, anatomske razlike med spoloma, družbeni spol je kulturno in družbeno definiran. Rodimo se kot oseba ženskega ali moškega spola. Starši nas že od rojstva vzgajajo spolu primerno in nas učijo, kaj je za določen spol primerno in sprejemljivo. Fantku kupijo modra oblačila, punčkam roza, fantku kupijo avtomobilček, punčki pa igračo dojenčka, prebirajo pravljice, kjer je delo spola jasno določeno itd. S tem reproducirajo družbene vloge moških in žensk, kjer že zelo zgodaj v otroštvu definirajo sprejemljivo vedenje obeh spolov. Moški naj bi skrbeli za tehniko in popravila doma, medtem ko se ženske že zelo zgodaj začnejo učiti nege in vzgoje otrok. Kljub

vsem spremembam v sodobni družini je starševstvo še vedno sestavljeno iz ideje o heteroseksualnem paru. Plačano delo in finančni prispevek k družini sta še vedno pripisana očetu in moškosti, medtem ko je delo za dom povezano z ženstvenostjo in materinstvom.

Anthony Giddens je izpeljal zanimiv poskus, ki jasno priča o tem, kako se moškosti oz. ženskosti naučimo skozi življenje v družbi, skozi socializacijo, vzgojo, izobraževanje, skozi medije in politiko. Petim materam so predstavili šest mesecev staro punčko, ki ji je bilo ime Beth. Opazovali so, kako so se matere odzivale na tega otroka. Punčki so se nasmihale, ji ponujale tipične dekliske igrače in o njej govorile, da je nežna in sladka. Drugi skupini mater so predstavili šestmesečnega fanta Adama. Ta skupina mater se je nanj odzivala povsem drugače: o njem niso govorile, da je nežen, ponujale pa so mu tipične fantovske igrače. A Beth in Adam sta bila pravzaprav isti otrok, le da so jo kot Beth oblekli v dekliska oblačila, kot Adama pa v fantovska oblačila (Barle 1994: 169).

V vseh družbah obstajajo kulturne predstave o spolu, ne poznajo pa vse koncepta »maskulnosti«. Ta termin v sodobni rabi predpostavlja, da posameznikovo vedenje izhaja iz tega, kakšne vrste človek je. To pomeni, da bi se nemaskulina oseba vedla drugače – bila bi miroljubna namesto nasilna, spravljiva namesto gospodovalna, komajda sposobna brcniti žogo, nezainteresirana za spolno osvajanje itd. (Connell 2012: 107–108).

Moškost, kot smo jo poznali v preteklosti, se naglo spreminja. Včasih so bile razlike med moškostjo in ženskostjo očitne, danes pa si vloge in vrednote postajajo čedalje bolj podobne. Moške so v preteklosti stereotipno predstavljali močni, grobi, nečustveni moški, danes pa se podoba moškega hitro preoblikuje in čedalje bolj postaja ideal moškega nežen, negovan, čustven, ljubeč posameznik. Lahko bi trdili, da se moški feminizirajo.

Razlike med moškim in žensko se manjšajo, ženske in moške vloge si postajajo podobne. Moški so z emancipacijo žensk »izgubili« očitno nadvlado nad ženskami. Frykman (1996: 177) trdi: »Današnja moškost je možno opisati tudi kot kompenzacijsko. Ker je moški izgubil samoumevno oblast nad žensko, mora izvajati oblast nad samim seboj. Današnji mišičnjaki porabijo ves svoj čas, da se napihnejo do tako strah zbujujočih razsežnosti samo zato, ker so jih oropali njihove družbene pravice, da vzbujaajo strah. 'Povratni sunek' pomeni, da moški suvajo nazaj, ker hočejo ponovno zavzeti prostor, ki so ga izgubili kot posamezniki in kot članu družbe v celoti.«

1.4.2. Vloga očeta v družini skozi zgodovino

Vloga očeta v družini se je skozi zgodovino spreminjala in se preoblikovala. V prazgodovinskem obdobju je bil oče predvsem lovec in nabiralec, skrbel je za hrano in varnost, medtem ko so ženske skrebele za otroke in pripravljale hrano.

V predindustrijskem obdobju je bil oče patriarh, imel je strogo avtoriteto in vso moč v družini. Vloge v družini so bile pogosto izrazito spolno deljene.

V času industrijske revolucije je bil oče odsoten, otroci pa so bili od očeta odtujeni. Tradicionalni oče je skrbel za finančno stabilnost družine, v ostalo družinsko življenje pa se ni aktivno vključeval. Otroci so do očeta pogosto občutili strahospoštovanje, medtem ko so do matere gojili globlja čustva.

Postmoderni moški postaja čedalje bolj vključen v družinsko življenje, njegova avtoriteta pa upada. Večina virov pripisuje ta pojav množičnemu vstopanju žensk na trg delovne sile. S tem so ženske pridobile finančno neodvisnost in posledično avtoriteta moškega v družini ni bila več tako absolutna.

Predpostavka, da je množično zaposlovanje žensk povzročilo erozijo patriarhalne avtoritete, je dvomljiva. Ženske so vstopale na trg delovne sile že pred pričetkom množičnega zaposlovanja, ko je bila sprejemljiva le patriarhalna oblika družinske avtoritete. V vsakdanjem življenju pogosto ni zadostoval le očetov dohodek, zato so ženske morale najti dopolnilni vir zaslužka. Zato vstop žensk na trg delovne sile težko pojasni tako kompleksno spreminjanje, erozijo patriarhalne avtoritete. Bolj verjetno je to le pospešilo proces erozije avtoritete, čeprav bi bilo mogoče tudi obratno, da je erozija patriarhalne avtoritete omogočila tudi ženskam vstop na trg delovne sile (Švab 2000: 257).

M. Lamb (1997) pravi, da se je prevladujoči motiv očetovstva v ZDA premikal od moralnega učitelja do hranilca družine, nato do vzornika za razvoj spolne vzgoje in končno do t. i. novega očeta, ki je zavzet za nego in vzgojo svojih otrok (Zavrl 1999: 26).

V preteklosti je bila očetova vloga jasna, v družinah je prevladoval patriarhat in podrejenost žensk je bila samoumevna. Danes je očetova vloga v družini dobila povsem nove razsežnosti.

Od očeta se pričakuje čedalje več. Mora biti prisoten, pomagati pri vsakdanjih gospodinjskih opravilih, skrbeti za vzgojo in nego otroka in navsezadnje se od njega pričakuje, da skrbi za materialno varnost svoje družine. Na njegova pleča se nalaga vedno več bremen, ki jih bolj ali manj uspešno opravlja.

Lasch trdi, da so novejša socialno-psihološka raziskava že pokazale, da nova »partnerska družina« v sebi nosi vrsto negativnih potoz: razvoj k »partnerstvu« se na področjih psihičnih odnosov med družinskimi člani kaže kot »izguba očetove avtoritete«, ta izguba pa je trenutek v procesu, ki ga je socialna psihologija označila z zlomom protestantske etike individualne odgovornosti in s pojavom heteronomnega, »k drugim usmerjenega« individua. V tej zvezi so zanimive ugotovitve socialne psihologije o pomeni t. i. »posesivne matere«: povečana avtoriteta matere v družini in socializaciji nasploh lahko vodi do pretirane naravnosti otroka k uspehu, rezultat pa je manipulirajoča, konformistična osebnost, ki je nesposobna vzpostaviti globlje medčloveške odnose; poudarjena vloga matere, kjer se prepletata avtoriteta in lažna skrb, ki otroku »ne pusti dihati«, je torej lahko veliko bolj represivna od »patriarhalne« avtoritete očeta (Lasch, v Černič 1986: 75).

Družine, v katerih so odraščali današnji očetje, so bile drugačne. Vzorec njihove vzgoje je bil drugačen od današnjega. Bili so vzgojeni v okolju, kjer je bila nega otroka stvar matere, vloge očeta in matere so se strogo razlikovale, kazanje očetovih čustev do otroka je bilo pogosto znak šibkosti in mehkužnosti. Podoba o delitvi vlog se zelo počasi spreminja. V ljudeh so še vedno podzavestno vkopani vzorci obnašanja, matere pogosto ne dovolijo spremembe vlog v družini, jih nezavedno zavirajo, čeprav si jih želijo.

V poindustrijskem-postmodernem obdobju se govori predvsem o t. i. »novem očetovstvu«. O fenomenu novega očetovstva v družboslovju nastajajo številna razhajanja in nesoglasja na ravni razumevanja samega fenomena in tudi na ravni posameznih segmentov novega očetovstva. Če nekatere teoretičarke in teoretiki pojmujejo novo očetovstvo kot odmik od tradicionalnega hranitelja družine k aktivnemu, vpletenemu očetu, drugi postavijo novo očetovstvo kot mit, ki v vsakdanjem življenju živi zlasti v spolnih ideologijah (Doucet 2004; Švab 2001; van Dongen 1995; Knijn 1995 idr.). Namen pričujočega besedila ni iskanje razlogov za številna razhajanja v teoretskem polju, temveč proučevanje novega očetovstva v kontekstu skrbi in skrbstvenega dela v družinskem življenju. Izhajamo iz predpostavke, da novo očetovstvo označuje predvsem skrbno očetovstvo v podobi čutnega, aktivnega očeta, ki

pa ni tako zelo novo, kot pogosto mislimo (Collier 2002). Očetovanje je proces, v katerem moški – očetje nudijo skrb otrokom v vsakdanjem življenju (Mc-Donald 2004). Kot se zdi, novi oče prevzema strukturne značilnosti, ki družbeno pritečejo ženskam in so večinoma v domeni žensk (Humer 2007: 160).

Danes sodobni oče zaseda v družini vloge materialnega preskrbovalca družine, vlogo pomočnika vzgojitelja, skrbi za nego otroka in pogosto igra pomembno vlogo pri gospodinjskih opravilih. Oče je bil skozi različna zgodovinska obdobja vedno prisoten v družini, vendar se je njegova vloga skozi čas korenito spreminjala.

Rener (2008: 23) opisuje študijo Baldocka in Hadlova (2005), ki ugotavljata, da je bistvena težava pri usklajevanju kariere in družine delitev dela med staršema, saj je ta neenakopravna.

Njun sklep je, da v večini evropskih družin zaposlenih staršev predvsem materam kronično primanjkuje časa, očetje ne izbirajo pravih življenjskih prioritet, matere pa so slabe menedžerke, saj svojih partnerjev ne znajo dovolj motivirati. Na podlagi pregleda kvalitativnih raziskav o delitvi družinskega dela med starši v evropskih državah sta izdelala naslednjo tipologijo očetov:

- očetje, ki skrbijo za red: so očetje, ki niso vpleteni v vsakdanjo nego in skrb za otroke, pač pa otrokom pomenijo avtoriteto in postavljajo jasna pravila vedenja;
- očetje, ki skrbijo za zabavo: običajno zabavajo otroke, ko matere gospodinjijo,
- koristni očetje: pomagajo pri negi in vzgoji, včasih tudi pri gospodinjskih opravilih, če jim matere povedo, kdaj in kaj je treba storiti,
- polno vključeni očetje: v enaki meri kot matere skrbijo za gospodinjstvo in družino, starševske vloge so medsebojno zamenljive.

Po njunem mnenju se velika večina očetov umešča v drugi in tretji tip; novega, polno vključenega očetovstva pa je še zelo malo (Baldock in Hadlow 2005: 155 v Rener 2008: 23).

Po mojem mnenju pa se danes, 10 let kasneje, največ očetov v Sloveniji umešča v tretji in četrti tip očetov. Mogoče bi sama dodala še vmesen tip očetov. To so očetje, ki so polno vključeni v vzgojo in nego otrok, gospodinjska opravila pa si z materami še vedno neenakomerno delijo. Teh je po mojem mnenju danes v Sloveniji največ.

1.4.3. Tradicionalne vloge moškega in očeta v različnih kulturah

Zavrl (1999: 137) pravi, da je vladajoča kultura neke družbe tista, ki očetom ponuja cilje, pričakovanja in norme. Če v kulturnih sporočilih za moške ni poudarkov, ki zadevajo primernost njihove vpletenosti v skrb za otroke, je malo verjetno, da se bodo pojavile trajnejše spremembe v tej smeri. Kulturna sporočila pa se začnejo zaznavati v otroštvu, ko dečki in deklice odraščajo v različnih svetovih igre in dela. Nasprotujoče izkušnje in priložnosti, ki so na voljo otrokom, odvisno od njihovega spola, lahko pomagajo oblikovati razlike pri tem, kako moški in ženske pristopijo k starševski preizkušnji.

Bezjak (2004: 324) pravi, da lahko trdimo, da ni nobenega vedenje ali dela, ki bi v vseh družbah veljalo kot samo žensko ali samo moško. Samo za zahodno kulturo je značilno, da ženske gospodinjijo, definitivno pa ne moremo zagotovo trditi, kot to trdi mit o delitvi dela po spolu, da ženske v vseh kulturnih okoljih gospodinjijo.

V vsaki kulturi obstajajo neki ideali, ki naj bi jim očetje sledili. Ti ideali pa niso odvisni le od njegovih želja, ampak predvsem od kulture, v kateri živijo. V zahodni kulturi ljudje gojimo visoka pričakovanja do očetov. Ideal je postal oče, ki sodeluje pri porodu, neguje otroka (menjanje plenice, umivanje ...), se igra z otrokom ipd., hkrati pa tudi finančno podpira družino, hodi v službo, ohranja dober odnos s partnerko. Pričakovanja naše družbe do očetov so precej visoka.

V svoji diplomski nalogi govorim večinoma o očetovstvu v zahodni kulturah. Torej o zahodnih očetih, ki jih poznamo in se z njimi srečujemo v svojem okolju. Govorimo o družinah, kjer je spolna delitev dela tradicionalno bolj ali manj določena, a se razmerja dela počasi spreminjajo. Eden od pogledov na družino in očetovstvo je skozi zgodovino, lahko pa ga pogledamo tudi antropološko skozi različne kulture. V različnih družbenih sistemih se vloga moškega in očeta v družini razlikuje od zahodne, družba ima drugačne kulturne navade kot zahodni svet, kar lahko bistveno vpliva na očetovo vlogo v družini.

Pigmejci ljudstva Mbuti

Pigmejci ljudstva Mbuti iz severovzhodnega Konga so največja skupina lovcev in nabiralcev v Afriki. Prebivajo v pragozdu, kjer lovijo divjačino in nabirajo gozdne sadeže. O delitvi dela

po spolu nimajo nobenih pravil. Ženske in moški lovijo skupaj. Tudi moški kdaj pa kdaj nabirajo gozdne sadeže: v tej družbi se en spol ne posmehuje vsakdanji dejavnosti drugega spola in je ne sramoti. Z minimalno delitvijo dela po spolu Mbutiji poudarjajo, da so razlike med spoloma tudi na drugih življenjskih področjih zelo majhne. Vlogi matere in očeta nista ostro ločeni. Moški so prav tako odgovorni za vzgojo svojih otrok (Oakley 2000: 23–24).

Leleji

V Kongu živijo tudi Leleji. Njihova glavna ekonomska dejavnost je gojenje palm rafij. To je izključno moško delo in tudi vsa druga delovna opravila so razdeljena po spolu. Moški v gozdu gojijo palme, površine okoli gozda, travnate površine pa pripadajo ženskam. Njihovo delo je jasno ločeno na moško in žensko vlogo; delitev dela varuje in podpira sistem spolnih tabujev. Položaj pri ljudstvu Lele je tak, kakršen je pri večini tradicionalnih afriških družb: delo žensk je nujno za ekonomsko preživetje družbe. Kljub strogi razdelitvi dela na moško in žensko sta po statusu in pomembnosti enaka (Oakley 2000: 24–25).

Beduini Rvala

Živijo polnomadsko v severnih arabskih puščavskih področjih. Etnografsko slovstvo jih opisuje kot bojovite in okrutne. Pogosto se spuščajo v bitke, plenijo in napadajo druga plemena. Moški in ženske živijo ločeno; telesno in duhovno je med ženskami in moškimi izrazita pregrada. Šotori so pregrajeni, moški jedo ločeno od žena in otrok. Otroci do sedmega leta skoraj nimajo stika z očetom. Majhne otroke kaznujeta oče ali mati s palico, večje uči oče ubogljivosti s sabljo ali z bodalom. Očetova sablja je sredstvo za utrjevanje sinovega poguma (Žmuc Tomori 1989: 48).

Pleme Kung

Pleme Kung se v severozahodni Bocvani preživlja z nabiranjem rastlinske hrane in lovom. Hrane je dovolj, zato življenje plemena ni naporno. Majhni otroci uživajo naklonjenost, večji imajo malo zadolžitev in veliko svobode. Ženske pestujejo majhne otroke več kakor pol dneva, jih skrbno in pozorno negujejo ter spijo ob njih. Ker očetje s preskrbo družine niso zelo zaposleni, se lahko veliko ukvarjajo z otroki. Ljubkujejo in pestujejo dojenčke, kadar pa ti zajokajo, jih izročijo materi, ki ji prepuščajo tudi vso nego otrok (Žmuc Tomori 1989: 46).

1.4.4. Oče in nosečnost

Pred skoraj tremi desetletji je Brajša (1987: 76) opisoval izključenost moških iz nosečnosti partnerke. Menil je, da mati z nošenjem otroka pridobiva pravico do lastnine otroka. Očeta otroka naj bi se začelo že od spočetja izključevati iz otrokovega življenja.

V nadaljevanju (1987: 79) trdi, da ima oče pravico do popolnega in ne le do omejenega očetovstva. Njihova naloga naj ne bi bila samo, da otroka spočnejo, temveč tudi, da ga skupaj z materjo »nosijo« in »rodijo«. Če jih izključimo iz »nošenja« in »rojevanja«, osiromašimo in okrnimo njihovo očetovstvo.

Od takrat se je situacija močno spremenila. Postati oče je eden najpomembnejših trenutkov mnogih moških tekom svoje življenjske poti. Pogosto pa se njihove prisotnosti v procesu nosečnosti ne jemlje dovolj resno in se ne zavedamo njihove pomembnosti. Nosečnost tudi njim predstavlja pomembno obdobje v njihovem življenju in ni več le domena ženske. Čeprav le ona fizično nosi otroka, je partner vključen v nosečnost s spremljanjem razvoja otroka na ginekoloških pregledih, z nakupovanjem oblačil in pripomočkov za prihodnjega člana in tudi z obiskovanjem šole za starše, kjer partnerja poskušajo pripraviti na radosti in ovire starševstva.

Nosečnost ni le domena ženske, matere otroka, ampak je v proces vključen tudi prihodnji oče. Po mnenju mnogih avtorjev danes v nosečnosti ne moremo govoriti le o nosečnici, ampak o »nosečniškem paru«. Trdi, da je moški del nosečniškega para in ne le partner nosečnice. Tudi moški preživlja v pričakovanju otroka specifično obdobje, tudi on pričinja oblikovanje svoje starševske identitete še pred otrokovim rojstvom (Zavrl 1999: 41).

Ob novici, da bodo postali očetje, je lahko prisotno mnogo različnih, močnih občutkov. Od strahu do neizmerne veselja. Odziv je odvisen tudi od tega, ali je bila nosečnost načrtovana ali nenačrtovana, od odnosa s prihodnjo materjo otroka, finančnega stanja ipd. Mnogo moških se sprva zelo pozitivno odzove na novico o prihodnjem potomcu, svojih skrbi in zadržev pa ne zaupa nikomur in jih zadržuje v sebi. Skrbi jih za zdravje partnerke med nosečnostjo, strah jih je poroda in tveganj, ki jih ta prinaša.

Skušek (1993: 12) opozarja, da slovenščina nima izraza za moškega, ki pričakuje otroka. Pojasnjuje, da manjka beseda, ki bi označila poseben status moškega med spočetjem in rojstvom, torej v času, ko še ni oče. Angleži si pomagajo z izrazom »expectant father«, prav tako imajo glagol »to father«, ki je v rabi tako za biološke kot adoptivne očete. Številna afriška ljudstva imajo besede za roditi, dati na svet, ki jih uporabljajo tako za matere kot za očete.

Tekom nosečnosti se moški pogosto soočajo tudi s skrbmi, povezanimi s svojo prihodnjo novo vlogo očeta. Moškega lahko težijo skrbi, ali bo dober oče in bo izpolnil pričakovanja partnerke in družbe, imajo občutek nemoči, nemalokrat jih skrbi tudi finančna plat starševstva. Finančna varnost je zelo pomembna za prihodnje očete. V zahodni družbi finančni prispevek k družini še vedno pogosto smatramo za pomembnejšega od čustvenega prispevka.

1.4.5. Kuvada

»Kuvada na splošno pomeni vedenje, povezano z otrokovim rojstvom, ko se oče odpove svojim običajnim vsakdanjim aktivnostim« (Zavrl 1999: 43). Antropologija se s kuvado ukvarja že od začetkov vede. Kuvada je prisotna v tradicionalnih družbah kot ritualni obred. V zahodnih družbah pa se v krogu psihiatrov in psihologov pojavlja predvsem psihosomatska kuvada.

Simptomi pri prihodnjem očetu, kot so nihanje razpoloženja, želja po določeni hrani, izguba želje po hrani, pridobivanje teže, zobobol, slabost, bruhanje, špikanje v križu, naj bi bili posledica pričakovanja otroka. Simptomi so zelo podobni »ženskim« znakom in nevšečnostim nosečnosti. Pojavijo se v prvih treh mesecih nosečnosti in se stopnjujejo do zadnjega trimesečja.

Nihče zares ne ve, kaj je vzrok teh simptomov, obstaja pa precej različnih teorij. Moški naj bi se po eni izmed teorij med nosečnostjo partnerke počutili odrinjene in tako iščejo pozornost. Po drugi teoriji naj bi skušali zaščititi svojo družino in čutijo stisko, ker ne morejo zmanjšati nelagodnosti in bolečin partnerke. Nekatere raziskave celo poročajo o hormonskih spremembah, ki bi lahko bile razlog za pojav kuvade.

Skušek (1994: 236) zapiše izsledke številnih študij, ki se zlasti v Angliji in ZDA ukvarjajo s simptomi kuvade (pri raziskavah gre navadno za zelo velike in pomembne vzorce). Lahko jih povzamemo takole:

1. Kuvada v naši družbi obstaja. Gre za »normalno« simptomatiko.
2. Študije kažejo, da je bolj pogosta in bolj intenzivna pri očetih, ki pričakujejo prvega otroka.
3. Četudi je pogosta, jo zanikajo tako očetje kot družba v celoti.

Številni psihiatri pa proučujejo tudi posebno vedenje prihodnjih očetov, ki je pogosto banalno in nelogično. To vedenje udejstvujejo v različnih oblikah, ki jih označujejo z besedami »fight«, »flight«, »fear« in spolna aktivnost. Register »fight« označuje pogoste prometne nesreče, ki jim sledi pretep z voznikom drugega avtomobila, pretirana fizična aktivnost, alkoholizem, nasilno vedenje, grobost. Register »flight« označuje prihodnje očete, ki poskušajo »zbežati«. Začnejo pretirano delati, odhajajo na službena potovanja, se selijo, za neko obdobje zapustijo družino, zvišan je tudi odstotek samomorov. Očete, ki se srečujejo s strahovi, uvrščajo v register »fear«. Pri prihodnjih očetih se pogosto pojavi tudi deviantno spolno vedenje, kot so pedofilija, javno masturbiranje, ekshibicionizem, posilstva, incest, homoseksualnost ...). Število moških, ki se prvič udejstvujejo na ta način, je statistično pomembno višje v skupini nosečih moških (Skušek 1994: 237).

1.4.6. Oče pri porodu

Brajša (1987: 78) leta 1987 očeta ob porodu opisuje kot človeka, ki je med porodom svojega otroka odsoten, morda pije skupaj z znanci, čaka ob telefonu ali pa pred porodno sobo v čakalnici kadi. V porodno sobo ne sme, saj naj bi bilo to svetišče, kjer s posebnimi, pogosto zastrašujočimi pristopi na svet spravljajo njegovega otroka. Vzdušje opisuje kot odtujeno, dehumanizirano, neintimno in nedostojanstveno. Oče naj bi bil v tem prostoru odveč in celo škodljiv. Očeta se iz porodne sobe popolnoma odstrani, namesto da bi ta trenutek doživel skupaj z materjo otroka. Mater pa med rojstvom prepustimo neznancem in samo sebi.

Od 80. let prejšnjega stoletja, ki jih opisuje Brajša, se je situacija s prisotnostjo očeta pri porodu v Sloveniji močno spremenila. V 60. letih so moškim dovolili prisotnost v kranjski

porodnišnici, v 70. letih pa so jim sledile še druge porodnišnice, vendar večjega zanimanja moških za to prisotnost ni bilo. Moški so bili izključeni iz porodne sobe. Izgovor za izključenost je bil strah pred možnostjo okužbe med porodom.

Očetje v porodnih sobah so danes že skoraj pravilo in ne le izjeme. Trend rasti je v zadnjih desetletjih očiten. Leta 1992 je bilo po podatkih Perinatalnega informacijskega sistema RS navzočih očetov manj kot 10 %. Leta 2010 je bilo več kot 75 % očetov navzočih pri porodu svoje partnerke, pri prvorodkah pa je bila navzočnost skoraj 80 %.

Danes tudi porodnišnice spodbujajo prisotnost očetov pri porodu. Organizirajo tečaje s pripravami na rojstvo in nego otroka, t. i. materinsko šolo, katerih se morajo udeležiti tudi očetje. Prisotnost na tečaju je tudi pogoj, da je partner lahko prisoten v porodni sobi. Tečaj ne obravnava le poroda, temveč tudi partnersko zvezo in vzgojo ter nego otroka, kar moške neposredno pripravlja, da tudi po rojstvu prevzamejo večjo vlogo pri skrbi za otroka.

Moški, ki so prisotni ob porodu, naj bi po nekaterih raziskavah bili bolj vključeni in aktivnejši očetje. Še vedno pa obstaja mnogo zmotnih prepričanj o prisotnosti. Mnogi moški mislijo, da bodo pri porodu odveč in da naj zdravniki »v miru« opravijo svoje delo, da je porod ženska stvar, da ne rabijo gledati svoje partnerke v bolečinah. Veliko moških pa ima pomisleke, ker jih skrbi, da bodo imeli težave v kasnejšem spolnem življenju, če bodo videli partnerko rojevati. Na drugi strani pa moški, ki so bili prisotni pri porodu, pogosto menijo, da se je odnos med partnerjema poglobil, prešel na drugo raven, so ponosni na podporo, ki so jo izkazali partnerki pri porodu in se počutijo kot pomemben del rojstva svojega otroka.

Brajša (1987: 79) trdi, »da imajo moški pravico do popolnega in ne do omejenega očetovstva. Če jih izključimo iz 'nošenja' in 'rojevanja', osiromašimo in okrnimo njihovo očetovstvo«.

Verjetno ima tudi oče, ki ni prisostvoval ob rojstvu svojega otroka, kljub temu na voljo dovolj možnosti za razvijanje dobrih (vsakodnevnih, čustvenih, trdnih, razumevajočih) odnosov z otrokom, če je le motiviran za to. Prisotnost pri porodu, ki sicer omogoča silovito izkušnjo, torej ni pogoj, je pa dober začetek in morda tudi vir motivacije za bolj predan način izpolnjevanja očetovskih dolžnosti (Zavrl 1999: 52).

R. D. Parke (1996, v Zavrl 1999: 255) meni, da je očeta treba začeti učiti aktivnega in vpletenega očetovstva že takoj po rojstvu otroka. Takrat naj bi bil najbolj dostopen in

motiviran za učenje »starševanja«. Švedske raziskave kažejo, da se očetje ravno v tem času lahko največ naučijo o svoji novi vlogi. Učenje pa ni omejeno le na čas neposredno po rojstvu otroka. Očetje se lahko učijo biti dobri očetje v kateremkoli obdobju svojega življenja.

1.4.7. Oče pri negi in vzgoji

Moški se danes precej bolj vključujejo v nego in vzgojo otroka kot v preteklosti. Očetje si želijo skrbeti za svoje otroke in imeti z njimi tesnejša, drugačna razmerja, kot so jih imeli njihovi očetje, želijo biti bolj vključeni v vzgojo in nego otroka. Starševstvo je še vedno sestavljeno iz stereotipa heteroseksualnega para, ki enači ženske z materami in moške z očetmi. Očete se pogosto smatra kot pomočnike materam in ne kot samostojne skrbnike in negovalce otrok.

Današnji očetje so bili vzgojeni včeraj in predvčerajšnjim. Zato je potreben čas, da bodo vse, kar je tako trdno vgrajeno v njihovo osebnost, uskladili z vsemi sestavinami sodobnega življenja. Cela vrsta navodil, ki so uravnavala življenje družine v preteklosti, še živi v njih. Npr. nega otroka je stvar matere, oče otroku ne sme pokazati čustev, vsaka mehkoba v odnosu do njega je znamenje šibkosti, vlogi očeta in matere se razlikujeta ... Tudi če ta navodila razumsko zavračajo, je prav mogoče, da prihajajo v navzkrižje z lastnimi čustvi, kadarkoli ravnajo drugače (Žmuc Tomori 1989: 59).

Nedolgo nazaj je prevladovala miselnost, da so očetje nesposobni za nego in vzgojo otroka, predvsem dojenčka ali malčka. Oblikovali so se kulturni miti, da očetje ne znajo izražati čustev do otrok in ne znajo skrbeti za otroka. To naj bi bila domena ženske, matere, ki naj bi bila rojena za to, da je mati in da materini, to je v njeni krvi in edino prav je bilo, da sta nega in vzgoja otroka v njeni domeni. Nekatere matere imajo tako miselnost še danes, zato svojih otrok ne zaupajo v vzgojo očetom. Aktiven oče lahko da materi občutek, da sama svoje materinske vloge ne opravlja zadostno, je pomanjkljiva, zato očeta pogosto zavira pri vključenosti v vzgojo in nego otrok.

Švab (2001: 131) zapiše, da »[...] problem moške vključenosti v družino ni toliko problem moških oziroma njihove pripravljenosti in sposobnosti za učenje, temveč kulturnega

imaginarija, ki v ontologijo družine umešča materinstvo kot ekskluzivno, nenadomestljivo in za obstoj in reprodukcijo družbe nujno vlogo.«

Žmuc Tomorijeva (1989: 59–60) govori o prezaskrbljeni in negotovi materi, ki jo skrbi, da nihče z otrokom ne bo ravnal tako dobro, kot to počne sama. Zato prevzema vso nego in skrb ter ne dovoljuje, da bi se kdo vpletel v njeno delo, saj je to njeno področje. Ker je oblastna, ne prenese misli, da bi se otrok čustveno navezal še na koga poleg nje.

Številne matere občutijo ambivalentnost, ko se odpovejo svojemu lastnemu občutku za nadzor nad otroci. Zdi se, kot da hočejo ženske vzdrževati svojo materinsko premoč znotraj družine, medtem ko se hkrati zavzemajo za enakost (Zavrl 1999: 77).

Kljub oviram danes številne študije kažejo, da so očetje lahko prav tako dobri vzgojitelji kot matere, prav tako pa predstavljajo pomemben del pri vzgoji otroka. Sodelovanje očetov pri starševanju ni zaželeno, ker mati ne more opraviti vsega dela, temveč zato, ker lahko očetje prispevajo pomemben del tako na čustvenem kot na socialnem in materialnem področju družine.

Današnji kulturni ideali od očeta zahtevajo več kot le prisotnost in finančni prispevek v družini. Zahtevajo aktivno vpletenost v družinsko delo tako na področju gospodinjskih opravil kot na področju nege in vzgoje otrok. Pričakovanja do očetov so visoka.

Moški prispevek pri negi in vzgoji otroka naj bi bil večinoma omejen na prijetnejša opravila. Matere sicer z otrokom preživijo več časa kot očetje, vendar je njihovo ukvarjanje z otrokom pogosto prepleteno z gospodinjskimi opravili. Npr. otrok materi pomaga pri razvrščanju perila in to dojemata kot skupno igro, medtem ko si očetje vzamejo vnaprej namenjeni čas za igranje z otrokom. Posvetijo se samo igri in zato je ta čas z otrokom preživet kakovostnejše in intenzivnejše. Švab (2000: 257) pravi: »Novo očetovstvo v kontekstu participacije pri skrbi za otroke še zdaleč ni homogeno, ampak je odvisno od različnih dejavnikov: od ideologije do dejavnikov vsakdanjega življenja, kot so družinski odnosi in uporaba relativnih virov (racionalna in maksimalno učinkovita alokacija časa družinskih članov), oziroma časovne razpoložljivosti posameznih družinskih članov za družinsko delo. Empirične raziskave prav v tem delu prepoznavajo relativno spolno asimetrijo alokacije dela. Zdi se, da so premiki v očetovstvu oziroma atributi novega očetovstva bolj kot v realno participacijo v alokaciji

družinskih obveznosti usmerjeni v spreminjanje ideologije na sistemski ravni in v spreminjanje moške identitete na individualni ravni.«

Kuhar in Ule (2003: 130) trdita, da si aktivni moški ne želijo postati aktivnejši zaradi ideologije enakopravnosti med spoloma. Želijo se sami osebno razviti in ravno stik z majhnim otrokom pripomore k razvijanju čustvenega dela njihove osebnosti.

Brajša (1987: 84), ki si je želel očetovstva, kot ga imamo danes, pravi, da nega majhnega otroka ni izključno materina pravica.

Otrok potrebuje tako mater kot očeta in mati in oče potrebujeta otroka. Oče potrebuje mater – ženo in ne samo mater svojega otroka. Materi je potreben oče – mož in ne samo oče – hranilec njunega otroka. Samo v takšni razporeditvi izmenično prevzetih nalog je dovolj prostora tako za očeta kot za mater, za moža in za ženo in končno tudi za otroka pri očetu in materi. Takšno je emancipirano starševstvo, emancipirana nega malega otroka, emancipirana družina (Brajša 1987: 84).

Največje razlike med staršema v razdelitvi starševskih obveznosti pa so pri skrbi za bolnega otroka. Humer (2008: 80) predstavi podatek, da ženske v Sloveniji zaradi nege družinskih članov in članic izostanejo od dela šestkrat pogosteje kot moški. Bolniški dopust naj bi pogosteje koristile mame otrok iz dveh razlogov. Prvi razlog naj bi bil v prepričanju, da otrok takrat potrebuje mater, saj le ona čuti, kaj otrok v času bolezni potrebuje. Drugi razlog pa naj bi bil finančni, saj je glede na to, da oče po navadi zasluži več denarja, bolj smotrno, da doma ostane mati otroka.

Nova življenjska vloga moških po mnenju Zavrllove (1999: 34) terja prilagajanje. Rojstvo novega družinskega člana, še posebej prvega, prinese spremembe v družini. D. R. Meyer (1986, v Zavrl 1999: 34–35) navaja šest razvojnih nalog, ki jih morajo prevzeti očetje:

1. preureditev konfliktnih predstav o vlogi očeta – mnogo očetov je odraščalo ob drugačni, ožji definiciji očetove vloge v otrokovi vzgoji in družinskem življenju, kot je vloga očeta, ki bi jo sami želeli prevzeti. Sodobni moški morajo razrešiti prav to konfliktno razliko;

2. sprejemanje svojega deleža odgovornosti za otroke – skladno s spremenjeno vlogo očeta se spreminja tudi narava njegove udeležbe pri otrokovi vzgoji, to pa bistveno vpliva na odnos med otrokom in očetom;
3. vzdrževanje statusa hranilca družine – kljub naraščajoči želji večine očetov po večji udeležbi pri otrokovi vzgoji in vse večjem deležu zaposlenih mater večina očetov še vedno soglaša z vlogo hranilca družine;
4. prilagajanje novemu urniku, ki ga oblikuje otrok – tudi očetje se morajo prilagajati otrokovemu urniku spanja, hranjenja in drugih dejavnosti, predvsem pa novemu položaju, kjer ima otrok, vsaj v začetnem obdobju, prednost pred drugimi družinskimi člani;
5. spodbujanje otrokovega razvoja – avtor tu poudarja izsledke nekaterih raziskav, ki kažejo, da očetje vnašajo v otrokovo življenje drugačno razsežnost kot matere, ker se z otrokom ukvarjajo in igrajo drugače. Očetova igra z otrokom pomembno vpliva na otrokov kasnejši socialni in kognitivni razvoj;
6. doživljanje sebe v vlogi očeta – večina moških se, ko postanejo očetje, tako ali drugače osebno spremeni. Očetovstvo povzroči spremembo vrednot in življenjskih prioritet.

1.4.8. Oče in gospodinjska dela

Mit o delitvi dela po spolu opisuje, da je ženskam v družinski skupnosti ukazana domača vloga kot nekaj naravnega, univerzalnega in neizogibnega. Trdi, da so ženske v vseh kulturah gospodinje po naravi in da morajo prevzeti to vlogo, če hoče določena kultura preživeti (Oakley 2000: 170).

Kot piše Frykman (1996: 178), so moški danes močno vpleteni v dom. So povsod in hkrati nikjer. Nekoč je moški utrujen prišel z dela, odigral vlogo izčrpanega hranitelja družine, žena mu je prinesla copate, medtem ko se je on usedel v svoj naslonjač. Taka predstava moškega je že pred mnogimi leti zamrla. Očetje ne morejo več pričakovati, da bo ženska prevzela vsa dela doma namesto njih.

Z vstopom žensk na trg dela naj bi si finančne obveznosti družine delila oba partnerja. Obveznosti znotraj družine pa se kljub večji obremenjenosti žensk zaradi svojega poklicnega življenja še vedno dokaj stereotipno delijo. Mati skrbi za nego otroka, pospravlja, kuha in skrbi za perilo, oče pa pri teh opravilih pomaga partnerki. Stereotipno je očetovo delo skrb za manjša popravila doma in igra z otroki.

Kljub radikalnim spremembam na področju poklicnega življenja žensk se delitev gospodinjskega dela med partnerjema ni bistveno spremenila. Glede na poklicno udejstvovanje žensk in enakovredno obremenjenost v službah bi se pričakovalo, da bodo moški namenili več časa gospodinjskim opravilom in partnerko razbremenili, kar se sicer dogaja, vendar se spremembe odvijajo zelo počasi in med delom, ki ga opravljajo moški in ženske, obstajajo pomembne razlike.

Fassinger (1993, v Humer 2008: 87) v svoji študiji ugotavlja, da moški del doma najpogosteje ne dojemajo kot dela starševske ali očetovske odgovornosti, temveč kot skupek del, ki so vezana na dom. Nasprotno s tem pa ženske skrb za otroke kot tudi gospodinjsko delo dojemajo kot materinsko odgovornosti.

V Sloveniji ženske vstopajo na trg delovne sile že od 2. svetovne vojne, bistvene spremembe v delitvi dela doma pa se kažejo šele od konca 20. stoletja. Kljub temu da se moški vključujejo v gospodinjska opravila, pa veliko večino dela še vedno opravijo ženske.

Raziskava iz leta 1991 pripisuje družino in območje gospodinjstva ženski. Mlajše generacije so manj tradicionalne. Razdelitev gospodinjskih opravil je jasna; samo 1/5 moških je štiri- ali večkrat na teden zaposlena z gospodinjskimi opravili, kot so čiščenje, pomivanje posode, kuhanje. Pogostost sodelovanja moških pri gospodinjskih opravilih ni odvisna od njihove starosti ali obdobja, v katerem je družina, temveč od njihovih osebnih pogledov in obsega formalnega in neformalnega dela. Največje izenačenje pri delitvi gospodinjskih opravil je opaziti pri vodenju družinskega proračuna, največje razlike pa so prisotne pri najbolj neprijetnih opravilih (pranje, kuhanje, čiščenje) (Zavrl 1999: 83).

Ženske imajo do moških pogosto nizka pričakovanja, kar se tiče gospodinjskih opravil. Same sprejemajo določena dela, ker pričakujejo, da jih moški tako ali tako ne bi znali pravilno ali

tako dobro opraviti kot one same. Na eni strani si ženske želijo pomoči pri gospodinjskih opravilih, na drugi strani pa moške odpravljajo, ker menijo, da zadeve bolje opravijo same.

Gabi Čačinovič Vogrinčič (1993: 28) piše o tem, da matere trdijo, da jim je najlažje prositi očeta svojih otrok za pomoč, kadar otrok potrebuje pomoč. Očetje pa menijo, da k delitvi dela znotraj doma največ prispevajo, če prevzamejo del skrbi za otroka. Zaradi take delitve naj bi materi ostajala rutinska opravila, oče pa se z otroki igra in skupaj z njimi hodi v kino ali jim predstavlja šport.

Po mnenju M. Jogan (2001: 185–187) so utrjene predstave o tem, da je gospodinjsko in družinsko delo normalno žensko, izredno močne. Raziskave naj bi kazale, da nezaposleni očetje niso pripravljeni prevzeti večjega dela v gospodinjstvu, kljub temu da so zaposlene ženske. Neenakopravna delitev dela ostaja kljub temu, da je mati finančna preskrbovalka družine.

Svojo vlogo pri stereotipnem vzorcu delitve gospodinjskih opravil pa imajo tudi mediji. Na policah trgovin je polno revij, namenjenih ženskam, ki so polne receptov, navodil za odstranitev madežev, ekološka čistila ipd. Na drugi strani pa v revijah, namenjenih moškim, težko najdemo recept za kosilo, članek o spomladanskem čiščenju ali navodilo, kako očistiti madež z otroškega oblačila. V reklamah ne vidimo moških, ki s pralnimi praški perejo ženske obleke, prav tako ne pripravijo okusnega zajtrka svojim otrokom in ženi.

»Moškim je bilo včasih nerodno, če so v javnosti vozili otroški voziček, danes pa razkazujejo »kengurujčke«, kot da so statusni simbol. Tudi kuhanje in pomivanje posode počasi vse bolj spadata v obseg opravil, ki so primerna za moške. Še nekaj časa bo treba počakati, da bomo videli, ali bo tudi pranje perila, sesanje tal in pomivanje toaletnih prostorov prešlo med opravila, ki si jih bosta partnerja razdelila. Dejstvo o tem, da moški prevzamejo nekaj več opravil iz okvira družinskega dela, nosi potencial za spremembo naše definicije tega, kaj pomeni biti moški. To dejstvo ne zagotavlja, da bodo odnosi med spoloma enakopravni, le vsebina, ki pripada spolu, se bo v tem procesu transformirala« (Coltraine 1996, v Zavrl 1999: 102–103).

Švab (2008: 47) opisuje razkorak med tem, kako si pari v vsakdanjem življenju dejansko delijo družinsko delo na eni strani, ter zaznavo delitve dela na drugi strani. Ena od študij o

delitvi družinskega dela je razkrila, da spremembe v delitvi družinskega dela niso velike. Pari pa razmere dojemajo kot velike. Pari so na eni strani želeli enakomerno delitev dela in bili hkrati prepričani, da je njihovo delo že enakomerno razdeljeno. Podobno tudi Petrassi (2012: 1) opaza, da delitev dela še vedno obstaja. Kljub temu da še ni enakomerne porazdelitve dela med spoloma in da oba spola podpirata idejo o enakopravnosti, tako moški kot ženske dojemamo neenakomerno porazdelitev dela kot pošteno.

1.4.9. Očetova odsotnost

Oče je v predindustrijskih časih predstavljal predvsem materialno podporo družini. V ostala družinska področja pa se ni aktivno vključeval, bil je večinoma odsoten, obstajalo je prepričanje, da je otrokovo mesto doma z mamo, očetovo pa na delu. Z naraščanjem razvez se je miselnost, da otrok pripada materi, še utrdila. Predvsem v prvih letih otrokovega življenja je bilo edino smiselno, da za otroka skrbi mati, saj je rojena za »materinjenje« in bo to delo absolutno boljše opravljala od očeta. To mišljenje je pripeljalo do tega, da so bili očetje še bolj fizično odsotni v življenju svojih otrok. Očetje so v družinah odsotni na različne načine. Lahko so odsotni fizično ali čustveno. Odsotnost očeta lahko močno ogrozi otrokovo duševno zdravje. Otroci z odsotnimi očeti se pogosto počutijo manj vredne od ostalih, imajo občutke krivde, kar lahko močno vpliva na njihov življenjski potek.

Očetova odsotnost pa se kaže tudi pri težavah v spolnih vlogah otrok. Zavrl zapiše, da so se izsledki zgodnjih raziskav skladali s splošnim mnenjem, da imajo fantje, ki odraščajo brez očetov, težave na področju spolne vloge in pri razvoju spolne identitete, pri šolskem uspehu, psihosocialni prilagojenosti in pri nadziranju agresije. Učinek življenja brez očetov na deklice je bil manj raziskan in zdelo se je, da so posledice tudi manj dramatične in dosledne (Zavrl 1999: 145).

Švab (2001: 132) pravi, da je v »postmodernosti pluralizacija družinskih oblik in predvsem porast števila mater, ki ostanejo same z otroki, prinesla legitimizacijo očetove odsotnosti kot nekaj normalnega«.

»Očetova odsotnost ne sproži le značilnih sprememb v organizaciji, razporeditvi vlog in notranjem dogajanju v družini. Vpliva tudi na socialne in gmotne razmere, v katerih živijo vsi člani družinske skupnosti« (Tomori 1989: 108). Temu pritrjuje tudi Sieder (1998: 276), ki pravi, da »dejstvo, da morajo mnoge ločene samohranilke, vdove, samske matere itd. živeti izpod trenutnega 'praga siromaštva', potrjuje gospodarsko soodvisnost, kaže pa tudi na senčno plat razkoraka patriarhalne kulture: neodgovornost izginjajočih očetov«.

Frykman (1996: 168) pravi, da se je pojavila tudi nova oblika očetove odsotnosti. Ne gre samo za fizično odsotnost kot v preteklosti, temveč je moški vstopil v sfero, kjer je imela do sedaj ženska prednost razsojanja. Kljub idealu o enakopravni delitvi dela, povezanega z vzgojo in nego otroka, je prišlo do težave, saj so se prilagodili svojemu novemu okolju tako, da so se kar najbolje ujeli z njim. Moški so doživeli kritiko, da postajajo mehkužni in nemožati.

1.4.10. Ovire očetovanja

Vloga očeta v družini je bila v preteklosti pogosto obrobna tema. Vloga očeta naj ne bi bila tako pomembna v otrokovem razvoju kot vloga matere. Vzgoja in nega otroka naj bi bili bolj pisani na kožo ženskam, materam, zato naj bi jim očetje to delo prepustili. V sodobnosti pa se pojavlja vedno več raziskav, ki raziskujejo pomembnost očetove vloge pri vzgoji in negi otroka. Večina raziskav potrjuje tezo, da je očetova prisotnost v zgodnjem otroštvu praktično tako pomembna kot prisotnost matere ter da očetje lahko naloge v zvezi vzgojo in nego opravljajo prav tako dobro kot matere.

Znani švicarski zoolog in etnolog Adolf Portmann piše o biološki in »socialni« maternici. Skozi prvo se otrok rodi in skozi drugo se razvije v človeka. Sestavni del te »socialne« maternice pa je tudi oče. Nima le biološke naloge, ampak tudi psihološko, čustveno, odnosno in medosebno. S pretiranim poudarjanjem in z razširjanjem biološkega pomena in nezamenljivosti materinstva še na vsa ostala področja otrokovega razvoja očeta povsem zanemarjamo in ga potiskamo na obrobje dogajanja ali pa mu pripisujemo posredno, drugotno nalogo, da zagotavlja prostorske, materialne in finančne pogoje za neoviran potek nosečnosti, poroda in nege dojenčka. Že oploditev in spočetje sta del medsebojnega procesa med moškim in žensko. Že tu lahko izvira materina manipulacija z očetom kot tudi očetova manipulacija z materjo. Tu tičijo začetki njegovega odrivanja na rob dogajanja in omejevanje njegovih nalog

na pravno, ekonomsko, materialno in moralno odgovornost za nastalo nosečnost. Žena se vse bolj osredotoča na svoj plod, svojo nosečnost, svojega otroka. Tako se prične ločevanje tega ploda, te nosečnosti in tega otroka od obeh stvariteljev in se spreminja v nekaj, kar biološko in psihološko postopoma prehaja v izključno last matere (Brajša 1987: 76).

Tom Hirschfeld (2001: 9) očete svari, da ni statusa strokovnjaka. Mame že od otroštva vzgajajo in pripravljajo na materinstvo; kar jih naredi strokovnjake, pa je to, da od nosečnosti dalje z otroki preživijo več časa kot očetje. Vzgoja in nega otrok po navadi kmalu postaneta njihova glavna zaposlitev. Mame si tako pogosto lastijo svoje otroke, da ne dovolijo, da bi se očetje otroku bolj približali. Zato je potrebna očetova vztrajnost. Najhuje pa naj bi bilo, da se očetje otroku ne upajo približati, ker jim je nelagodno, da bi se lotili nečesa, česar takoj ne obvladajo. To posledično lahko pomeni, da se tega ne naučijo nikoli.

Oče postaja žrtev materinstva, ki mu otežuje in pogosto celo onemogoča nadaljnji stik z otrokom. To je posledica mistificiranja moškosti in ženskosti, kar škoduje tako moškim kot ženskam, še zlasti pa otrokom iz njihovega odnosa (Brajša 1987: 77).

Knjige in revije o vzgoji otrok so večinoma namenjene mamam. Zelo malo revij, knjig in drugih publikacij se osredotoča na očetova vprašanja o vzgoji in negi otrok. Če pa že obstajajo te knjige, so namenjene »netipičnim« očetom, kot so samohranilci, homoseksualni očetje, starejši očetje. Kljub temu da danes govorimo o nekem »novodobnem«, bolj vključenem očetovstvu, ostaja reprezentacija očeta v medijih precej tradicionalna. Čeprav poskušajo revije več prispevkov nameniti očetom, ostaja v drugih člankih oče še vedno obrobni in v svoji tradicionalni vlogi preskrbovalca družine in ne v vlogi pomembnega člana v vzgoji in negi otroka.

Andreja Vezovnik (2008: 147–152) trdi: »Diskurzi v novodobnih starševskih revijah ohranjajo implikacijo delitve na zasebno in javno ter družinske vloge delijo po spolu na način, ki ustreza omenjeni dihotomiji. Diskurz, ki očeta v prvi vrsti veže na javno, šele nato na zasebno sfero, se izkazuje v dveh (pod)diskurzih. Prvega je poimenovala oče posrednik, pri drugem pa gre za poudarjanje primata poklicne vloge očeta. Diskurz o očetu posredniku je zakoreninjen v zgodnji psihoanalitični teoriji. Tudi diskurzi o očetu posredniku očete obravnavajo kot posrednike med dvema obdobjema otrokovega odraščanja. Medtem ko je v otroškem zgodnjem obdobju oče omejen na materinega pomočnika, v poznejšem obdobju

odigra vlogo otrokovega posrednika med zasebnostjo, v kateri je otrok ekskluzivno vezan na t. i. simbiotični odnos z materjo, in javnostjo, kamor je umeščena očetova družbena vloga. Oče ima torej nalogo otroka ločiti od matere, ga osamosvojiti in ga prepeljati iz zasebnega v javno. Srečamo se s popolno odsotnostjo diskurzov, kjer bi imela mati kakršno koli funkcijo pri vpeljevanju otroka v javno sfero. To priča o stagnaciji in relativni nespremenljivosti koncepta materinstva v primerjavi z modernim razumevanjem (in želji po) nekoliko spremenjene vloge očetovstva. Pozicioniranje spolov v javno oz. zasebno sfero ponazorijo poklicne vloge, ki so pripisane materi in očetu. To najbolje osvetli dodelitev primata vloge očeta na delovnem mestu nad očetovo družinsko oz. starševsko vlogo. Diskurz odseva pluralnost in družbeno hierarhijo moških vlog v sodobni družbi. Diskurz ne izključuje poklicne vloge ženske, ampak jo problematizira.«

Tisk in mediji torej ohranjajo tradicionalne poglede na vlogo očeta in matere. Pomagajo reproducirati sprejemljive vzorce obnašanja moških in žensk v starševskih vlogah, čeprav na drugi strani pišejo o spremembah. Očetje pogrešajo informacije o vzgoji in negi otrok, ki so namenjene njim.

Nujni pogoji za uveljavljanje novega očetovstva so njegovo celovito zakonsko urejanje (normativna regulacija) in postopno vraščanje novega vzorca delovanja v zavest in vsakdanje praktično delovanje obeh spolov. Takšno očetovstvo bo toliko bolj samoumevno, kolikor bodo očetje navzoči v javnem komuniciranju, na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja, v političnem odločanju, v regulaciji trga delovne sile itd. (Jogan 2001: 193).

Brajša (1987: 79) je že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja opisoval, da očetje postajajo aktivnejši in da ne dovoljujejo več odrivanja iz otrokovega življenja. Boril se je za pravico do popolnega in ne do omejenega očetovstva. Naloga očetov naj ne bi bila samo spočetje otroka, temveč da jih z materjo skupaj »nosijo« in »rodijo«. Če jih iz tega izključimo, osiromašimo in okrnimo njihovo očetovstvo.

Oviro očetovanju pa predstavlja tudi dodeljevanje skrbništva ob razvezi materam. Leta 2010 so bili otroci v vsaki šestnajsti razvezi (z vzdrževanimi otroki) dodeljeni v skrbništvo samo očetu. Pojavlja pa se trend skupnega skrbništva nad otroki, leta 1985 je bilo le 2 % takih razvez, po kateri so bili otroci dodeljeni v skupno vzgojo obema staršema, leta 2010 pa je bilo takih razvez že 14 % (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4781).

1.4.11. Očetovski dopust

Očetovski dopust moškim omogoča, da otroka bolje spoznajo in sodelujejo pri vzgoji in negi od rojstva naprej.

Očetje v Sloveniji imajo od leta 2003 ob rojstvu otroka pravico do očetovskega dopusta. Vsak oče ima trenutno pravico do 90 dni očetovskega dopusta. 15 dni je plačanega dopusta, v tem času država očetom zagotavlja očetovsko nadomestilo, izkoristiti pa ga morajo do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti. Ostalih 75 dni je neplačanih in jih mora oče izkoristiti do tretjega leta otrokove starosti, država krije le prispevke za socialno varstvo.

Leta 2014 je bil sprejet zakon, ki 15 dni plačanega dopusta postopoma podaljšuje na 30 dni plačanega dopusta. Torej skupaj 105 dni očetovskega dopusta. Mati lahko na očeta prenese 100 dni starševskega dopusta, 30 dni pa je neprenosljivih. Oče lahko na mater prenese vseh 130 dni starševskega dopusta.

To obliko dopusta so očetje zelo pozitivno sprejeli in jo aktivno izkoriščajo. V tem času predstavljajo veliko pomoč materi ob njenem okrevanju po porodu, hkrati pa navezujejo posebno vez s svojim otrokom. Socialna politika je očetom omogočila motivacijo za večjo vključenost v nego in vzgojo svojih otrok. Očetje se otroku lahko približajo od rojstva dalje. Prvi dnevi niso več namenjeni le stiku z mamo, temveč tudi z očetom. Očetovski dopust predstavlja velik korak države k bolj vključenemu starševstvu očetov.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je leta 2014 v javno razpravo poslalo predlog zakona, ki bi očetom dajal pravico do enega meseca neprenosljivega starševskega dopusta. Predlagali so, da bi bil materinski dopust dolg 105 dni in bi ga lahko koristila samo mati. Od 260 dni starševskega dopusta pa bi 30 dni moral izkoristiti oče, kar v praksi povečini pomeni, da bi morala mati nazaj na delo 1 mesec prej, da bi v tem obdobju za otroka skrbel oče otroka. Predlog je naletel na ostre kritike in nasprotovanje, zato v taki obliki ni bil posredovan v obravnavo v državni zbor.

2. Problem

Pred leti sem kot novopečena mama pri predmetu Raziskovalni seminar skupaj s sošolko izvedla raziskavo o vključenosti očetov v vzgojo in nego otroka. Raziskovali sva precej površinsko, vendar sva kljub temu prišli do zanimivih rezultatov, ki pa sem jih že takrat želela še bolj podrobno analizirati.

Ženske so se v zadnjem stoletju začele množično zaposlovati zunaj doma, število porok je strmo upadlo, ločitve so postale vsakdanje, družine imajo vedno manj članov. Sodobna družina in vloge v njej se hitro spreminjajo. V preteklosti so se dokaj jasno delila domača dela in vloge v družini. Mati je skrbela za dom, oče pa za finančno dobrobit družine. Oče je večinoma predstavljal avtoriteto, mati pa zavetje. Tekom let sem s svojim znanjem, pridobljenim med raziskavo, bolj podrobno opazovala svoje odnose in odnose drugih mam do očetov svojih otrok. Veliko se govori o »novem očetovstvu«. Torej očetu, ki je idealno enakovredno vključen v vzgojo in nego otroka kot tudi v gospodinjstva opravila.

Dozdeva se mi, da je ideal slovenske družine čedalje bolj vključen oče. Oče, ki bo enakovredno mami skrbel za nego in vzgojo otroka, se posvečal gospodinjskim opravilom, s svojim prispevkom znotraj doma omogočal mami otroka dosežke zunaj doma. Predvidevam, da si večina prihodnjih mam idealizira tako sliko svoje družine.

Sklepam, da take delitve po porodu kljub visokim pričakovanjem pogosto ni. Zanima me, kje se zalomi. Kje so vzroki in povezave, da očetje niso enakovredno vključeni v nego in vzgojo otroka? Zakaj se dela doma še vedno stereotipno delijo na ženska in moška opravila? Dozdeva se mi, da kljub temu da mame idealiziramo emancipiranega očeta, tudi same nezavedno postavljamo ovire.

Pred raziskavo sem tako postavila naslednje hipoteze:

H1: Med očeti, ki so prisotni pri porodu, in tistimi, ki niso, obstajajo razlike v delitvi dela pri negi otroka.

H2: Med očeti, ki so koristili samo plačani del, plačani in neplačani del očetovskega dopusta, in tistimi, ki ga niso koristili, obstajajo razlike v času, ki ga aktivno preživijo z otrokom.

H3: Med zaposlenimi očeti in brezposelnimi očeti obstajajo razlike v času, ki ga posvetijo gospodinjskim opravilom.

H4: Med očeti, ki imajo več ali manj otrok, obstaja razlika v času, ki ga namenijo gospodinjskim opravilom.

H5: Med anketirankami, ki večinoma same ostanejo doma z bolnim otrokom, in tistimi, kjer ostaja doma oče, obstajajo razlike v strinjanju z izjavo, da otroci v času bolezni potrebujejo mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.

H6: Kdo ostane doma in skrbi za otroka v času bolezni, je povezano s tem, ali je očetov dohodek višji ali nižji od maminega.

H7: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo službenim obveznostim ali ne.

H8: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali stari starši predstavljajo veliko pomoč pri vsakdanjih opravilih ali ne.

H9: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpoveduje prostočasnim aktivnostim ali ne.

H10: Obstajajo razlike med delitvijo dela pri negi otroka glede na mnenje mame o mitih o materinstvu.

H11: Obstajajo razlike v mnenju o pomembnosti domačega dela med brezposelnimi in zaposlenimi anketirankami.

H12: Povprečen čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, je povezan s tem, ali anketiranka meni, da ji gredo gospodinjska opravila bolj od rok kot očetu otroka ali ne.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Glede na stopnjo v procesu spoznavanja je moja raziskava deskriptivna ali opisna, ker želim količinsko opredeliti ali oceniti osnovne značilnosti proučevanega pojava oziroma ugotoviti obstoj in jakost zveze med dvema ali več pojavi. Moja raziskava je tudi empirična, saj zbiram novo, neposredno izkustveno gradivo z opazovanjem ali s spraševanjem (Mesec 2008).

Raziskava je kvantitativna. Raziskava je delno tudi kvalitativna. Na podlagi odprtega vprašanja sem želela ugotoviti, kakšni so poleg navedenih še razlogi, da mati oziroma oče koristita porodniški dopust in dopust za nego in varstvo otroka.

3.1.1. Spremenljivke

V raziskavi me je zanimal rezultat pri 59 spremenljivkah. Zaradi obsega jih bom strnila v skupine, točen seznam pa je dostopen v prilogi.

V prvem delu raziskave so spremenljivke, kdo in zakaj je pri najmlajšem otroku koristil porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka, prisotnost pri porodu in koriščenje očetovskega dopusta.

V drugem delu je spremenljivka stopnja sodelovanja pri posameznih gospodinjskih opravilih in skrbi za otroka.

V tretjem delu je spremenljivka čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom oziroma ga porabi za gospodinjska opravila.

V četrtem delu je spremenljivka stopnja strinjanja s pričakovanji pred porodom o aktivnosti očeta otroka, o pomembnosti dela, o karierah, mitih o materinstvu in moškosti.

V zadnjem delu ankete raziskave pa so spremenljivke demografski podatki, kot so starost in izobrazba matere in očete, status zaposlitve matere in očeta, število otrok, kraj bivanja in razmerje v finančnem dohodku med staršema.

3.2. Merski inštrumenti in viri podatkov

Merski inštrument je bil anonimen anketni vprašalnik. V vprašalniku je bilo 21 vprašanj, sestavljen je bil za potrebe raziskave in je obsegal 6 strani. Vprašanja so bila večinoma zaprtega tipa, le eno od vprašanj je imelo možnost izbire »drugo«, kamor so anketiranke same vpisale podatek.

Vprašalnik je bil razdeljen v 5 sklopov. Prvi sklop se je nanašal na očeta pri porodu in porodniški dopust, drugi sklop se je nanašal na delitev dela v družini, tretji na čas, ki ga oče preživi z otrokom in z gospodinjskimi opravili, četrti sklop je zajemal mnenja anketirank o izjavah, zadnji sklop pa je zajemal demografske podatke.

V prvem sklopu sem spraševala o koriščenju porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka, zanimala me je tudi prisotnost očeta pri porodu.

Pri vprašanjih o delitvi dela sem uporabila 7-stopenjsko lestvico in odgovor »drugo«. Vrednosti: 1 (zmeraj jaz), 2 (večinoma jaz, izjemoma oče otroka), 3 (po navadi jaz, včasih oče otroka), 4 (približno enako), 5 (po navadi oče otroka, včasih jaz), 6 (večinoma oče otroka, izjemoma jaz), 7 (zmeraj oče otroka).

Pri vprašanjih o stališčih do izjav pa sem uporabila 5-stopenjsko Likertovo lestvico: 1 (sploh se ne strinjam), 2 (se ne strinjam), 3 (sem nevtralna/ne vem), 4 (se strinjam), 5 (se zelo strinjam).

V zadnjem delu so me zanimali podatki o družini in starših (število otrok, starost najmlajšega otroka, izobrazba mame in očeta, zaposlitveni status mame in očeta, razmerje med dohodki v družini).

3.3. Populacija in vzorčenje

V vzorec sem zajela slovenske ženske z najmanj enim otrokom, ki so bile prisotne na internetu od 24. 4. 2015 do 1. 5. 2015.

V raziskavo je bilo skupaj vključenih 889 anketirank, anketo je v celoti izpolnilo 726 anketirank, 163 anketirank pa le delno.

Vzrok za anketiranje mater je bil v njihovi dobri prisotnosti na socialnem omrežju Facebook. Vedela sem, da bom tako zajela zelo velik vzorec anketirank.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala s pomočjo anonimnega spletnega anketnega vprašalnika. Kot orodje sem uporabila aplikacijo na spletni strani 1ka.si.

Zbiranje podatkov je potekalo med 24. 4. 2015 in 1. 5. 2015. Za izpolnjevanje ankete so anketiranke potrebovale povprečno 7 minut in 46 sekund. Na anketo je bilo 1.433 klikov, izpolnjevati pa jo je začelo 889 anketirank. Večina anketirank je anketo izpolnjevala prek mobilnega telefona.

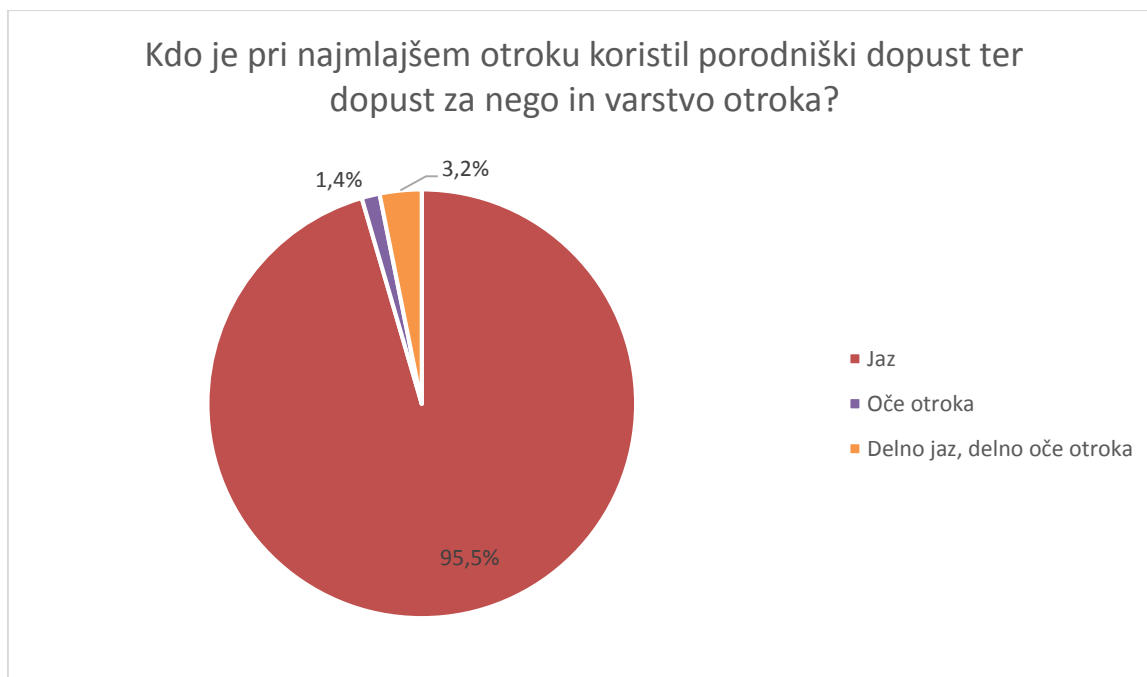
Za promocijo ankete sem uporabila socialno omrežje Facebook. Povezavo do ankete sem objavljala v zaprte skupine, kjer se zbirajo mame mlajših otrok. Za objavo in delitev ankete sem prosila tudi prijateljice, ki sodelujejo v drugih zaprtih skupinah, kamor nisem vključena. Nekaj anketirank je povezavo po izpolnjevanju delilo tudi prek elektronske pošte.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Anketiranke so podatke vnašale v spletno aplikacijo 1ka.si, namenjeno anketam. Rezultate sem izvozila iz aplikacije in za obdelavo ter analizo podatkov uporabila program PSPP. Rezultate odprtega vprašanja sem rekodirala ročno. Grafe sem iz podatkov analiz, izvoženih iz programa PSPP, oblikovala v programih MS Word in MS Excel. Kljub temu da je 163 anketirank vprašalnik izpolnilo le delno, sem se zaradi načina obdelave podatkov v programu PSPP odločila, da vse vprašalnike obdržim, saj jih PSPP v analizi ustrezno označi in jih ne upošteva pri rezultatih. Torej uporabi le uporabne odgovore za določeno vprašanje.

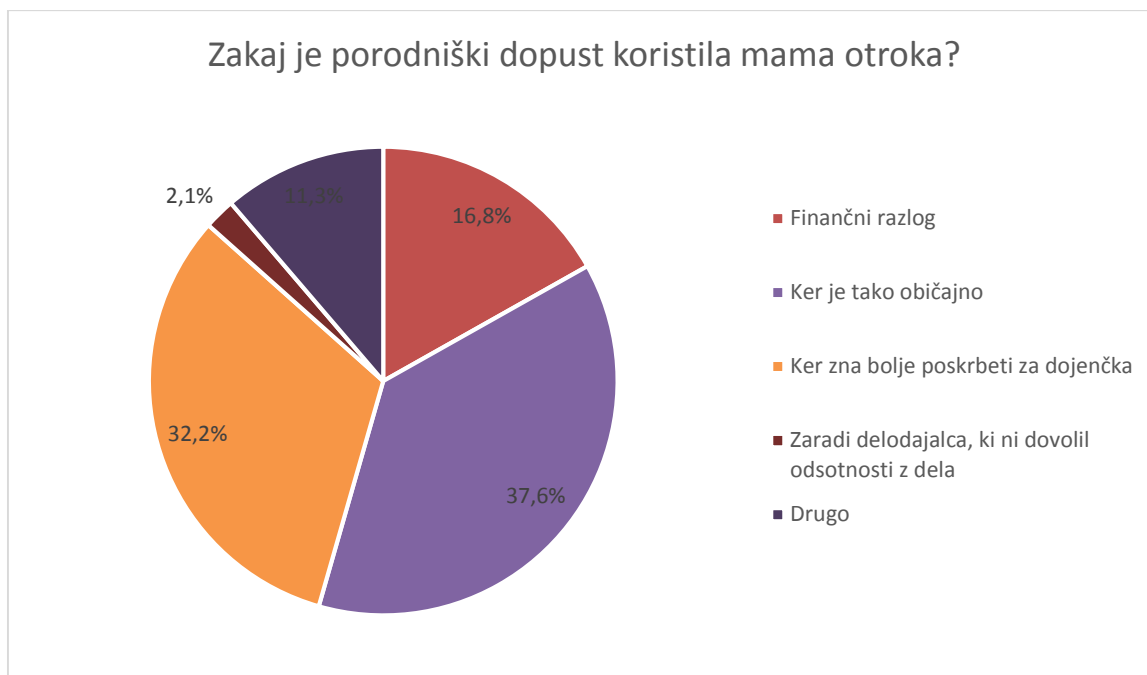
4. Rezultati

4.1. Grafična predstavitev rezultatov

Graf 4.1: Koriščenje porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka

Kot je razvidno iz grafa, je porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka v veliki večini izkoristila mati otroka (95,5 %). Nekaj staršev se je odločilo za razdelitev dopusta med obema staršema (3,2 %), le v 1,4 % pa je to pravico izkoristil oče otroka. Ker sem predvidevala, da bo odstotek mater, ki so v celoti same izkoristile dopust, zelo velik, me je zanimalo, kaj je razlog za tak rezultat.

Graf 4.2: Razlogi za koriščenje porodniškega dopusta

37,6 % anketirank je odgovorilo, da so same koristile porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka (v nadaljevanju dopust), ker je tako običajno. 32,2 % anketirank je odgovorilo, da znajo bolje poskrbeti za dojenčka kot oče otroka. 16,8 % je dopust koristilo zaradi finančnih razlogov, 2,1 % anketirank pa zaradi delodajalca, ki očetom ni dovolil odsotnosti z dela. Ker sem se zavedala, da v odgovore nisem zajela vseh razlogov, sem dodala odgovor drugo, ki ga je označilo 11,3 % anketirank.

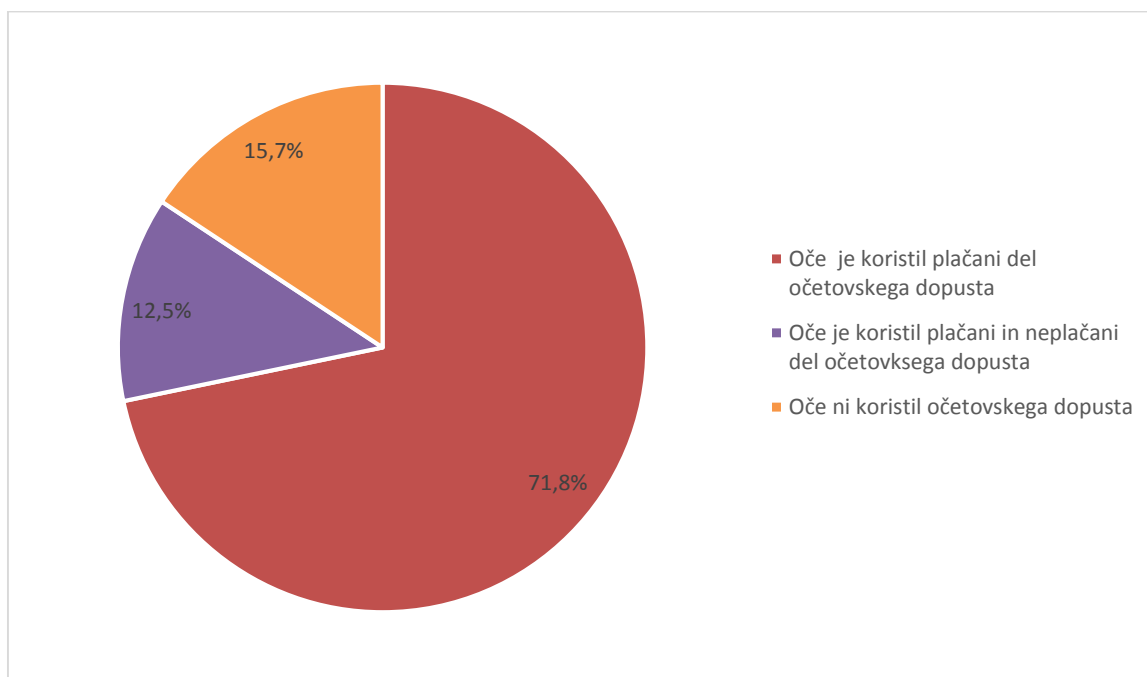
Anketiranke sem prosila, da če razloga nisem navedla, napišejo drug razlog za njihovo koriščenje dopusta. Od 95 anketirank, ki so označile drug razlog, jih je 35 (3,8 % anketirank, ki so same koristile dopust) omenjalo dojenje, 15 (1,7 % anketirank, ki so same koristile dopust) jih je zapisalo, da so si tako pač želele, 14 (1,6 % anketirank, ki so same koristile dopust) anketirank pa je izrecno napisalo, da so dopust koristile same, ker otrok v tem času potrebuje mamico. Pogosto so omenjale tudi brezposelnost, in sicer 15 anketirank (1,7 % anketirank, ki so same koristile dopust), in skupno odločitev med partnerjem 4 anketiranke (0,5 % anketirank, ki so same koristile dopust).

Sklepam, da so mame v odgovoru večinoma želele izrecno zapisati svoj razlog, saj »povečujejo« dojenje in imajo osebno prepričanje, da otrok v tem času potrebuje mamico,

ter kako pomembna je njuna vez. Sam razlog bi lahko umestile tudi v odgovor »Ker zna bolje poskrbeti za dojenčka«. Enako bi tudi brezposelnost lahko umestile v »finančni razlog«.

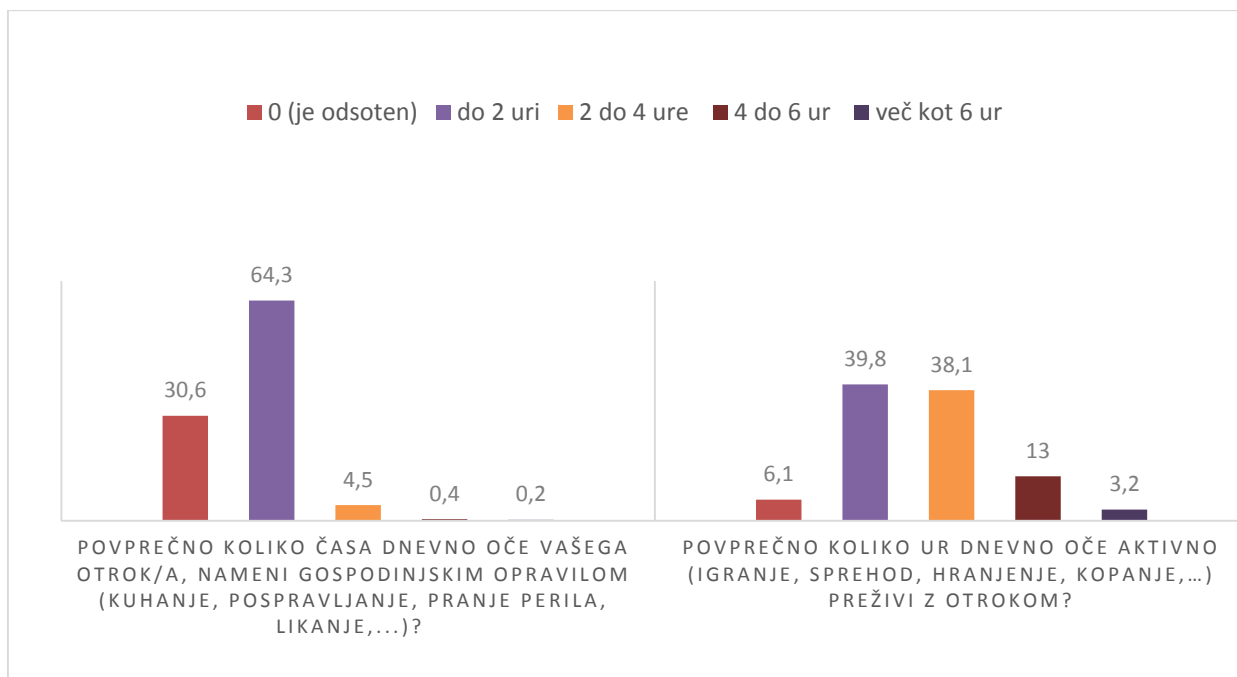
Pri 14 % anketirank sta dopust koristila oba starša, torej sta si dopust razdelila. Zanimivo, pa je, da je v primerih, ko sta dopust delno koristila oče, delno mati otroka (3,17 % vseh anketirank oziroma pri 28 anketirankah), pogost razlog zapisan v odgovoru »drugo« bolezen mame otroka (7 % anketirank, ki so si partnerjem razdelili dopust). Drugi razlogi, da sta si dopust razdelila, pa so v glavnem finančni (brezposelnost, delo od doma, študentsko delo, izraba dopusta).

Velika večina mam torej koristi dopust predvsem zaradi ideoloških razlogov, zato ker je tako običajno oziroma ker menijo, da znajo same bolje poskrbeti za dojenčka kot oče otroka.

Graf 4.3: Koriščenje očetovskega dopusta

Razvidno je, da je večina (71,8 %) očetov koristila vsaj plačani del očetovskega dopusta. Plačani in neplačani del je koristilo 12,5 % očetov, očetovskega dopusta pa ni koristilo 15,7 % očetov. Odstotek očetov, ki so koristili očetovski dopust, je torej zelo velik (84,3 %). Torej lahko sklepam, da si velika večina očetov želi biti prisotnih doma v otrokovih prvih mesecih in skrbeti za dojenčka.

Graf 4.4: Čas, ki ga oče posveti gospodinjskim opravilom in otroku

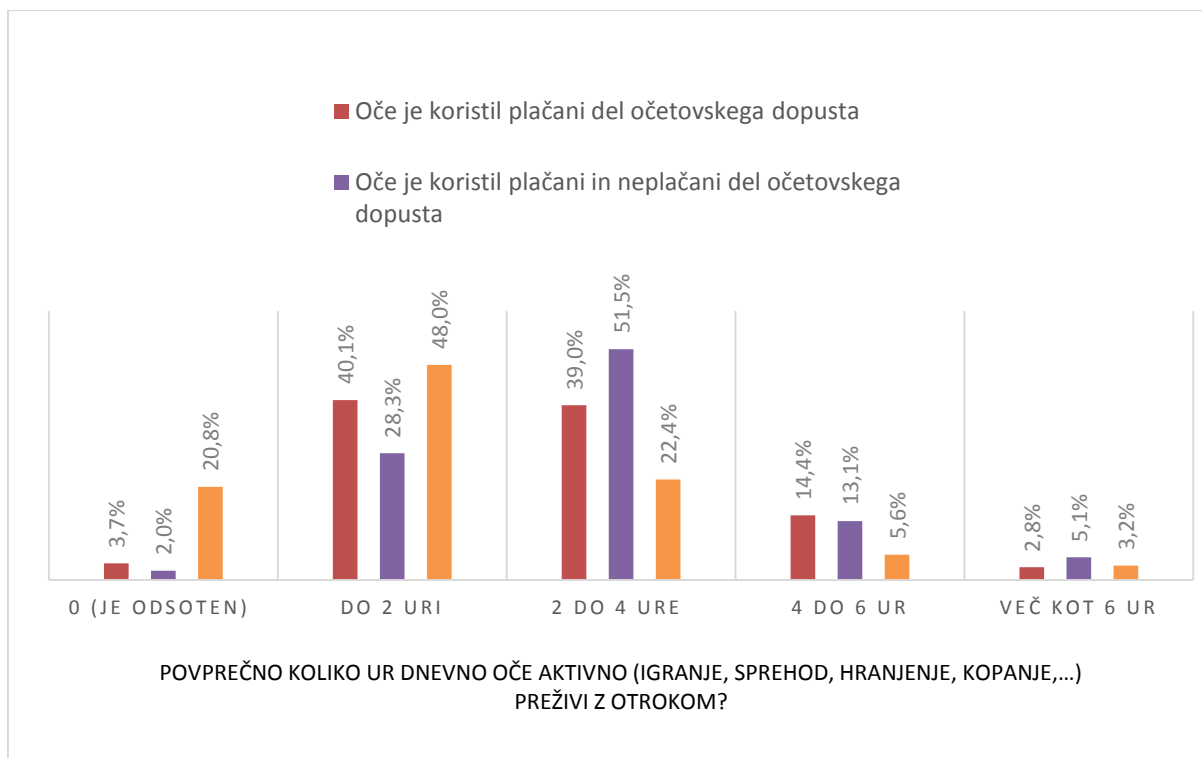
Iz grafa je razvidno, da oče precej več časa nameni aktivnemu preživljanju časa z otrokom kot gospodinjskim opravilom.

Gospodinjskim opravilom nič časa ne nameni 30,6 % očetov. Do 2 uri dnevno gospodinjskim delom nameni kar 64,3 % očetov, od 2 do 4 ure 4,5 %, od 4 do 6 ur 0,4 % in več kot 6 ur le 0,2 %.

Velika večina očetov torej gospodinjskemu delu dnevno nameni nič oziroma zelo malo časa. Rezultat me je kar presenetil, saj skoraj tretjina očetov ne opravlja gospodinjskih opravil, torej je celotno gospodinjstvo zadolžitev mame. Ostali dve tretjini pa gospodinjskemu delu namenita zelo malo časa, do 2 uri.

Največ slovenskih očetov (39,8 %) z otroki aktivno preživi do 2 uri dnevno, od 2 do 4 ure pa kar 38,1 % očetov, od 4 do 6 ur 13 % in več kot 6 ur 3,2 %. Z otroci ne preživlja aktivnega časa 6,1 % očetov.

Veseli me, da je v nasprotju z gospodinjskimi opravili čas, ki ga preživijo očetje s svojimi otroki, toliko večji. Nič časa otrokom ne posveča le nekaj več kot 6 %. Več kot tretjina pa jih s svojimi otroci povprečno preživi od 2 do 4 ure, kar v praksi pomeni, da so aktivno prisotni praktično ves čas, ko so doma, zunaj dela.

Graf 4.5: Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom, glede na koriščenje očetovskega dopusta

Zelo me je zanimala razlika v času, ki ga aktivno preživijo s svojim otrokom, med očetmi, ki so koristili plačani del očetovskega dopusta, med tistimi, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, in tistimi, ki niso koristili očetovskega dopusta.

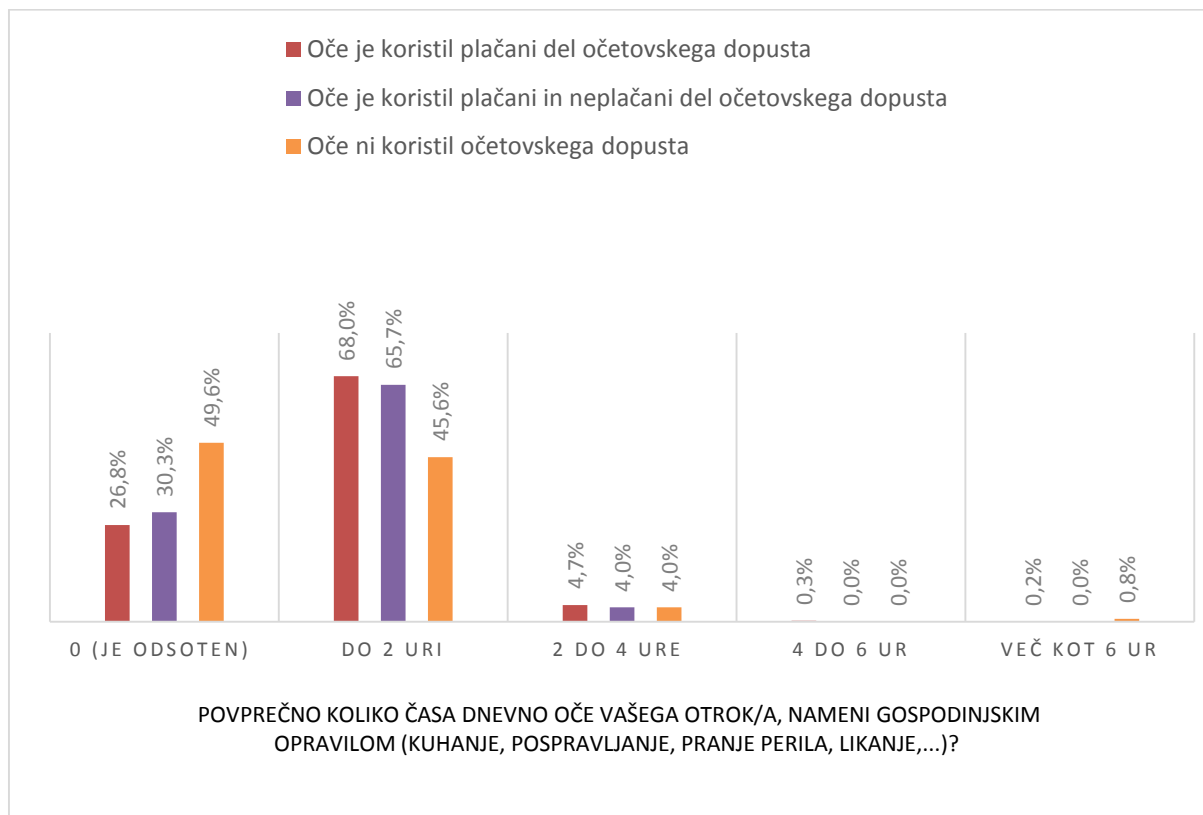
Le 3,7 % očetov, ki so koristili plačani del očetovskega dopusta, ne preživlja časa z otrokom. Do 2 uri dnevno jih aktivno preživi z otrokom 40,1 %, od 2 do 4 ure 39,0 %, od 4 do 6 ur 14,4 % in več kot 6 ur 2,8 %.

2 % očetov, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, z otrokom ne preživlja aktivnega časa. Do 2 uri dnevno jih aktivno preživi z otrokom 28,3 %, od 2 do 4 ure 51,5 %, od 4 do 6 ur 13,1 % in več kot 6 ur 5,1 %.

Kar 20,8 % očetov, ki niso koristili očetovskega dopusta, z otrokom ne preživlja aktivnega časa. Do 2 uri dnevno jih aktivno preživi z otrokom 48,0 %, od 2 do 4 ure 22,4 %, od 4 do 6 ur 5,6 % in več kot 6 ur 3,2 %.

Iz grafa je zelo jasno razviden trend. Očetje, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, preživijo več časa s svojimi otroci kot očetje, ki so koristili plačani del

oziroma dopusta niso koristili. Torej bi lahko trdila, da očetovski dopust vpliva na čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom.

Graf 4.6: Čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, glede na koriščenje očetovskega dopusta

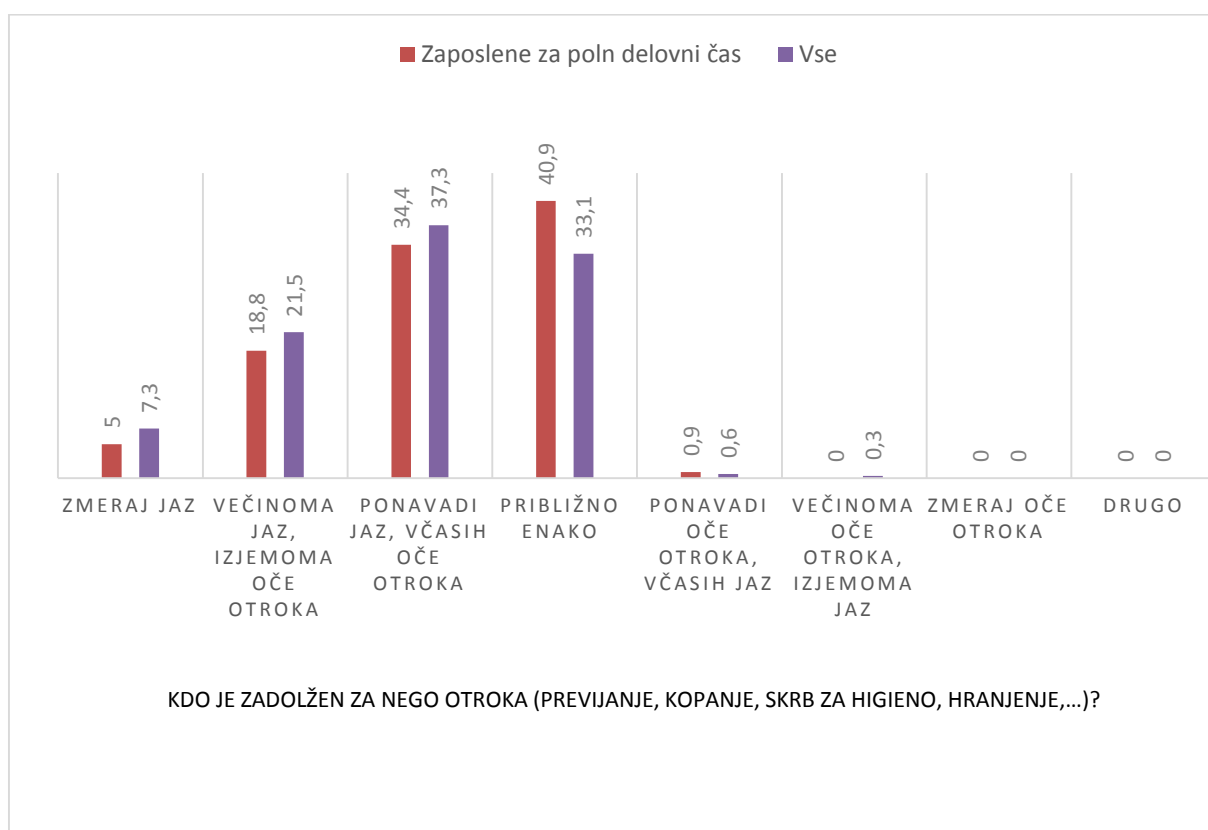
Podobna slika kot pri aktivnem preživljanju časa z otrokom se kaže tudi pri vplivu očetovskega dopusta na čas, ki ga porabi za gospodinjska dela. Očetje, ki so koristili očetovski dopust, opravijo precej več gospodinjskega dela kot očetje, ki ga niso koristili.

Le 26,8 % očetov, ki so koristili plačani del očetovskega dopusta, ne opravlja gospodinjskih opravil. Do 2 uri dnevno gospodinji 68,0 % očetov, od 2 do 4 ure le še 4,7 %, od 4 do 6 ur 0,3 % in več kot 6 ur nihče.

Le 30,3 % očetov, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, ne opravlja gospodinjskih opravil. Do 2 uri dnevno za gospodinjska opravila porabi 65,7 % očetov, od 2 do 4 ure le še 4,0 %, od 4 do 6 ur nihče in več kot 6 ur 0,8 % očetov.

Skoraj polovica očetov, ki niso koristili očetovskega dopusta, gospodinjskih opravil ne opravlja (49,6 %). Do 2 uri dnevno za gospodinjska opravila porabi 45,6 % očetov, ki niso koristili očetovskega dopusta, od 2 do 4 ure le še 4,0 %, več kot 4 ure pa nihče.

Očetje za gospodinjska opravila namenijo manj časa kot za aktivno preživeti čas z otrokom. Presenetila me je povezava med koriščenjem očetovskega dopusta in urami, ki ga namenijo gospodinjskim delom. Predvsem to, da kar 49,6 % očetov, ki ne koristijo očetovskega dopusta, tudi ne opravlja gospodinjskih opravil.

Graf 4.7: Kdo je zadolžen za nego otroka

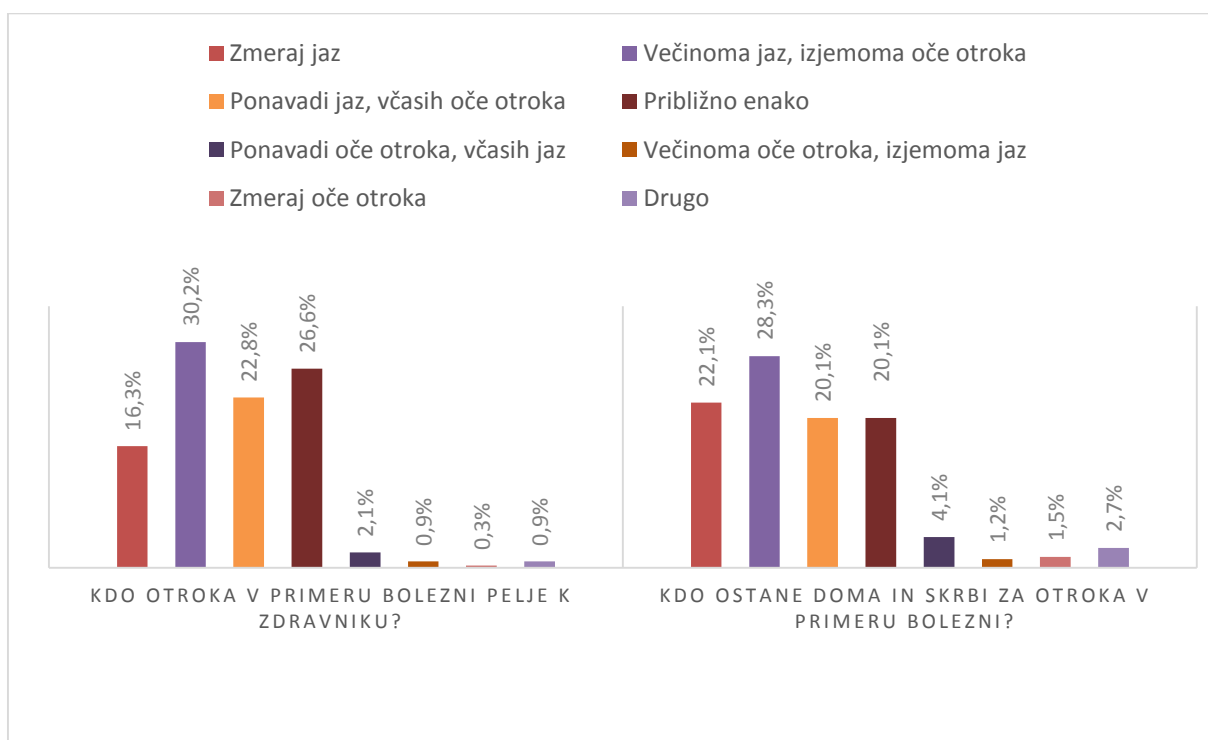
Zanimalo me je, kako se delijo opravila, povezana z nego otroka, med staršema. Ker se mi je zdelo statistično pomembno, ali je mama polno zaposlena ali ne (je brezposelna, na porodniškem dopustu, študentka ...), sem se odločila preveriti tudi rezultate med vsemi anketirankami in zaposlenimi anketirankami.

Večinoma so za nego otroka zadolžene mame. Zelo redki so primeri, ko je za nego otroka bolj zadolžen oče kot mama (manj kot 1 %). Med vsemi anketirankami jih je 7,3 % trdilo, da so za

nego otroka vedno zadolžene one. 21,5 % jih trdi, da so večinoma zadolžene one, izjemoma oče otroka. 37,3 % jih pravi, da so po navadi one zadolžene, včasih oče otroka. Presenetil pa me je odstotek, da si delo približno enako deli 33,1 %.

Predvidevala sem, da obstajajo razlike med družinami, kjer je mati zaposlena, in med vsemi, kar se je izkazalo za resnično. Pri družinah z zaposlenimi mamami je odstotek enakovredne delitve zadolžitve bistveno višji (40,9 %). Po navadi mama, včasih oče otroka je odgovorilo 34,4 %, večinoma mama, izjemoma oče otroka 18,8 %, zmeraj mama pa le 5 %. Zelo malo pa je takih družin, kjer več dela opravi oče (manj kot 1 %).

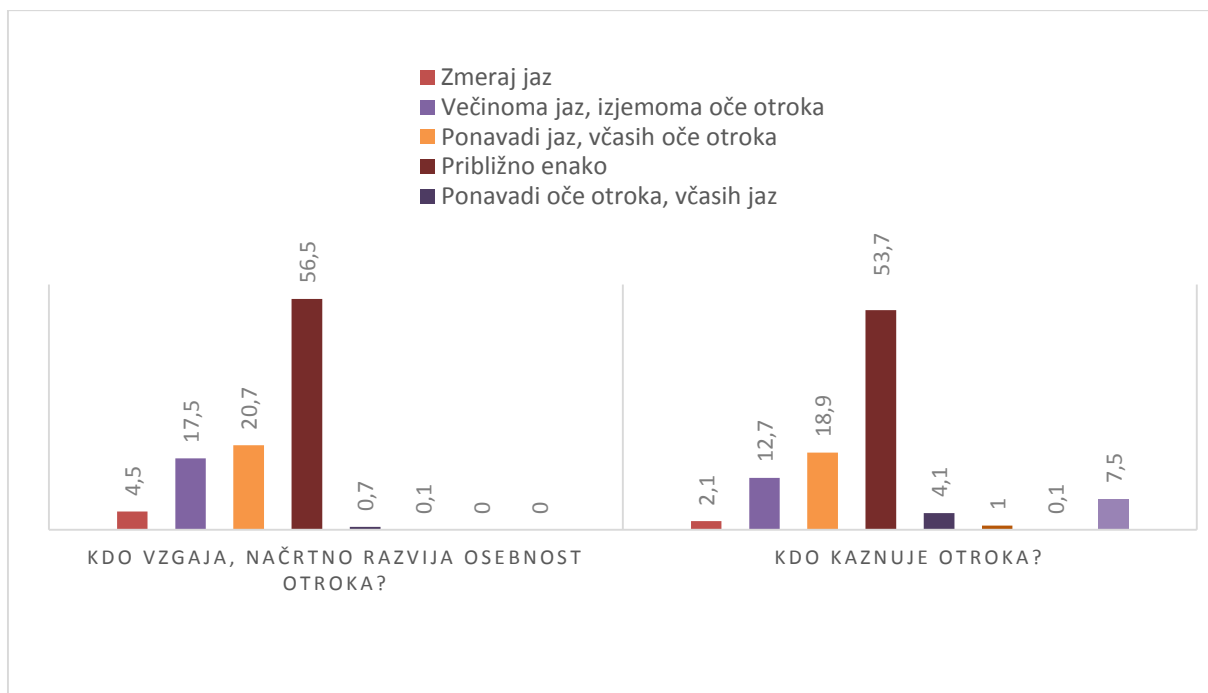
Odstotek enakovredne delitve dela pri negi otroka med staršema, kjer je mama zaposlena za poln delovni čas, me je zelo presenetil. Da si to delo enakovredno delijo v kar 40,1 % družin, se mi zdi zelo obetaven podatek, da očetje začenjajo res polno sodelovati, ko se mama otroka vrne v službo s porodniškega dopusta oziroma z dopusta za nego in varstvo otroka. Očitno gre pri negi otroka v mnogih slovenskih družinah res za enakovredno partnerstvo med staršema in ne le za pomoč mami.

Graf 4.8: Delitev dela v primeru bolezni otroka

Največje razlike v delitvi dela pri negi in vzgoji otroka naj bi bile po znanju iz literature vidne v obdobju bolezni otroka. V izračun sem zajela samo mame, zaposlene za poln delovni čas, saj se mi zdi, da le tako lahko dobimo realno stanje delitve med zaposlenima staršema. Če je mati brezposelna, študentka ali na starševskem dopustu, oče s strani zavarovalnice nima pravice do plačanega koriščenja bolniške odsotnosti z dela. Le v redkih primerih večkrat pelje otroka k zdravniku oče kot mati.

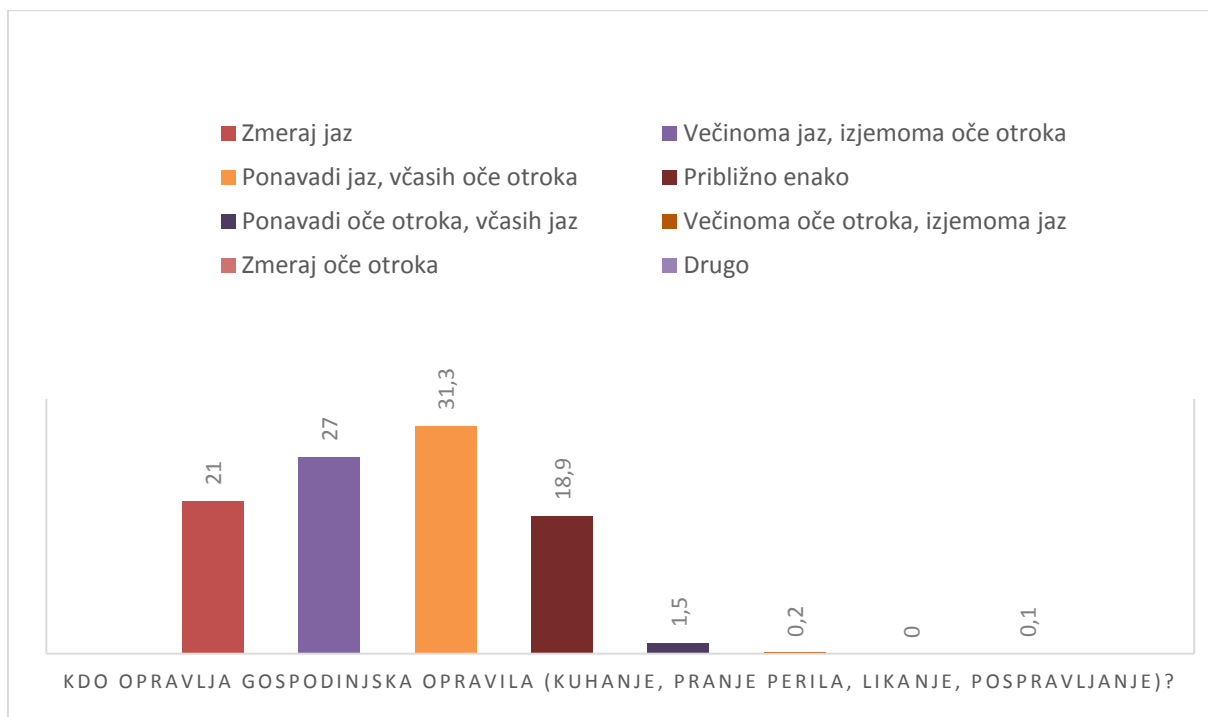
Pri 16,3 % družinah otroka k zdravniku vedno pelje mati, večinoma mati 30,2 %, po navadi mati v 22,8 %, približno enako velikokrat pa otroka pelje k zdravniku oče ali mati v 26,6 %. Podobni so rezultati pri vprašanju, kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni. Pri 22,1 % družinah otroka k zdravniku vedno pelje mati, večinoma mati 28,3 %, po navadi mati v 20,1 %, približno enako velikokrat pa otroka k zdravniku pelje oče ali mati v 20,1 %. Pod drugo sklepam, da se v obeh primerih uvrščajo stari starši oziroma zasebna varstva. Sklepam da je tako, ker anketiranke še vedno večinoma mislijo, da otrok v primeru bolezni potrebuje mamo (povprečje strinjanja z izjavo 3,42). Zato ostajajo doma in skrbijo za bolnega otroka same in te naloge ne zaupajo očetu. Drugi razlog bi lahko bil finančni, saj očetje z nižjim dohodkom od anketirankinega pogosteje ostanejo doma z otrokom. Povprečje na 7-stopenjski lestvici delitve del je pri očetih, ki imajo dohodek višji od anketirankinega, 2,06, pri očetih, kjer je dohodek nižji o anketirankinega, pa 2,91.

Graf 4.9: Delitev dela pri vzgoji in kaznovanju otroka

Tako pri vzgoji otroka kot pri njegovem kaznovanju v večini primerov enakovredno sodelujeta oba starša. Samo mama otroka vzgaja v 4,5 %, večinoma mama, izjemoma oče otroka v 17,5 %. Po navadi mama, včasih oče otroka v 20,7 %, v kar 56,5 % pa si starša enakomerno delita vzgojo otroka. V manj kot 1 % je za vzgojo bolj zadolžen oče kot mama otroka. Za vzgojo je še vedno večinoma zadolžena bolj mama kot oče otroka, čeprav si delo že presenetljivo enakomerno delita.

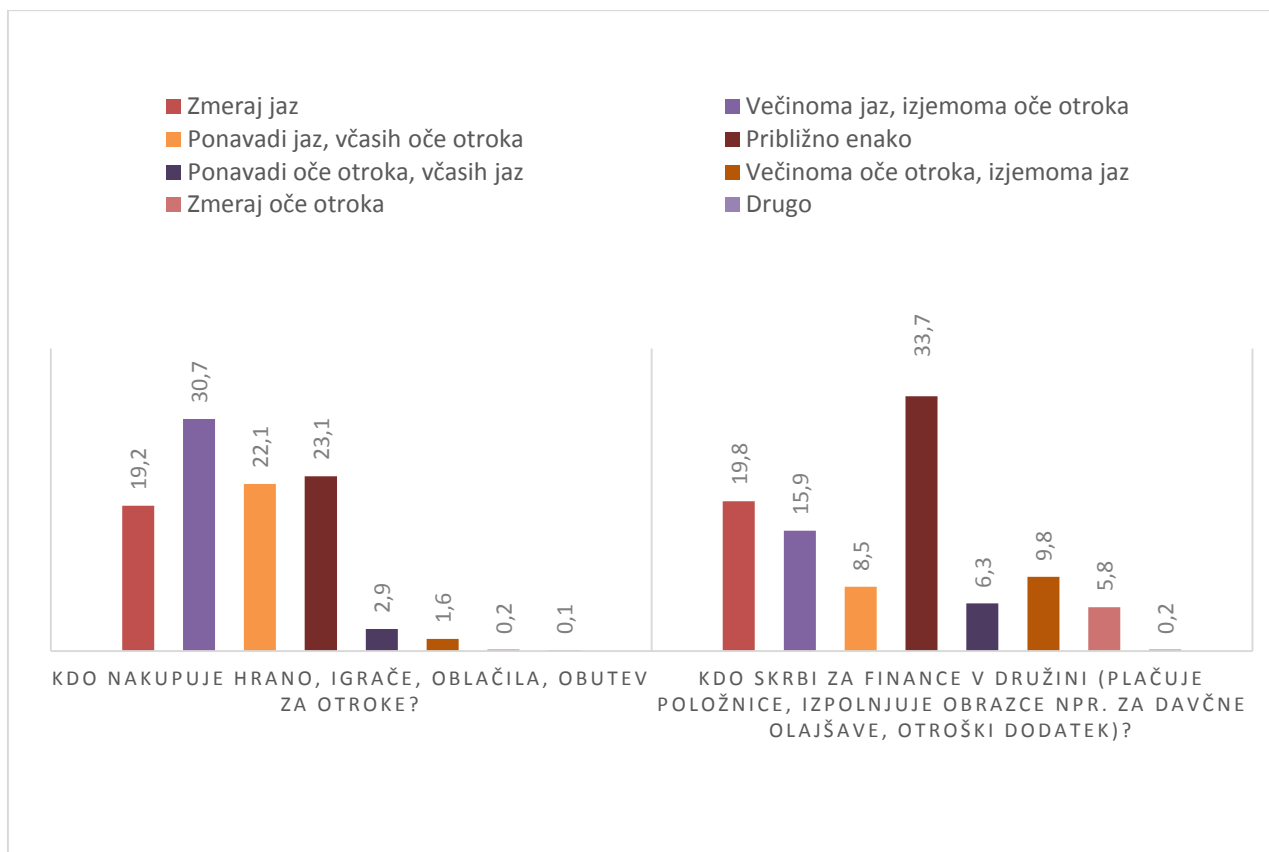
Pri kaznovanju otroka je odstotek zelo podoben. Razlika se kaže zaradi odgovora drugo, saj precej staršev najverjetneje ne kaznuje otroka. Sklepam, da predvsem zato, ker so otroci premajhni oziroma so dojenčki, dopuščam pa tudi možnost, da se je del staršev načrtno odločilo, da otrok ne bodo kaznovali. Samo mama kaznuje otroka v 2,1 %, večinoma mama, izjemoma oče otroka v 12,7 %, po navadi mama, včasih oče otroka v 18,9 %, v 53,7 % pa si starša enakomerno delita vzgojo otroka. V nekaj več kot 5 % pa je za kaznovanje bolj zadolžen oče kot mama otroka. Iz teh podatkov vidim, da ima tudi nalogo kaznovanja v večini družin mama. Oče ne predstavlja več edine avtoritete, straha in trepetu, kot ga je po pričevanju literature v preteklosti. Danes tudi to delo opravlja večinoma mama otroka. Največkrat pa si to nalogo razdelita oba starša.

Graf 4.10: Delitev gospodinjskih opravil

Drugače kot pri delitvi dela pri negi in vzgoji otroka pa je pri delitvi dela pri gospodinjskih opravilih (kuhanje, pranje perila, likanje, pospravljanje). Delo si enakovredno deli le 18,9 % staršev. V manj kot 2 % je za delo zadolžen bolj oče kot mati otroka. V kar 21 % družinah je za to delo zadolžena samo mama, skupaj z odgovorom večinoma jaz, izjemoma oče otroka (27,0 %) pa ugotovimo, da je v skoraj polovici družin za gospodinjska opravila zadolžena pretežno samo mama. V 31,3 % družinah si delo delijo tako, da dela po navadi opravlja mama, včasih oče otroka.

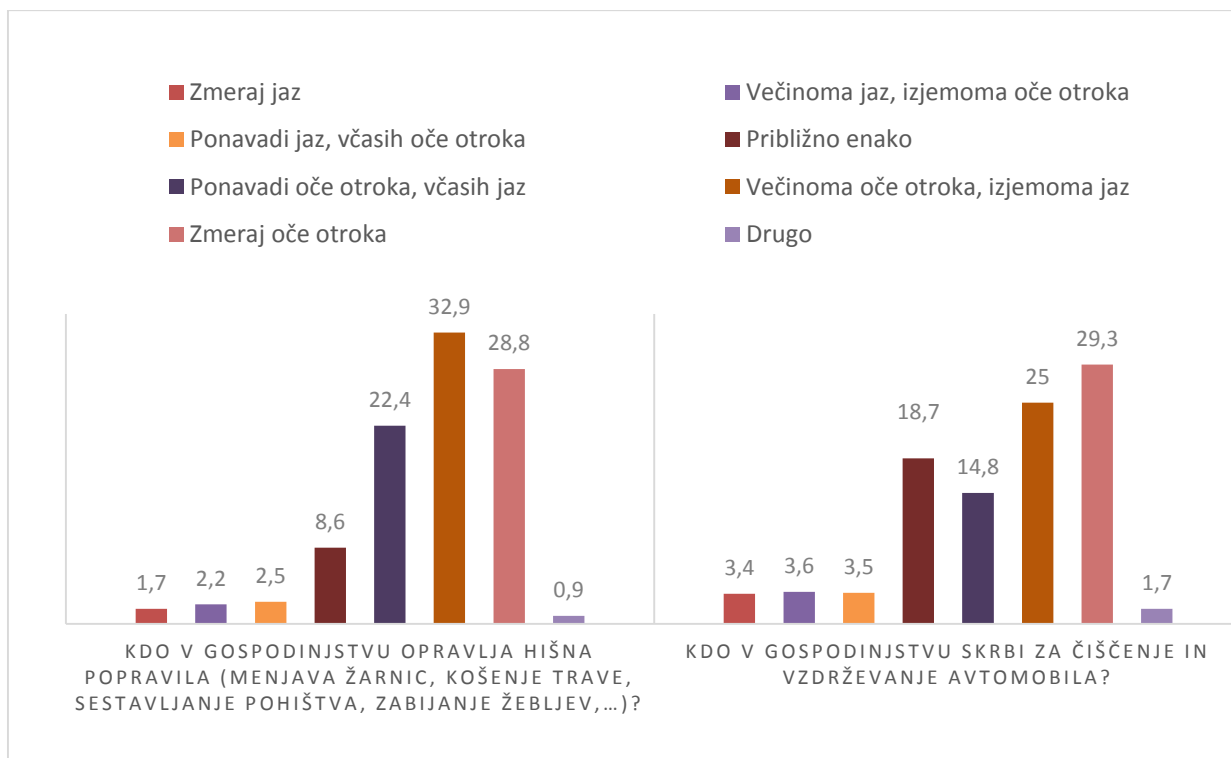
Ugotavljam, da je oče sicer zelo aktiven pri negi in vzgoji otroka, gospodinjsko delo pa večinoma še vedno opravlja mama.

Graf 4.11: Delitev dela pri nakupovanju in financah

Za vsakdanja opravila, kot so nakupovanje hrane, igrač, oblačil in obutev za otroke, so večinoma zadolžene mame. Le 23,1 % si jih to delo deli enakovredno. V manj kot 5 % družin pa je za to delo zadolžen pretežno oče. Vedno mama je za nakupe zadolžena v 19,2 %, večinoma mama, izjemoma oče v 30,7 % in po navadi mama, včasih oče otroka v 22,1 %. Razvidno je, da je za nakupovanje otroka v družini v pretežni meri zadolžena mama. Sklepam, da je to odsev delitve gospodinjskih del. Torej, če mama kuha in pospravlja, verjetno tudi surovine za kuhanje in čistila nakupuje sama. Ker pa je zadolžena že za nakupovanje tega, spotoma nakupi še stvari za otroka.

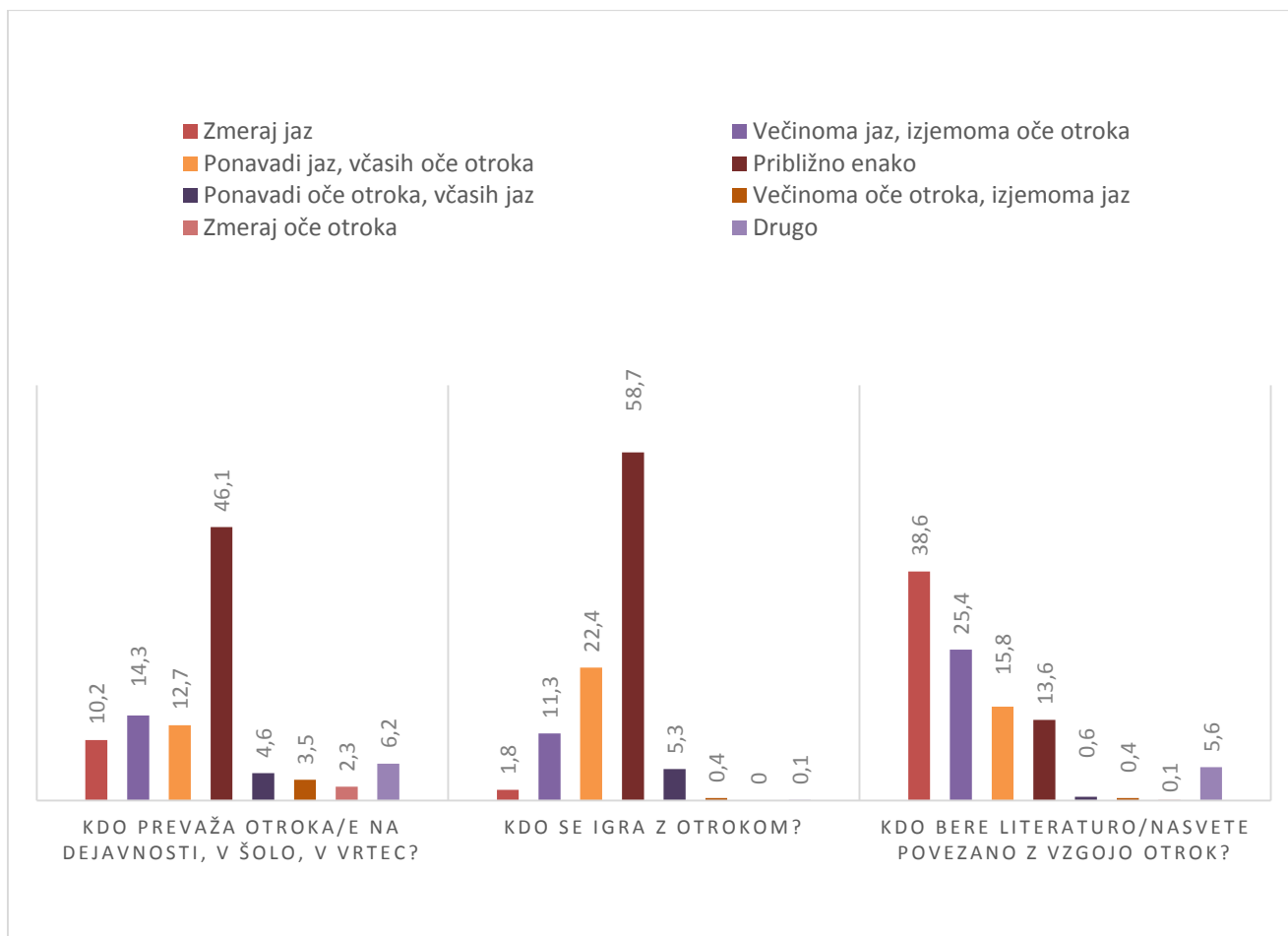
Za finance v družini naj bi bil v preteklosti stereotipno zadolžen oče. Ugotavljam, da si večina staršev danes v 33,7 % deli skrb za finance. V kar 19,8 % pa je za finance zadolžena samo mama, v 15,88 % večinoma mama, izjemoma oče, v 8,5 % pa po navadi mama, včasih oče otroka. Odstotek očetov, ki so za finance zadolženi bolj kot mama, je skoraj 22 %.

Graf 4.12: Delitev dela pri hišnih popravilih in skrbi za avtomobil

Iz obeh grafov je razvidno, da so hišna popravila in vzdrževanje avtomobila domena očetov. Za hišna popravila se zadolžitev enakovredno deli v le 8,6 %, v skupaj manj kot 7 % je za delo zadolžena pretežno mama. Družin, kjer delo po navadi opravi oče otroka, je 22,4 %, kjer ga večinoma opravi oče, je 32,9 %, in kjer zmeraj oče, 28,8 %. Čeprav dela, kot sta menjava žarnic in košenje trave, niso fizično zahtevna, se dela ne delijo enakomerno. Menim, da se to še vedno smatra kot »moška dela«, mogoče tudi kot kompenzacija za neaktivnost pri drugem gospodinjskem delu.

Pri skrbi za čiščenje in vzdrževanje avtomobila se dela delijo malo bolj enakomerno, vendar je to še vseeno pretežna domena moških. 18,7 % družin si delo deli enakovredno. V nekaj več kot 10 % je za to delo pretežno zadolžena mama. V 14,8 % po navadi to delo opravlja oče, včasih mama, v 25 % večinoma oče, izjemoma mama. V kar 29,3 % pa je to samo delo očeta.

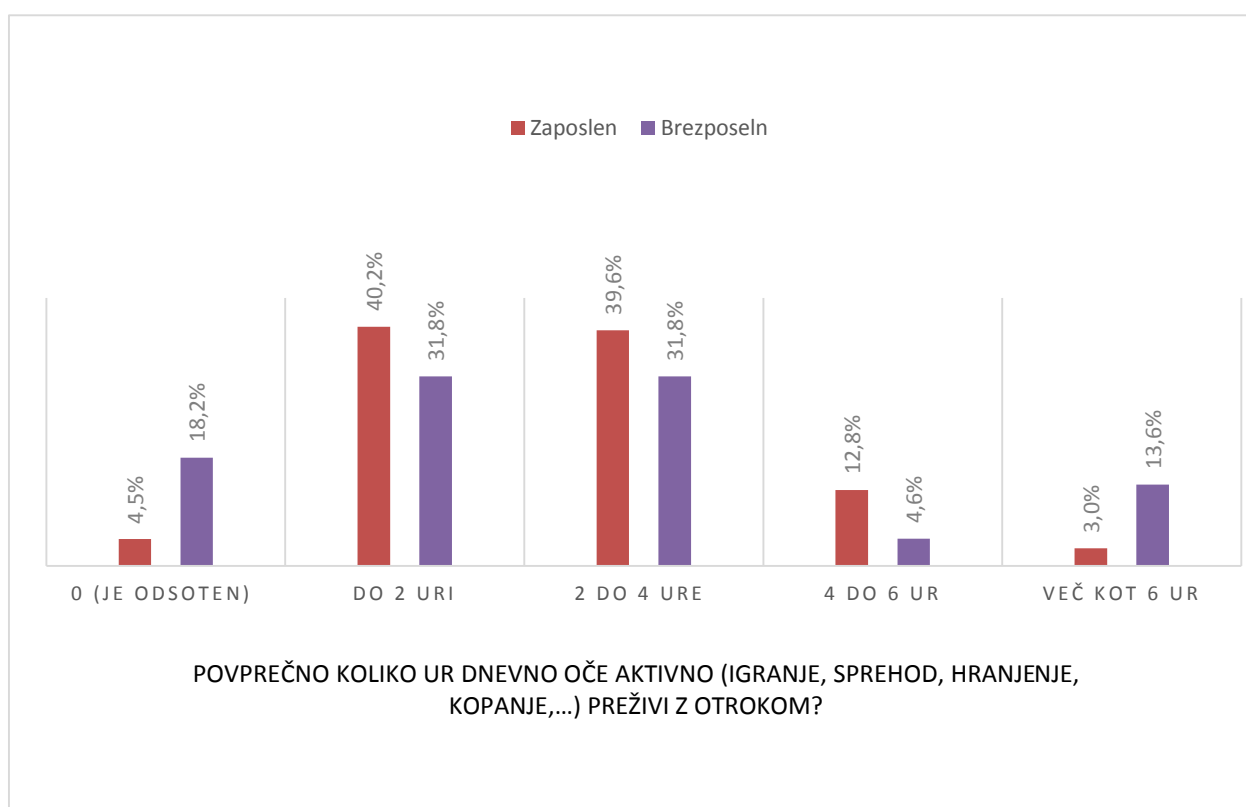

Graf 4.13: Delitev dela pri prevozu otrok, igri z otrokom in pri branju literature

Pri opravljenih, povezanih z otrokom, so dela razdeljena pretežno enakovredno. Otroke enako pogosto mama ali oče na dejavnosti prevaža 46,1 % staršev. 6,2 % staršev je odgovorilo z drugo, sklepam, da so otroci še premajhni, da bi obiskovali dejavnosti oziroma hodili v vrtec. Pri 10,2 % družin je za prevoze otrok do vrtca, šole ali na dejavnosti zadolžena samo mama. Pri 14,3 % je zadolžen večinoma mama, izjemoma oče. Pri 12,7 % je za prevoz zadolžena po navadi mama, včasih oče. V nekaj več kot 10 % je za prevoze otrok na dejavnosti, v šolo ali vrtec zadolžen pretežno oče.

Z otrokom se starša igrata v veliki večini enako pogosto v kar 58,7 %. V 22,4 % se z otrokom igra po navadi mama, včasih oče otroka, v 11,3 % se z otrokom igra večinoma mama, izjemoma oče otroka in v samo 1,8 % se z otrokom igra samo mama. Zanimivo je, da družine, kjer bi se z otrokom igral samo oče, ni, družin, kjer se igra večinoma oče in izjemoma mama, je samo 0,4 %, družin, kjer se igra z otrokom po navadi oče, včasih mama, pa je 5,3 %.

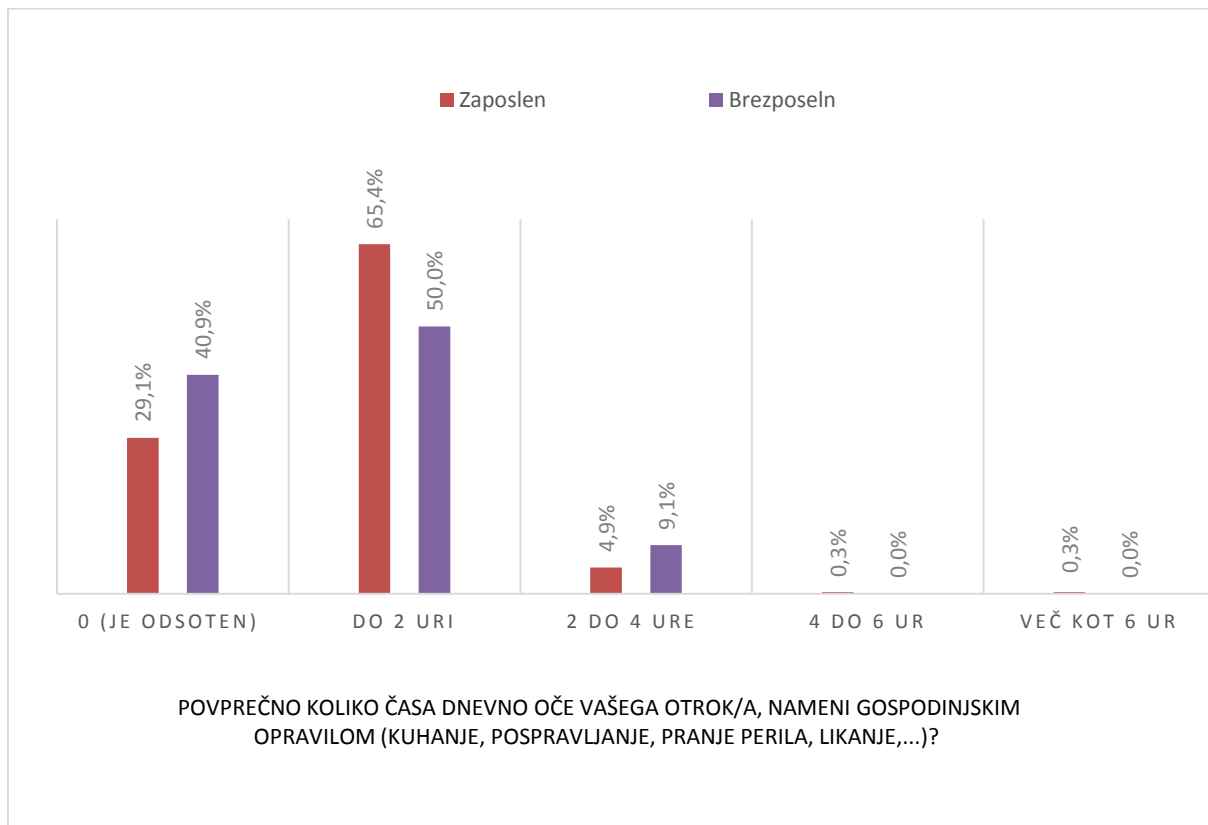
Branje literature, nasvetov je več kot očitno domena mame. V 38,6 % literaturo/nasvete, povezane z vzgojo otrok, bere samo mama. V 25,4 % večinoma mama, izjemoma oče, v 15,8 % po navadi mama, včasih oče, enako pogosto pa berejo literaturo o vzgoji otrok v 13,6 %. V samo nekaj več kot 1 % pa literaturo bere pretežno oče. 5,6 % mam je odgovorilo drugo. V tem odgovoru sklepam, da so odstotki mam, ki ne berejo literature/nasvetov. Zelo zanimivo je, da se izobražujejo na področju vzgoje pretežno mame. Moja prva misel je bila, da mogoče mame čutimo večjo odgovornost za razvoj svojega otroka kot očetje. Vendar sem v anketi povprašala tudi o tej odgovornosti. Postavila sem trditev »Kot mati imam večjo odgovornost za razvoj svojega otroka kot oče otroka«. Povprečno strinjanje z odgovorom (Likertova 5-stopenjska lestvica) je bilo 2,55, kar pomeni, da to ne bi smelo bistveno vplivati na željo po branju literature/nasvetov, povezanih z vzgojo otrok. Morda bi lahko rezultat delno pripisala posledici naravnosti k mamam v revijah z nasveti in člankih o vzgoji otroka. Npr. revija z imenom »Mama« verjetno ni namenjena enakomerno mamam in očetom.

Graf 4.14: Koliko časa oče preživi z otrokom glede na zaposlitveni status

Želela sem primerjati čase, ki jih oče preživi z otrokom, glede na zaposlitveni status. Moja predpostavka je bila, da oče, ki je brezposeln, lahko preživi več časa s svojim otrokom kot

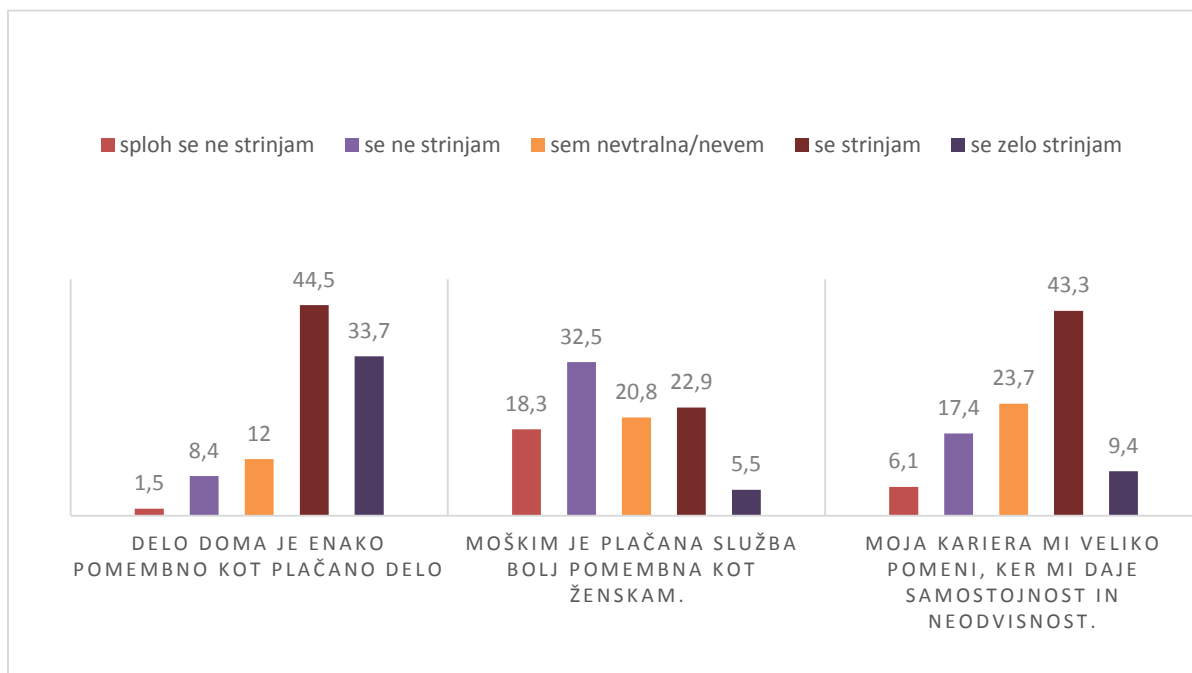
oče, ki je polno zaposlen. Iz grafa pa je razvidno, da je brezposelni oče pogosto odsoten oziroma svojemu otroku ne namenja časa. Zaposleni oče z otrokom pogosto preživi več časa kot nezaposleni oče, kljub temu da je večino dneva odsoten. Pri brezposelnih očetih imamo dve skrajnosti. Na eni strani je odsotnih oziroma si ne vzame časa za otroke 18,2 % očetov, na drugi strani pa 13,6 % brezposelnih očetov nameni otrokom več kot 6 ur dnevno. Če vzamemo povprečje, pa sta oba enako aktivna. Povprečni čas, ki ga z otrokom preživi brezposelni oče, je 2,45 ure, zaposleni oče pa 2,44 ure.

Graf 4.15: Koliko časa oče dnevno porabi za gospodinjska opravila

Iz grafa je razvidno, da zaposlitveni status ne igra velike vloge pri času, ki ga oče porabi za gospodinjska opravila. Brezposelni očetje večkrat ne opravljajo gospodinjskega dela (40,9 %, medtem ko zaposleni v 28,1 %). Do 2 uri gospodinjska dela opravlja 65,4 % zaposlenih očetov in 50 % nezaposlenih očetov. Le 9,1 % nezaposlenih opravlja gospodinjska dela od 2 do 4 ure dnevno, medtem ko zaposlenih 4,9 %. Več kot 4 ure gospodinjskega dela praktično ne opravljajo ne zaposleni ne brezposelni očetje. Le 0,6 % zaposlenih očetov gospodinjskemu delu nameni več kot 4 ure. O kakšnih bistvenih razlikah v času opravljanja gospodinjskega

dela med zaposlenimi in brezposelnimi po mojem mnenju ne moremo govoriti. Zaposleni očetje doma gospodinjska dela povprečno opravljajo 0,84 ure, brezposelni pa 0,77 ure. Torej kakšnih bistvenih razlik ni zaznati, kljub temu pa v nasprotju z mojim pričakovanjem malenkost več gospodinjskega dela opravijo zaposleni očetje. Menim, da »krivda« za neopravljanje gospodinjskih opravil s strani očetov ne more biti v pomanjkanju časa zaradi dela zunaj doma, ampak je treba vzroke iskati drugje.

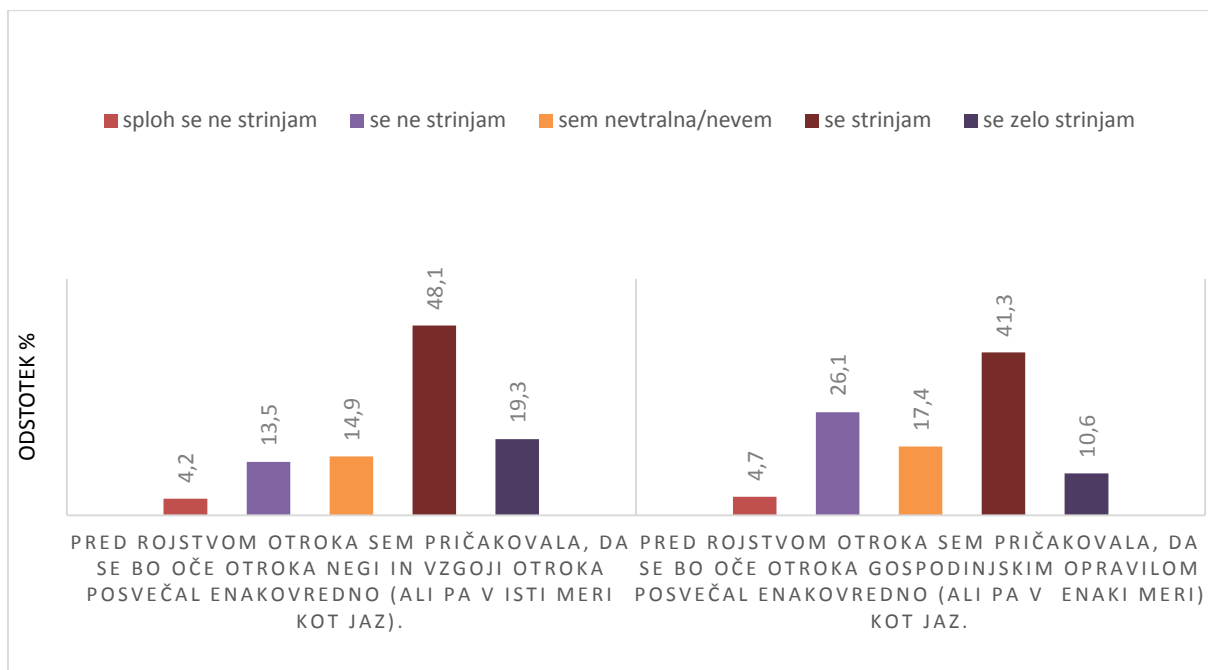

Graf 4.16: Strinjanje z izjavami o delu in karieri

Zanimalo me je stališče mam do svojega in partnerjevega dela doma in kariere. Velika večina anketirank meni, da je delo doma enako pomembno kot plačano delo (povprečna ocena 4,00).

Večina anketirank (50,8 %) se s trditvijo, da je moškim plačana služba bolj pomembna kot ženskam, ne strinja. Veliko (20,8) je nevtralnih. Povprečna ocena je sicer 2,65. Trdim, da nestrinjanje z izjavo prevlada.

Več kot polovica anketirank se strinja, da jim kariera pomeni veliko, ker jim daje samostojnost in neodvisnost. Kariera ne pomeni veliko samo 23,52 %. Povprečna ocena, ki jo je dosegla trditev, je 3,33. Anketiranke torej cenijo tako domače delo kot kariero.

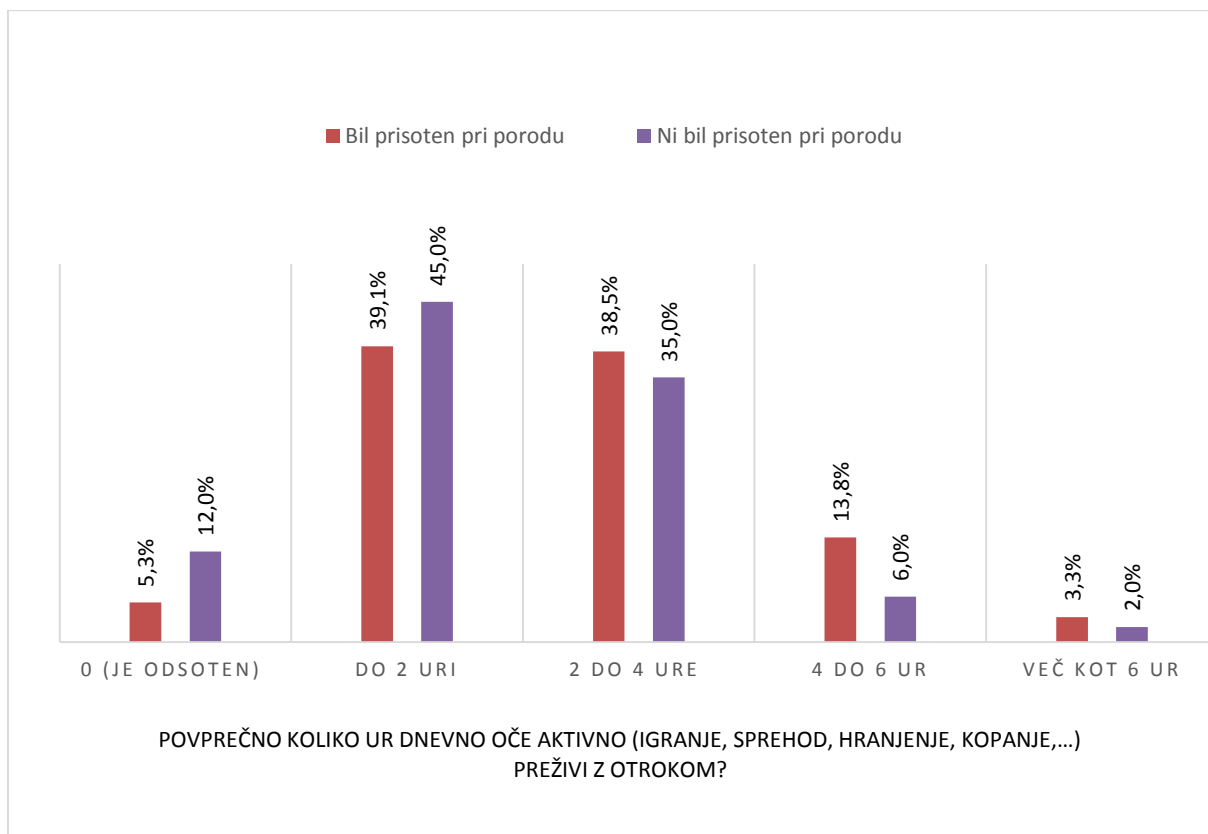

Graf 4.17: Pričakovanja pred porodom

Pričakovanja do očetov so bila pred porodom velika. 67,4 % mam je pričakovalo, da se bo oče negi in vzgoji otroka posvečal enakovredno ali pa v isti meri kot mama. Le 4,2 % anketirank se sploh ni strinjalo z izjavo, 13,5 % pa se ni strinjalo. 14,9 je bilo nevtralnih oziroma pričakovanj verjetno niso imele. Povprečna ocena je 3,65.

Mame pa so od očetov manj pričakovale enakovredno delitev dela pri gospodinjskih opravilih, vendar je enakovredno delitev dela kljub temu pričakovalo 51,9 % anketirank. Nevtralnih je bilo 17,4 %, z izjavo se ni strinjalo 25,1 % anketirank, 4,7 % pa se jih z izjavo sploh ni strinjalo. Povprečna ocena je 3,27.

To nekako dokazuje, da družba od očetov pričakuje zelo veliko. Zanimivo je, da anketiranke veliko pričakujejo od očetov, kar se tiče gospodinjskih opravil. Realnost pa kaže, da po rojstvu otroka večino gospodinjskega dela še vedno prevzamejo same.

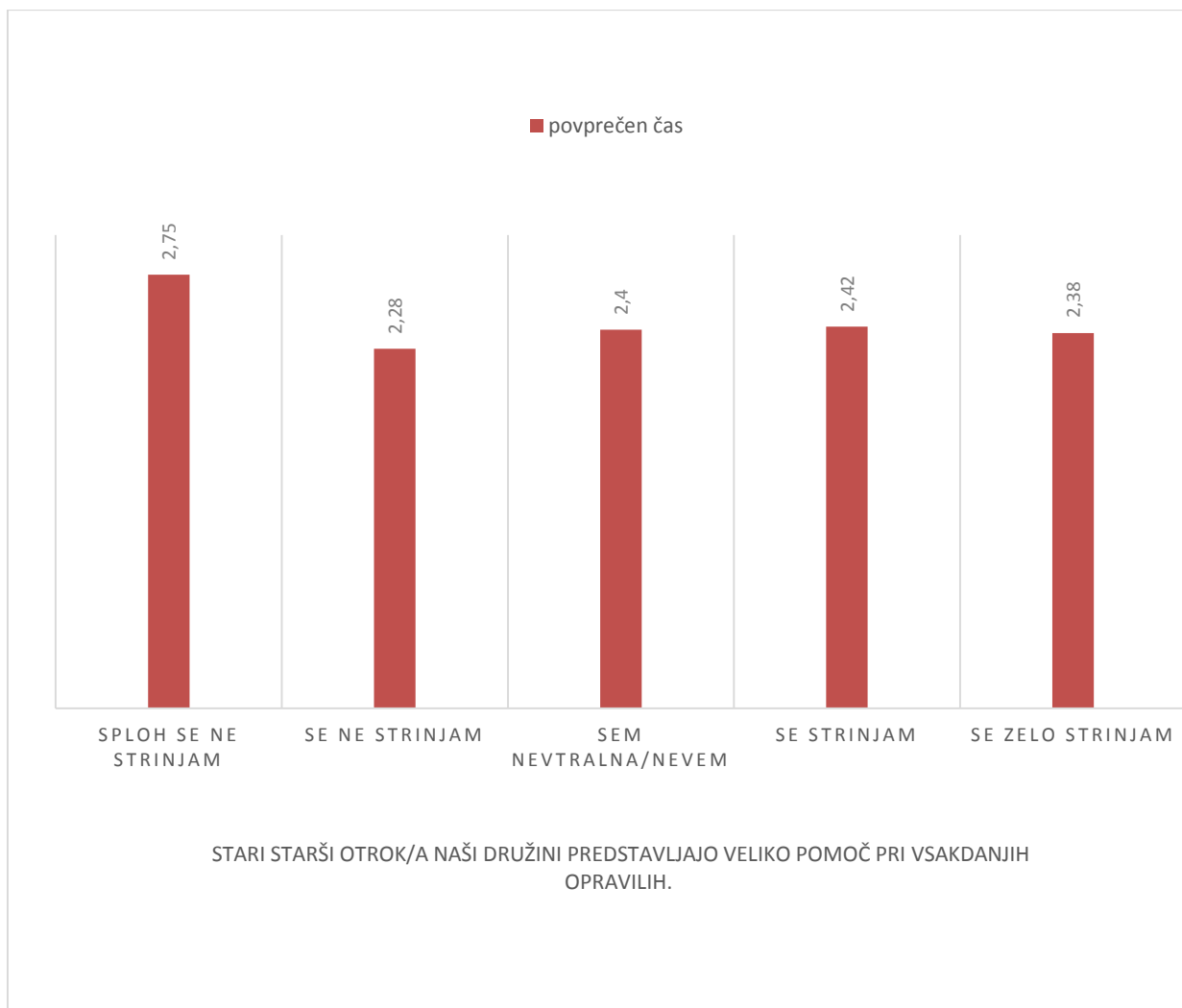

Graf 4.18: Čas z otrokom glede na prisotnost pri porodu

Tudi prisotnost pri porodu vpliva na čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom. Očetje, ki niso bili prisotni pri porodu, v 12 % ne preživljajo časa s svojim otrokom, 45 % jih z otrokom preživi do 2 uri, 35 % od 2 do 4 ure, 6 % od 4 do 6 ur in 2 % več kot 6 ur.

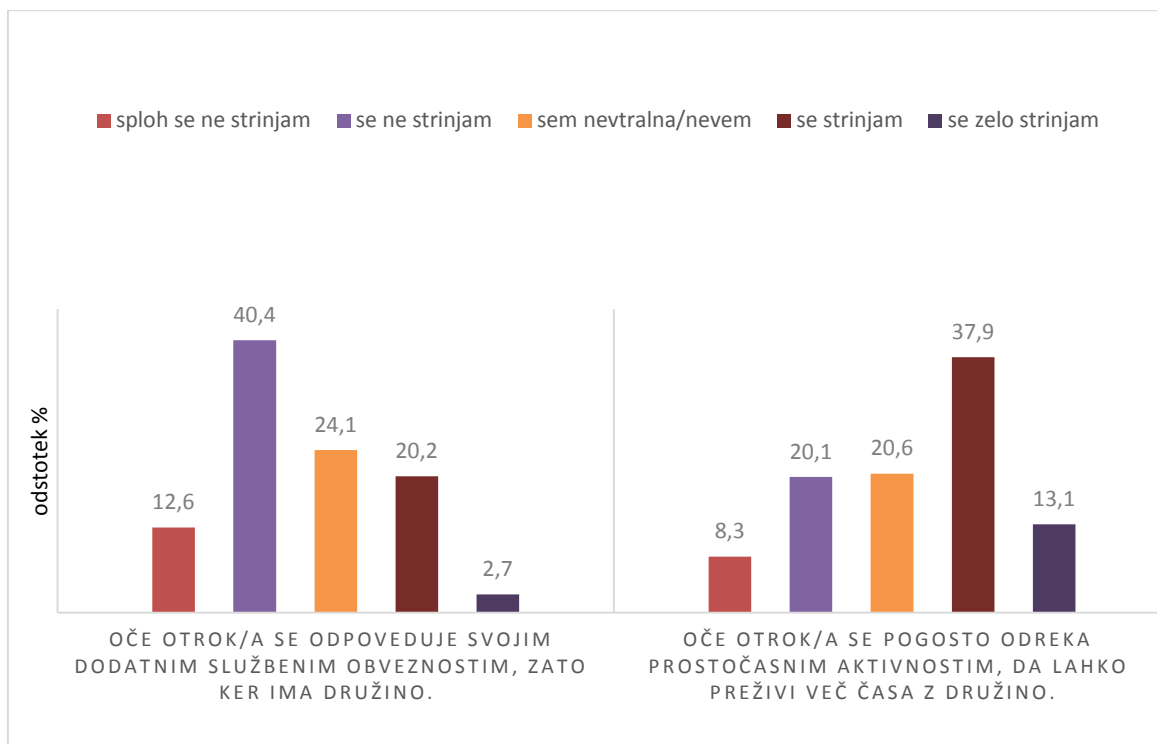
Med očeti, ki so bili prisotni pri porodu, pa je takih, ki z otrokom ne preživljajo časa, le 5,3 %, do 2 uri jih z otrokom preživi 39,1 %, od 2 do 4 ure 38,5 %, od 4 do 6 ure kar 13,8 % in več kot 6 ur 3,3 %.

Razlika v času, ki ga oče preživi z otrokom, je vidna. Oče, ki je bil prisoten pri porodu, z otrokom preživi povprečno 2,47 ure, medtem ko oče, ki ni bil prisoten pri porodu, z otrokom preživi povprečno 1,94 ure. Viri navajajo pomembnost prisotnosti očeta pri porodu. Iz rezultatov lahko sklepam, da prisotnost pri porodu res okrepi vez med očetom in otrokom, zato preživijo povprečno več časa s svojimi otroci.

Graf 4.19: Vpliv pomoči starih staršev na čas, ki ga oče preživi z otrokom

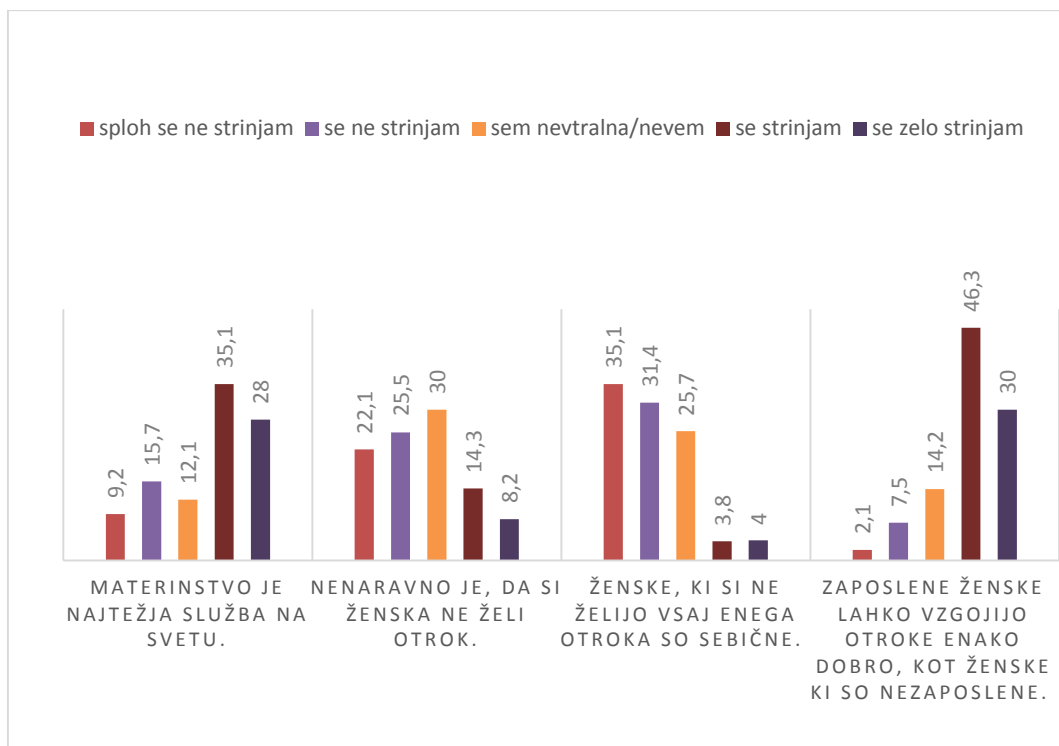
Graf z odstotki ne kaže jasne slike, kaj v družini pomeni pomoč starih staršev pri vsakdanjih opravilih. Zato sem se odločila za graf s povprečnim časom, ki ga oče preživi z otrokom. Moje sklepanje pred raziskavo je bilo, da v tistih družinah, kjer stari starši predstavljajo pomoč, oče ne preživi toliko časa z otrokom kot v družinah, kjer te pomoči ni. Razmišljala sem, da »pomoč« mami že zagotovijo stari starši, zato očetje niso več toliko aktivni. Izkazalo se je, da jasne povezave ni. Mogoče lahko govorimo o majhnih odstopanjih, da so očetje, kjer stari starši ne predstavljajo pomoči, res malenkost bolj aktivni. Ampak jasnih zaključkov ne morem zapisati.

Graf 4.20: Odpovedovanja očetov

Večina anketirank (53,02 %) se ne strinja, da se oče odpoveduje svojim službenim obveznostim zaradi družine. Nevtralnih je 24,13 %. 20,15 % anketirank se strinja, da se oče odpoveduje službenim obveznostim 2,7 % pa se jih zelo strinja. Povprečna ocena je 2,60. Iz rezultatov lahko sklepam, da se oče ne odpoveduje službenim obveznostim zaradi družine. Delo v službi ima prednost pred časom, preživetim z družino. Verjetno gre tukaj tudi za finančni razlog, saj naj bi bil oče stereotipno zadolžen za družino bolj finančno kot čustveno in oče čuti potrebo, da svoji družini zagotovi materialno varnost.

Obratno pa je pri odrekanju prostočasnih aktivnostim. Z izjavo, da se oče pogosto odreka prostočasnih aktivnostim, da je lahko več časa z družino, se strinja 50,96 % anketirank. Nevtralnih je 20,61 %. Z izjavo se ne strinja 20,1 % anketirank, 8,32 % pa se jih z izjavo sploh ne strinja. Povprečna ocena je 3,27. Torej se oče večinoma odpoveduje prostočasnih aktivnost, da lahko preživi več časa z družino. Družina ima torej prednost pred njegovo sprostitevjo.

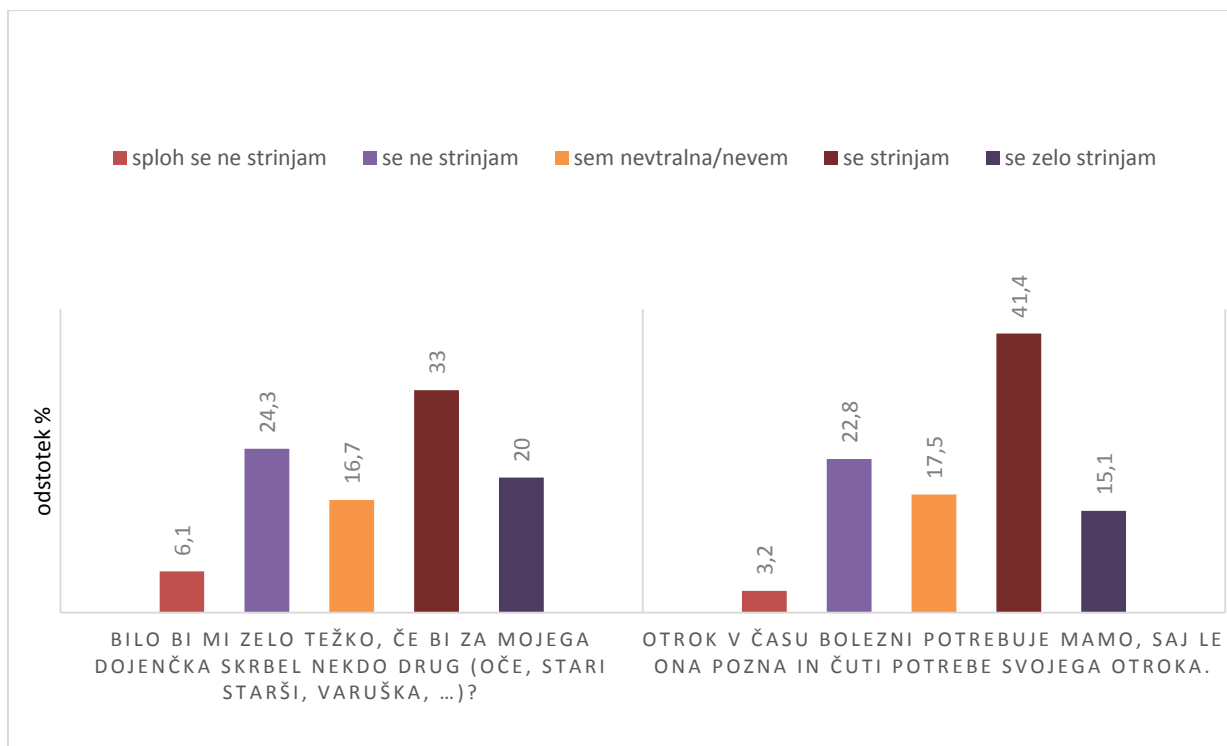
Graf 4.21: Izjave o materinstvu

Da je materinstvo najtežja služba na svetu, se strinja 35,1 % anketirank, zelo pa se s to izjavo strinja 28 % anketirank. 12,1 % je nevtralnih, 15,9 % se jih s to izjavo ne strinja, sploh pa se jih ne strinja 9,2 %. Povprečna ocena je 3,57. Mame torej materinstvu še vedno dajejo velik pomen.

Zanimivo je, da je pri izjavi, da je nenaravno, če si ženska ne želi otrok, največ anketirank nevtralnih (30 %). Ne strinja se 25,5 % anketirank, sploh se ne strinja 22,1 % anketirank. Z izjavo se strinja 14,3 % anketirank, 8,2 % pa se jih z izjavo zelo strinja. Povprečna ocena je 2,61.

Ženske, ki si ne želijo vsaj enega otroka, so sebične. Pri tej izjavi sem zaznala močno nestrinjanje. Sploh se jih ne strinja 35,1 %, ne strinja se jih 31,4 %, nevtralnih je 25,7 %. Z izjavo se strinja le 3,7 % anketirank, zelo pa se jih strinja le 4 %. Povprečna ocena je 2,10.

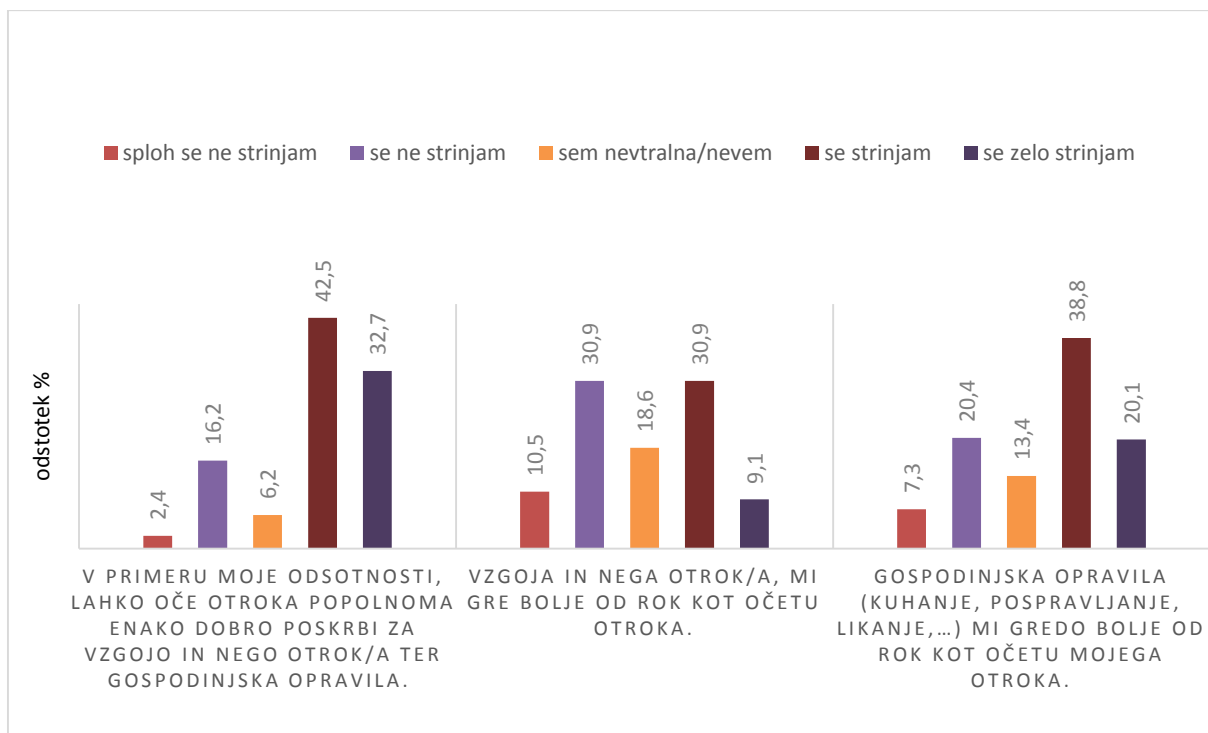
Večina anketirank se strinja z izjavo, da zaposlene ženske lahko enako dobro vzgojijo otroka kot ženske, ki so nezaposlene. Z izjavo se strinja 46,3 % anketirank, 30 % pa se jih zelo strinja. Nevtralnih je 14,2 %. 7,5 % se jih z izjavo ne strinja, sploh ne strinja pa se le 2,1 % anketirank. Povprečna ocena je 3,95.

Graf 4.22: Izjave o dojemanju materinstva

Več kot polovica anketirank se je strinjala z izjavo, da bi jim bilo zelo težko, če bi za njihovega otroka skrbel nekdo drug. 33 % se jih z izjavo strinja, 20 % pa zelo strinja. Nevtralnih je 16,7 %. Z izjavo se ne strinja 24,3 % anketirank, sploh ne strinja pa 6,1 %. Povprečje ocene je 3,37. Tukaj se pokaže mit o materinstvu, da mama potrebuje svojega otroka. Anketiranke so z otrokom čustveno tako povezane, da čutijo potrebe po tem, da za otroka srbijo same. Družba na nek način vsiljuje to razmišljanje in ustvarja krivdo, če bi mati npr. porodniški dopust odstopila očetu otroka.

Tudi tukaj se kaže vpliv mita o materinstvu, in sicer da otrok potrebuje mamo. Z izjavo, da otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka, se je strinjala velika večina anketirank. To kaže na to, da mit še vedno obstaja. Mame menijo, da nihče drug ne more nadomestiti njihovega čuta za potrebe otroka. Zelo se je s trditvijo strinjalo 15,1 % anketirank, 41,4 % se jih je strinjalo. Nevtralnih je bilo 17,5 %. Z izjavo se ni strinjalo 22,8 % anketirank, 3,2 % pa se jih z izjavo sploh ni strinjalo. Povprečje ocene je 3,43.

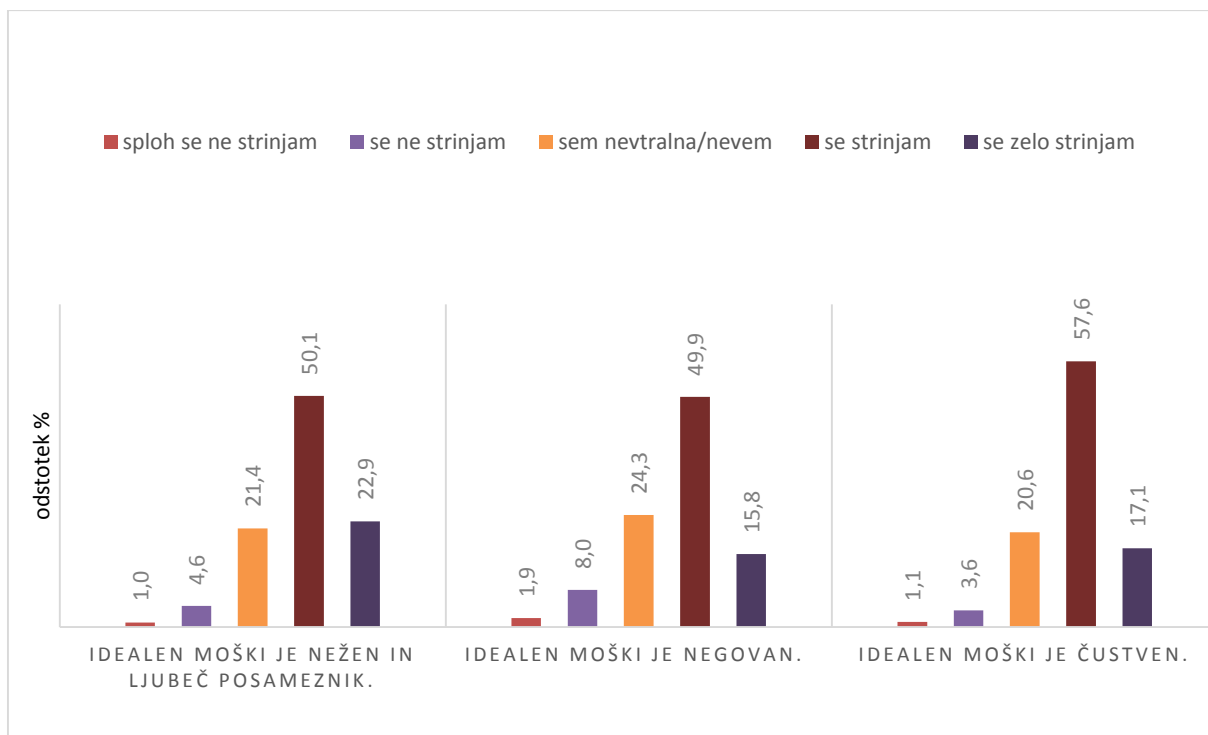
Graf 4.23: Kakovost očetovega dela

Z izjavo, da lahko v primeru mamine odsotnosti oče otroka popolnoma enako dobro poskrbi za vzgojo in nego otrok/-a ter gospodinjska opravila, se zelo strinja 32,7 % anketirank, 42,5 % se strinja z izjavo. Nevtralnih je 6,2 %. Ne strinja se 16,2 % anketirank, 2,4 % pa se jih z izjavo sploh ne strinja. Povprečna ocena je 3,87. Stopnja strinjanja je kar presenetljiva glede na to, da predvsem gospodinjska opravila v veliki večini opravlja mati otroka.

Pri izjavi »Vzgoja in nega otrok/-a mi gre bolje od rok kot očetu otroka« so menja zelo enakomerno deljena. Popolnoma enak odstotek je takih, ki se z izjavo strinjajo, in takih, ki se jih z njo ne strinja. Podoben je odstotek tudi pri »sploh se ne strinjam« (10,5 %) in »zelo se strinjam« (9,1 %). Nevtralnih je bilo 18,6 % anketirank. Povprečna ocena je 2,97. Pri vzgoji in negi se odstotek zelo lepo razporedi. Skleпам, da je to rezultat tega, da je delitev dela pri negi in vzgoji otroka v večini primerov enakomerno razdeljena.

Izjava, da gredo anketirankam gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka, ima bolj jasen trend. Velika večina anketirank se z izjavo strinja. Zelo se strinja 20,1 % anketirank, strinja se jih 38,8 %, nevtralnih je 13,4 %. Z izjavo se ne strinja 20,4 % anketirank, 7,3 % pa se jih sploh ne strinja. Povprečna ocena je 3,44. Strinjanje z izjavo je bilo pričakovano in sama menim, da je to eden od bistvenih razlogov, zakaj očetje ne opravijo več gospodinjskega

dela. Anketiranke menijo, da delo opravijo bolje, zato očete niti ne zadolžijo za gospodinjsko delo. Toliko let je gospodinjsko delo že domena žensk, da se nam dozdeva, da delo opravimo bolje in hitreje. Že od majhnega nas vzgajajo za gospodinjska dela, zato nam je logično, da dela opravimo bolje. Zdi se mi, da očetom otrok pogosto niti ne damo možnosti, da bi nam dokazali, da znajo dela enako dobro opraviti.

Graf 4.24: Moškost

S trditvijo, da je idealen moški nežen in ljubeč posameznik, se je strinjalo 50,1 % anketirank. Zelo se je strinjalo 22,92 % anketirank. Nevtralnih anketirank je bilo 21,4 %, 4,6 % se jih s trditvijo ni strinjalo, 1 % pa se jih s trditvijo sploh ni strinjalo. Povprečna ocena je 3,89.

Da je idealen moški negovan, se je zelo strinjalo 15,8 %, strinjalo se je 49,9 % anketirank, nevtralnih pa jih je bilo 24,3 %. S trditvijo se jih ni strinjalo 8 %, sploh pa se jih ni strinjalo 1,9 %. Povprečna ocena je 3,70.

S trditvijo, da je idealen moški čustven, se je zelo strinjalo 17,1 % anketirank, 57,6 % se jih je s trditvijo strinjalo. Nevtralnih je bilo 20,6 % anketirank. S trditvijo se ni strinjalo le 3,6 % anketirank, sploh pa se jih ni strinjalo 1,1 %. Povprečna ocena je 3,86.

Jasno je, da ideal moškega postaja nežen, ljubeč, čustven in negovan posameznik, kar je po mojem mnenju zelo povezano z »novim očetovstvom«. Od moških pričakujemo, da postajajo do otrok (in partnerk) bolj čustveni, nežni in ljubeči. Taki kot naj bi bile mame. Torej, če so očetje polno vključeni v nego in vzgojo otroka, morajo po našem mnenju prevzeti neke »feminilne« značilnosti.

4.2. Preverjanje hipotez

H1: Med očeti, ki so prisotni pri porodu, in tistimi, ki niso, obstajajo razlike v delitvi dela pri negi otroka.

H₀: Med očeti, ki so prisotni pri porodu, in tistimi, ki niso, ni razlik v delitvi dela pri negi otroka.

Ničelno hipotezo o neobstoju razlik v sodelovanju pri negi (previjanje, kopanje skrb za higieno, hranjenje) otroka sem preverjala s pomočjo t-testa za neodvisne vzorce.

Oče otroka je bil prisoten pri

porodu najmlajšega otroka.	N	Povprečje	Standardni odklon
<i>Da</i>	729	3,01	,93
<i>Ne</i>	99	2,71	1,01

Tabela 4.1: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na prisotnost pri porodu

Povprečje kaže skupno oceno na 7-stopenjski lestvici, kjer je pri oceni 1 za nego otroka zadolžena le mama, pri oceni 7 pa le oče.

Z Levenovim testom enakosti varianc sem najprej preverila homogenost variance odvisnih spremenljivk in pri rezultatu $f = 6,23$, $p = 0,013$ predpostavljam, da je razlika med vzorčnima variancama. Ničelno hipotezo lahko obdržim in nadaljujem s t-testom.

	t	Prost. st.	Sig. (2-tailed)
<i>Kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje ...)?</i>	2,83	121,76	,005

Tabela 4.2: T-test, prva hipoteza

Na podlagi t-testa za neodvisne vzorce, kjer je $t = 2,83$ in $p = 0,005$, ničelno hipotezo lahko zavrnem z 1 % tveganjem. Sprejemam lahko hipotezo, da obstajajo statistično značilne razlike v tem, kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje), odvisno tudi od tega, ali je oče prisoten pri porodu ali ne. Iz povprečja je razvidno, da si v družinah, kjer so bili očetje prisotni pri porodu, zadolžitev za nego otroka delijo bolj enakomerno med mamo in očetom kot v družinah, kjer oče ni bil prisoten pri porodu.

H2: Med očeti, ki so koristili samo plačani del, plačani in neplačani del očetovskega dopusta, in tistimi, ki ga niso koristili, obstajajo razlike v času, ki ga aktivno preživijo z otrokom.

H_0 : Med očeti, ki so koristili samo plačani del, plačani in neplačani del očetovskega dopusta, in tistimi, ki ga niso koristili, ni razlik v času, ki ga aktivno preživijo z otrokom.

	N	Povprečje	Standardni odklon
Oče je koristil plačani del očetovskega dopusta	598	2,49	1,65
Oče je koristil plačani in neplačani del očetovskega dopusta	99	2,84	1,63
Oče ni koristil očetovskega dopusta	125	1,66	1,66
Skupaj	822	2,40	1,68

Tabela 4.3: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na koriščenje očetovskega dopusta

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	Med skupinami 17,15	,000

Tabela 4.4: Test ANOVA, druga hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemem hipotezo, da med očetmi, ki so koristili samo plačani del, plačani in neplačani del očetovskega dopusta, in tistimi, ki ga niso koristili, obstajajo statistično značilne razlike v času, ki ga aktivno preživijo z otrokom. Glede na povprečen čas, ki ga preživijo z otrokom, lahko sklepam, da očetje, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, z otrokom preživijo največ časa (2,84 ure). Očetje, ki so koristili plačani del očetovskega dopusta, so z otrokom povprečno 2,49 ure, očetje, ki niso koristili očetovskega dopusta, pa so z otrokom precej manj časa (1,66 ure).

H3: Med zaposlenimi očetmi in brezposelnimi očetmi obstajajo razlike v času, ki ga posvetijo gospodinjskim opravilom.

H₀: Med zaposlenimi očetmi in brezposelnimi očetmi ni razlike v času, ki ga posvetijo gospodinjskim opravilom.

Ničelno hipotezo sem preverjala s pomočjo t-testa za neodvisne vzorce.

	Zaposlitveni status očeta najmlajšega otroka	N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	Zaposlen	676	0,84	0,78
	Brezposeln	22	0,77	0,87

Tabela 4.5: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na zaposlitveni status

Z Levenovim testom enakosti varianc sem najprej preverila homogenost variance odvisnih spremenljivk in pri rezultatu $f = 1,19$ in $p = 0,275$ predpostavljam, da enakost varianc ni predpostavljena. Razlika med vzročnima variancama je statistično pomembna in sem jo upoštevala pri t-testu.

		t	Prost. st.	Sig. (2- tailed)
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	Enakost varianc ni predpostavljena	,34	22,13	,740

Tabela 4.6: T-test, tretja hipoteza

Glede na stopnjo statistične pomembnosti, ki je večja od 0,05, lahko ničelno hipotezo obdržimo. Ne moremo govoriti o razlikah v času, ki ga oče porabi za gospodinjska dela, glede na to, ali je zaposlen ali brezposeln.

H4: Med očeti, ki imajo več ali manj otrok, obstaja razlika v času, ki ga namenijo gospodinjskim opravilom.

H₀: Med očeti, ki imajo več ali manj otrok, ni razlike v času, ki ga namenijo gospodinjskim opravilom.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	1	362	,82	,77
	2	292	,84	,79
	3	56	,73	,65
	4	10	,70	,48
	5	4	1,50	2,38
	Skupaj	724	,82	,78

Tabela 4.7: Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela, glede na število otrok

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	1,06	,377

Tabela 4.8: Test ANOVA, četrta hipoteza

Glede na stopnjo statistične pomembnosti, ki je večja od 0,05, lahko ničelno hipotezo obdržimo. Ne moremo govoriti o razlikah v času, ki ga oče porabi za gospodinjska dela, glede na to, ali ima več ali manj otrok.

H5: Med anketirankami, ki večinoma same ostanejo doma z bolnim otrokom, in tistimi, kjer ostaja doma oče, obstajajo razlike v strinjanju z izjavo, da otroci v času bolezni potrebujejo mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.

H₀: Med anketirankami, ki večinoma same ostanejo doma z bolnim otrokom, in tistimi, kjer ostaja doma oče, ni razlike v strinjanju z izjavo, da otroci v času bolezni potrebujejo mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.	<i>Zmeraj jaz</i>	250	3,74	1,04
	<i>Večinoma jaz, izjemoma oče otroka</i>	203	3,61	,96
	<i>Po navadi jaz, včasih oče otroka</i>	114	3,22	,98
	<i>Približno enako</i>	100	2,72	1,13
	<i>Po navadi oče otroka, včasih jaz</i>	16	2,56	1,09
	<i>Večinoma oče otroka, izjemoma jaz</i>	6	2,67	1,03
	<i>Zmeraj oče otroka</i>	5	2,20	,84
	<i>Skupaj</i>	694	3,42	1,09

Tabela 4.9: Kdo je glede na materino mišljenje odsoten z dela v primeru bolezni otroka,

	F	Stat. značilnost
Otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.	17,35	,000

Tabela 4.10: Test ANOVA, peta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da so med anketirankami, ki večinoma same ostanejo doma z bolnim otrokom, in tistimi, kjer ostaja doma oče, razlike v strinjanju z izjavo, da otroci v času bolezni potrebujejo mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.

Iz povprečij ocene strinjanja s trditvijo je razvidno, da se mame, ki vedno ostajajo same doma z otrokom, bolj strinjajo s trditvijo, da otroci v času bolezni potrebujejo mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka. Glede na visoko oceno strinjanja (3,74) predpostavljam, da je to eden izmed bistvenih razlogov, zakaj ostajajo doma. Kjer ostajata doma oba starša približno enako velikokrat, je tudi ocena zelo blizu sredini (2,72). Kjer ostaja doma vedno oče, pa se anketiranke ne strinjajo s trditvijo, da otrok v času bolezni potrebuje mamo (2,20).

H6: Kdo ostane doma in skrbi za otroka v času bolezni, je povezano s tem, ali je očetov dohodek višji ali nižji od maminega.

H₀: Kdo ostane doma in skrbi za otroka v času bolezni, ni povezano s tem, ali je očetov dohodek višji ali nižji od maminega.

Ničelno hipotezo sem preverjala s pomočjo t-testa za neodvisne vzorce.

	Finančni dohodek očeta najmlajšega otroka je:	N	Povprečje	Standardni odklon
<i>Kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni?</i>	Višji od mojega	551	2,06	1,14
	Nižji od mojega	136	2,91	1,43

Tabela 4.11: Kdo ostane doma v primeru bolezni otroka glede na finančni dohodek

Z Levenovim testom enakosti varianc sem najprej preverila homogenost variance odvisnih spremenljivk in pri rezultatu $f = 12,37$ in $p = 0,000$ je razlika med vzorčnima variancama statistično pomembna. Ničelno hipotezo lahko obdržim in nadaljujem s t-testom.

	t	prost.st.	Sig. (2-tailed)
<i>Kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni?</i>	-6,44	179,13	,000

Tabela 4.12: T-test, šesta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da je to, kdo ostane doma in skrbi za otroka v času bolezni, povezano s tem, ali je očetov dohodek višji ali nižji od maminega. Glede na povprečja lahko ugotovim, da očetje, ki imajo nižji dohodek od maminega, večkrat ostanejo doma in skrbijo za bolnega otroka kot očetje, ki imajo dohodek višji od mame otroka.

H7: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo službenim obveznostim ali ne.

H₀: Ni razlik v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, ne glede na to, ali se odpovedujejo službenim obveznostim ali ne.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	<i>Sploh se ne strinjam</i>	98	1,69	1,63
	<i>Se ne strinjam</i>	314	2,38	1,62
	<i>Sem nevtralna/ne vem</i>	187	2,59	1,72
	<i>Se strinjam</i>	157	2,82	1,62
	<i>Se zelo strinjam</i>	21	2,90	1,61
	<i>Skupaj</i>	777	2,45	1,68

Tabela 4.13: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na to, ali se odpoveduje službenim obveznostim

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	8,00	,000

Tabela 4.14: Test ANOVA, sedma hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo službenim obveznostim ali ne. Iz povprečij je razvidno, da očetje, ki se ne odpovedujejo svojim službenim obveznostim, preživijo z otroki manj časa (1,69) kot ostali. Povprečen aktiven čas z otroki očetov, ki se odpovedujejo službenim obveznostim, je bistveno višji (2,90). Trdim lahko, da odpovedovanje službenim obveznostim pozitivno vpliva na čas, preživet z otrokom.

H8: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali stari starši predstavljajo veliko pomoč pri vsakdanjih opravilih ali ne.

H₀: Razlik v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali stari starši predstavljajo veliko pomoč ali ne, pri vsakdanjih opravilih ni.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	<i>Sploh se ne strinjam</i>	135	2,75	1,84
	<i>Se ne strinjam</i>	187	2,28	1,60
	<i>Sem nevtralna/ne vem</i>	94	2,40	1,81
	<i>Se strinjam</i>	249	2,42	1,57
	<i>Se zelo strinjam</i>	115	2,39	1,71
	<i>Skupaj</i>	780	2,44	1,68

Tabela 4.15: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na pomoč starih staršev

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	1,59	,175

Tabela 4.16: Test ANOVA, osma hipoteza

Glede na stopnjo statistične pomembnosti, ki je večja od 0,05, lahko ničelno hipotezo obdržimo. Ne moremo govoriti o razlikah v času, ki ga oče aktivno preživi z otrokom, glede na to, ali stari starši predstavljajo veliko pomoč ali ne.

H9: Obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo prostočasnim aktivnostim ali ne.

H₀: Razlik v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo prostočasnim aktivnostim ali ne, ni.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	<i>Sploh se ne strinjam</i>	65	,86	,70
	<i>Se ne strinjam</i>	155	1,62	1,27
	<i>Sem nevtralna/ne vem</i>	161	2,57	1,65
	<i>Se strinjam</i>	296	2,86	1,68
	<i>Se zelo strinjam</i>	102	3,28	1,59
	<i>Skupaj</i>	779	2,44	1,68

Tabela 4.17: Čas, ki ga oče preživi z otrokom, glede na odpovedovanje prostočasnim aktivnostim

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom	42,31	,000

Tabela 4.18: Test ANOVA, deveta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da obstajajo razlike v času, ki ga očetje preživijo z otrokom, glede na to, ali se odpovedujejo prostočasnim aktivnostim ali ne. Iz povprečij je razvidno, da tisti očetje, ki se odpovedujejo

prostočasnim aktivnostim, preživijo z otroki mnogo več ur (3,28) kot tisti, ki se ne odpovedujejo prostočasnim aktivnostim (0,86).

H10: Obstajajo razlike med delitvijo dela pri negi otroka glede na mnenje mame o mitih o materinstvu.

H₀: Razlik v delitvi dela pri negi otroka glede na mamino mnenje o mitih o materinstvu ni.

Pri analizi podatkov sem vrednost strinjanja z miti o materinstvu izračunala tako, da sem seštela stopnjo strinjanja z naslednjimi izjavami:

- Nenaravno je, da si ženska ne želi otrok.
- Ženske, ki si ne želijo vsaj enega otroka, so sebične.
- Kot mati imam večjo odgovornost za razvoj svojega otroka kot oče otroka.
- Bilo bi mi zelo težko, če bi za mojega dojenčka skrbel nekdo drug (oče, stari starši, varuška ...)?
- Otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.

	N	Povprečje	Standardni odklon	
Kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje ...)?	5,00	7	4,14	1,07
	6,00	7	3,71	,49
	7,00	16	3,19	,83
	8,00	22	3,05	1,00
	9,00	18	3,11	,96
	10,00	42	3,17	,91
	11,00	53	3,19	,76
	12,00	85	3,18	,97
	13,00	56	3,11	,95
	14,00	83	2,98	,86
	15,00	83	3,11	,81
	16,00	80	2,91	,92

	N	Povprečje	Standardni odklon
17,00	53	2,87	,92
18,00	31	2,81	,91
19,00	32	2,44	,91
20,00	19	2,21	1,23
21,00	15	2,00	,85
22,00	4	2,25	,50
23,00	4	2,25	,96
24,00	6	2,50	,84
25,00	1	1,00	NaN
Skupaj	717	2,98	,94

Tabela 4.19: Zadolžitve pri negi otroka glede na strinjanje z miti o materinstvu

Povprečje nam kaže skupno oceno na 7-stopenjski lestvici, kjer je pri oceni 1 za nego otroka zadolžena le mama, pri oceni 7 pa le oče.

	F	Stat. značilnost
Kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje ...)?	4,32	,000

Tabela 4.20: Test ANOVA, deseta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da mamino mnenje o mitih o materinstvu vpliva na delitev dela med staršema pri negi otroka. Mame, ki se strinjajo z miti o materinstvu, opravijo večji del nege otroka. Lahko bi trdila, da miti o materinstvu ovirajo večjo enakopravnost pri zadolženosti za nego otroka med staršema.

H11: Obstajajo razlike v mnenju o pomembnosti domačega dela med brezposelnimi in zaposlenimi anketirankami.

H₀: Razlik v mnenju o pomembnosti domačega dela med brezposelnimi in zaposlenimi anketirankami ni.

	Vaš zaposlitveni status:	N	Povprečje	Standardni odklon
<i>Delo doma je enako pomembno kot plačano delo.</i>	Zaposlena	341	3,92	,94
	Brezposelna	132	4,32	,89

Tabela 4.21: Mnenje o pomembnosti domačega dela glede na zaposlitveni status

Ničelno hipotezo sem preverjala s pomočjo t-testa za neodvisne vzorce.

Z Levenovim testom enakosti varianc sem najprej preverila homogenost variance odvisnih spremenljivk in pri rezultatu $f = 0,09$ in $p = 0,767$ predpostavljam, da enakost varianc ni predpostavljena. Razlika med vzročnima variancama je statistično pomembna in sem jo upoštevala, pri t-testu.

		t	prost.st.	Sig. (2-tailed)
<i>Delo doma je enako pomembno kot plačano delo.</i>	Enakost varianc ni predpostavljena	-4,24	249,42	,000

Tabela 4.22: T-test, enajsta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da obstajajo razlike v mnenju o pomembnosti domačega dela med brezposelnimi in zaposlenimi anketirankami. Glede na povprečja lahko trdim, da brezposelne anketiranke bolj cenijo delo doma kot zaposlene.

H12: Povprečen čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, je povezan s tem, ali anketiranka meni, da ji gredo gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka ali ne.

H₀: Povprečen čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, je povezan s tem, ali anketiranka meni, da ji gredo gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka ali ne.

		N	Povprečje	Standardni odklon
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	<i>Sploh se ne strinjam</i>	53	1,23	,93
	<i>Se ne strinjam</i>	147	1,19	1,07
	<i>Sem nevtralna/ne vem</i>	97	,90	,53
	<i>Se strinjam</i>	280	,73	,55
	<i>Se zelo strinjam</i>	145	,40	,57
	<i>Skupaj</i>	722	,81	,77

Tabela 4.23: Vpliv miselnost o kakovosti materinega dela na čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom

	F	Stat. značilnost
Čas, ki ga oče porabi za gospodinjska dela	27,63	,000

Tabela 4.24: Test ANOVA, dvanajsta hipoteza

Ničelno hipotezo lahko zavrnem z manj kot 0,1 % tveganjem. Sprejemam hipotezo, da je povprečen čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, povezan s tem, ali anketiranka meni, da ji gredo gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka ali ne. Glede na povprečja lahko ugotovim, da se v družinah, kjer moški opravijo več ur gospodinjskega dela, anketiranke ne strinjajo s trditvijo, da jim gredo gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka. V družinah, kjer se anketiranka strinja z izjavo, pa oče otroka opravi bistveno manj dela. Moja interpretacija teh rezultatov je, da mame zavirajo sodelovanje očetov pri gospodinjskih opravilih, saj menijo, da stvari bolje opravijo same.

5. Razprava

V raziskavi sem si želela analizirati trenutno stanje vključenosti očeta v slovenski družini. Trudila sem se zajeti čim več stvari in raziskati čim več povezav med pojavi. Podrobno sem si želela pogledati, kako si starša delita delo, kaj so vzroki, da si starša delita delo, kot si ga, in kakšno je današnje dožemanje materinstva.

Ugotovila sem, da je pri najmlajšem otroku porodniški dopust in dopust za nego in varstvo otroka izkoristilo 95,5 % anketirank. Rezultat je bil pričakovan, zato me je zanimalo, kaj je bistveni razlog, da ta dopust izkoristi mama otroka in ne oče. Ugotovila sem, da je razlog predvsem ideološki. Skoraj 80 % anketirank kot razlog navaja, da je tako običajno oziroma ker zna mama bolje poskrbeti za dojenčka. Finančni razlog navaja manj kot 20 % anketirank. Dejstvo da za dojenčka skrbi mama otroka, je torej v večini primerov povezano z neko navado oziroma družbenim prepričanjem. Vprašanje je omogočalo tudi odgovor »drugo«, kjer so anketiranke lahko zapisale svoje razloge. V teh odgovorih je bilo veliko omenjanja dojenja in dejstva, da otrok v tem času potrebuje mamico. Na nek način so se pri razlogu opirale na mit o materinstvu, da otrok potrebuje mamo.

Očetovski dopust je koristila velika večina očetov (84,3 %). Iz tega lahko sklepam, da si tudi očetje želijo biti z otrokom v prvih mesecih življenja. Podrobneje pa me je zanimalo, ali očetovski dopust vpliva na kasnejše očetovo prisotnost. Izkazalo se je, da očetje, ki so koristili plačani in neplačani del očetovskega dopusta, preživijo precej več časa (povprečno 2,84 ure) z otrokom kot očetje, ki očetovskega dopusta niso koristili (povprečno 1,66 ure).

Podobno očetovski dopust vpliva tudi na čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom. Očetje, ki niso koristili očetovskega dopusta, namenijo manj časa gospodinjskim opravilom kot tisti, ki so koristili očetovski dopust.

Sklepala sem, da obstaja podobna razlika tudi med očeti, ki so bili prisotni pri porodu (88 %), in med tistimi, ki niso bili prisotni pri porodu (12 %). Zanimalo me je, kako si doma z mamo otroka delijo nego (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje) oziroma ali je zadolženost bolj enakomerno razdeljena glede na prisotnost pri porodu. Ugotovila sem, da očetje, ki niso

bili prisotni pri porodu, dejansko tudi kasneje več zadolžitev z nego otroka prepuščajo mami otroka.

V literaturi sem zasledila, da nezaposlen oče opravi doma enako količino dela kot nezaposlen oče. Torej težko rečemo, da oče ne opravlja gospodinjskih del zato, ker je odsoten. Odločila sem se preveriti dejansko razliko med statusom zaposlitve in časom, ki ga oče posveti gospodinjskim opravilom. Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da oče povprečno porabi doma skoraj enako časa za gospodinjska opravila ne glede na to, ali je zaposlen (0,84 ure) ali nezaposlen (0,77 ure).

Zanimalo me je, ali oče v družini z večjim številom otrok opravi več gospodinjskega dela. Sklepala sem, da dela v družini z večjim številom otrok mama ne more opraviti sama, zato potrebuje večjo pomoč očeta otrok. Ugotovila sem, da razlik v času, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom glede na število otrok, praktično ni oziroma težko govorim o posplošljivih podatkih.

Literatura bistvene razlike navaja med zadolžitvami v času otrokove bolezni. V svoj izračun sem zajela le zaposlene matere, saj oče v primeru, da je mati doma, ni upravičen do dopusta za nego otroka, kar bi popačilo rezultate. Otroka k zdravniku pelje večkrat mama kot oče otroka, pogosteje ostaja doma oče otroka v približno 5 %. Zelo redko otroka k zdravniku pelje le oče otroka. Podobna situacija je tudi pri vprašanju, kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni. Pogosteje ostane doma oče v le manj kot 10 %. Zanimalo me je, kaj vpliva na tak rezultat. Predvidevala sem, da je razlog lahko v financah, zato sem preverila, ali očetje z nižjim dohodkom od anketiranke ostajajo bolj pogosto doma kot očetje z višjim dohodkom od anketirankinega. Izkazalo se je, da očetje z nižjim dohodkom res pogosteje ostajajo doma in skrbijo za otroka kot tisti, ki imajo višji dohodek. Torej je eden od razlogov verjetno res finančni. Dozdevalo pa se mi je, da je bistveni razlog to, da anketiranke menijo, da otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka. Ugotovila sem, da obstaja bistvena razlika v razdelitvi ostajanja doma z bolnim otrokom glede na stopnjo strinjanja z izjavo. Anketiranke, ki vedno same ostanejo doma z otrokom, so dosegle visoko povprečje strinjanja z izjavo (3,74). Ocena strinjanja glede na to, kdo ostaja z otrokom doma, vidno upada in tiste, kjer doma ostaja vedno oče otroka, se z izjavo ne strinjajo in dosegajo zelo nizko povprečje (2,20). Tukaj se zelo jasno zrcali mit o materinstvu, da otrok potrebuje mamo. Kdaj bi lahko otrok še bolj potreboval mamo, ki najbolje pozna in čuti potrebe svojega

otroka, kot v času bolezni? To potrjuje, da je ta mit še vedno zelo aktualen in omejuje očetu, da bi se otroku bolj približal in se z njim povezal.

Očetje, ki se bolj pogosto odpovedujejo službenim obveznostim, preživijo povprečno z otrokom več časa (2,90 ur) kot očetje, ki se službenim obveznostim ne odpovedujejo (1,69 ur). Iz tega podatka lahko sklepam, da je bistvena ovira v preživljanju časa s svojim otrokom očetova kariera. Očetje, ki se bolj odpovedujejo službenim obveznostim, imajo več časa na voljo za posvečanje otroku kot očetje, ki se obveznostim ne odpovedujejo.

Podobno kot očetove službene obveznosti na čas z otrokom vpliva očetovo odpovedovanje prostočasnim aktivnostim. Preverila sem tudi, kdo od staršev si vzame več časa za prostočasne aktivnosti, in rezultat je bil v prid očetu (povprečna ocena na 7-stopenjski lestvici je bila 4,54). Očetje, ki se odpovedujejo prostočasnim aktivnostim, preživijo z otrokom bistveno več časa (povprečno 3,28 ure) kot očetje, ki se prostočasnim aktivnostim ne odpovedujejo (0,86 ure). Več kot očitno je, da so ovira aktivnemu preživljanju časa z otrokom tudi prostočasne aktivnosti. Preverila sem tudi, kdo od staršev si vzame več časa za prostočasne aktivnosti in rezultat je bil v prid očetu.

Slovenska posebnost je pogosto sobivanje s starimi starši otroka. Sklepala sem, da v družinah, kjer veliko pomoč predstavljajo stari starši, očetje opravijo manj dela. To se je izkazalo za neresnično. Ne glede na to, kakšno pomoč predstavljajo družini stari starši, oče preživlja podobno količino časa s svojim otrokom.

Želela sem preveriti, kako mišljenje o mitih o materinstvu vpliva na delitev dela pri negi otroka. Stopnjo strinjanja z miti o materinstvu sem izračunala tako, da sem seštel stopnje strinjanja z izjavami, ki so potrjevale mite. Tako sem dobila rezultate, da se v družinah, kjer se mame ne strinjajo z miti o materinstvu, delo pri negi otroka bolj enakomerno deli. Torej lahko sklepam, da materino mišljenje vpliva in ovira očeta otroka pri delitvi dela, povezanega z nego otroka.

Sklepala sem, da obstaja razlika med dojemanjem pomembnosti domačega dela med anketirankami, ki so zaposlene, in tistimi, ki so nezaposlene. Ugotovila sem, da zaposlene ženske manj pogosto mislijo, da je delo doma enako pomembno kot plačano delo (povprečje ocen 3,92). Brezposelne ženske pa delo doma bolj cenijo (povprečje ocen 4,32). Razlika sicer

ni velika, je pa opazna. Zanimivo pa je tudi, da na splošno velika večina anketirank meni, da je delo doma enako pomembno kot plačano delo.

Povprečen čas, ki ga oče nameni gospodinjskim opravilom, je odvisen od tega, ali anketiranka meni, da ji gredo gospodinjska opravila bolje od rok kot očetu otroka ali ne. V družinah, kjer se zelo strinjajo, da jim gre gospodinjsko delo bolje od rok, je povprečen čas očeta pri opravljanju gospodinjskih opravil precej nižji (0,40 ur) kot pri anketirankah, ki se z izjavo sploh ne strinjajo (1,23 ur). Torej lahko trdim, da je čas, ki ga oče posveti gospodinjskim opravilom, odvisen od miselnosti anketiranke. Pogosto se zgodi, da matere menijo, da jim gre delo bolje od rok in ga zato lažje naredijo same, kot da opravilo zaupajo možu. To se po mojem mnenju kaže tudi v raziskavi. Torej matere po mojem mnenju očetom ne dopuščajo, da bi opravljali gospodinjska dela, saj ga same opravijo bolje, kar zavira očetovo pripravljenost za pomoč pri teh opravilih.

6. Sklep

Delitev v dela v slovenski družini je še vedno določena glede na spol. Večino gospodinjskega dela še vedno opravijo matere, hišna popravila očetje, pri vzgoji in negi otroka pa je zaznati precej večjo enakopravnost med spoloma. Nega in vzgoja otroka se po končanem porodniškem dopustu in dopustu za nego in varstvo otroka že zelo enakomerno porazdelita med starša, čeprav je večina zadolžitev še vedno na strani matere.

Ideološka prepričanja pogosto ovirajo očetovo vključenost v otrokovo življenje ter vključenost v gospodinjsko delo. Dejstvo, da ženske v veliki meri same koristijo porodniški dopust in dopust za nego in varstvo otroka zaradi povsem ideoloških razlogov, kaže na to, da se ženske niso pripravljene odreči materinstvu. Še vedno mislijo, da otrok v prvem letu potrebuje mater, in to dolžnost težko preložijo na očeta, saj menijo, da je to njihovo delo. Mit o materinstvu, da otrok potrebuje mater, je tako močno usidran v zavest sodobne slovenske družbe, da očetom jemlje enakopravnost v skrbi za nego in vzgojo svojega otroka.

Država s svojo družinsko politiko očetom omogoča očetovski dopust, ki ga izkoristi velika večina novopečenih očetov. Skozi raziskavo sem ugotovila, da ta dopust ni namenjen samo pomoči mami, temveč pripomore tudi k povezanosti med očetom in otrokom. Lahko rečem, da očetovski dopust predstavlja zelo dober temelj za nadaljnjo očetovo prisotnost pri aktivnem preživljanju časa s svojim otrokom, saj očetje, ki koristijo očetovski dopust, sploh pa tisti, ki koristijo tako plačani kot neplačani del, aktivno preživijo s svojimi otroci več časa od tistih, ki tega dopusta ne koristijo. V zadnjih desetletjih so slovenske porodnišnice očetom omogočile tudi prisotnost pri porodu. Tudi ta prisotnost ali neprisotnost se zrcali pri enakomerni delitvi dela med staršema pri negi otroka. Sklepam, da so očetje še vedno razumljeni kot glavni finančni preskrbovalci družine, zato se svojim službenim obveznostim redko odpovejo, da bi preživeli več časa s svojo družino. Finančni prispevek očeta še vedno predstavlja zelo pomemben dejavnik v družinskem življenju slovenske družine. Nasprotno pa se očetje zelo pogosto odpovedujejo svojim prostočasnim aktivnostim, da preživijo več časa s svojimi otroci.

Največje razlike v skrbi za otroka se opazijo pri otrokovi bolezni. Kljub temu da je mati zaposlena za poln delovni čas, v veliki večini sama koristi bolniško odsotnost z dela zaradi

nege otroka. Prepričanje, da otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe otroka, je v naši družbi še vedno močno zasidrano. Spet se pojavijo ideološki vplivi, ki očetu onemogočajo zbližanje s svojim otrokom tudi v času bolezni. Razlog, da za otroka v času bolezni skrbi mama in ne oče, pa je tudi materialni. Ženske večinoma zaslužijo manj kot moški, očetje otroka, zato je ekonomsko bolj smotrno, da so od dela odsotne same. Torej lahko rečem, da neenakost v javni sferi vpliva tudi na neenakost v zasebni sferi.

Očetje so vse bolj aktivni pri negi in vzgoji otroka, še vedno pa so večinoma neaktivni pri opravljanju gospodinjskih opravil. Gospodinjska opravila ostajajo zadolžitev mater in delo je še vedno deljeno glede na spol. Očetje so zadolženi za hišna popravila in skrb za avtomobil, matere pa za kuhanje, pospravljanje, likanje, nakupovanje ... Na očetov prispevek k domačemu delu ne vpliva ne število otrok ne zaposlenost očeta. Torej lahko sklepam, da je razlog popolnoma ideološki, da matere to pač počnejo bolje oziroma da je to njihova naloga. Matere najverjetneje same postavljajo ovire očetom pri delitvi gospodinjskega dela, saj večina mater meni, da gospodinjska dela opravljajo bolje kot očetje otroka, kar pa se odseva tudi na času, ki ga oče porabi za gospodinjska opravila.

7. Predlogi

Na podlagi ugotovitev raziskave podajam naslednje predloge:

- bistveno težavo pri vključenosti očetov vidim v miselnosti mater. Matere se ne zavedajo, da očetom same postavljajo ovire pri vključenosti v življenje otroka in gospodinjska opravila, kljub temu da si vključenosti in pomoči zelo želijo. Treba jih je ozavestiti, da s svojim razmišljanjem omejujejo očetovo vključenost. S tem, ko gospodinjsko delo opravijo same, ker mislijo, da bo delo opravljeno bolje in hitreje, si same nalagajo več zadolžitev in ne dajo priložnosti očetu otroka, da se dela nauči in ga bolje opravi;
- starševske revije bi se morale bolj osredotočiti tudi na očete. Mislim, da so očetje zelo pripravljeni prebirati revije o vzgoji otroka, a danes ne verjamem, da bi oče kupil revijo Mama, z naslovnico, na kateri poudarjajo porodne zgodbe, težave pri dojenju in nevšečnostmi med nosečnostjo. Starševstvo bi jim morali predstavljati na njihov način, npr. z recenzijami družinskih avtomobilov, s predstavitvijo adrenalinskih pustolovščin z otroki, s članki o pravilnem učenju smučanja malčkov, o postavljanju mej, o pravilnem previjanju otroka ... Torej tudi taka literatura lahko pripomore k očetovemu znanju in posledično samozavesti pri skrbi za otroka, da se bo tako lažje približal svojemu otroku in užival polno očetovstvo;
- očetovski dopust očitno vpliva na razdelitev dela v družini, zato bi moral biti plačan očetovski dopust daljši in očetje bi ga morali koristiti tudi, ko mati otroka ni več na porodniškem dopustu, torej tudi po prvem letu starosti. Menim, da bi to pripomoglo k enakovredni delitvi dela v družini;
- prisotnost pri porodu krepi vez med očetom in otrokom, zato bi prisotnost morali še dodatno spodbujati, prav tako vključenost v šolo za starše. Šola za starše bi morala biti obvezna za vse prihodnje očete, ne glede na to, ali bodo prisotni pri porodu ali ne. S pridobljenim znanjem bi si okrepili samozavest, na nek način pridobili status strokovnjaka ter tako lažje pristopili k negi in vzgoji svojega otroka.

8. Literatura

Ambrosini, A., Stanghellini, G. (2012), *Myths of motherhood. The role of culture in the development of postpartum depression*. Chieti: Università degli Studi »g.d' Annunzio«, Dipartimento di Scienze Biomediche.

Arènes, J. (2003), *Je oče še del družine?*. Ljubljana: Oka.

Barle, A., Počkar, M. (1994), *Sociologija. Gradivo za srednje šole*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.

Bergant, M. (1981), *Družina – zakon – ljubezen na razpotjih*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Berger, P. L., Luckmann, T. (1988). *Družbena konstrukcija realnosti: razprava iz sociologije znanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba

Bergstrand, G. et al. (1996), *Prostori moškosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Bertone, C., Ferrero Camoletto, R. (2011), Bringing masculinity into the picture. *Annales, Series Historia et Sociologia*, 21(1), 125–136.

Bezjak, A. (2004). Delitev dela po spolu. *Časopis za kritiko znanosti*, 32 (215/216), 314–326.

Brajša, P. (1987). *Očetje, kje ste?: mit in resnica o materinstvu*. Ljubljana: Delavska enotnost.

Clemente, N., Prosen, M. (2013), Priprava moških na rojstvo otroka in očetovstvo. *Obzornik zdravstvene nege*, 47 (2), 194–201.

Connell, R. (2012), *Moškosti*. Ljubljana: Krtina.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1993), Družina: pravica do lastne stvarnosti. 32 (1/2).

Černič, M. (2011), Družina kot polje individualnosti. *Družboslovne razprave*, 2, (3), 67–75.

Gajšek, V. (2009), *Pismo o družini in starševstvu*. Ljubljana: Intelyway.

Gillis, J. R. (2000), *Mladina in zgodovina: tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*. Šentilj: Aristej.

Godina, V. V. (2014), *Zablode postsocializma*. Ljubljana: Beletrina.

Guštin, K. (2009), Pričakovanja partnerjev o starševski vlogi v času nosečnosti. *Psihološka obzorja (Ljubljana)*, 18 (2), 77–89.

Hare-Mustin, R. T., Broderck, P. C. (1978), *The motherhood Inventory: A questionnaire for Studying Attitudes Toward Motherhood*. Toronto.

Hirschfeld, T. (2001). Dober poslovnež, še boljši očka: razpetost sodobnega očeta med družino in službo. *Tržič : Učila*.

Humer, Ž. (2007), Novi očetje med skrbstvenim in domačim delom. *Teorija in praksa*, 44 (1/2), 159–172.

Humer, Ž., Renner, T., Švab, A., Žakelj, T. (2008). *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jogan, M. (1995). *Sodobne smeri v sociološki teoriji: makro in mikro pristop*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jogan, M. (2001). *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

- (2006). Enakost med spoloma in moškosrediščna tradicija v slovenski družbi. *Socialno delo*, 2006 (3/5), 197–205.

Jogan, M. [et al.] (1986), *Ženske in diskriminacija*. Ljubljana: Delavska enotnost

Jug Došler, A., Skubic, M. (2012), Analiza prakse izobraževanja v šolah za bodoče starše. *Obzornik zdravstvene nege*, 46 (4), 281–288.

- Kan, M. Y. (2006), Measuring housework participation: the gap between 'stylised' questionnaire estimates and diary-based estimates, ISER Working Paper Series, No. 2006-11.
- Keržan, D. (2009), Naravno starševstvo?. *Socialno delo*, 48 (1/3), 131–140, 191, 197.
- Klun, M. (2009), Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo*, 48 (1/3), 35–49, 188, 194.
- Kolenc, K. (2008), Odločitev za starševstvo in družino med mladimi. *Obzornik zdravstvene nege*, 42 (3), 207–213.
- Kraljić, S. (2005), Družinska mediacija: uspešno starševstvo kljub neuspešnemu partnerstvu. *Socialno delo*, 44 (3), 223-228.
- Kuhar, M. (2010), Nekaj preliminarних korakov k bolj celostni konceptualizaciji starševske avtoritete. *Sodobna pedagogika*, 61 (2), 224–250.
- Leskošek, V. (2002), *Zavrnjena tradicija: ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana : Založba /*cf.
- (2005), Globalne neenakosti. *Socialno delo*, 44 (4/5), 241-250.
- Mesec, B. (2008), Metodologija raziskovanja v socialnem delu s statistiko I. Prosojnice.
- Nastran Ule, M. (1999), *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
- Netwich, J. C. (2008), New fathers and mothers as gender trouble makers? Exploring discursive constructions of heterosexual parenthood and their subversive potential. *Feminism and Psychology*, 18 (2), 207–230.
- Oakley, A. (2000), *Gospodinja*. Ljubljana: Založba /*cf
- Petrassi, D. (2012), »For me, the children come first«: A discursive psychological analysis of how mothers construct fathers' roles in childrearing and childcare. *Feminism & Psychology*, 0 (0), 1–10.

- Poljanec, A., Simonič, B. (2008), Starševstvo za tretje tisočletje v luči teorije navezanosti. *Socialno delo*, 47 (3/6), 241–248, 392,
- Potočnik, V. (2008), Družina kot zveza. *Bogoslovni vestnik*, 68 (3), 313–336.
- Rener, T. (2007), Politčna ekonomija družinskega dela in novo očetovstvo. *Teorija in praksa*, 44 (1/2), 127–141.
- Rener, T. [et al.] (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Ruspini, E., Sobočan, A. M. (2010), Italijanski homoseksualni očetje med stereotipi in željo po starševstvu. *Socialno delo*, 49 (5/6), 373–379, 408, 412.
- Sieder, R. (1998), *Socialna zgodovina družine*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Skušek, Z. (1993), Materna ljubezen, očetna hiša. *Časopis za kritiko znanosti*, 21, 162–163.
- Skušek, Z. (1994), Očetje: Pravica do nosečnosti. *Socialno delo*, 33 (3), 235–237.
- Skušek, Z. (1994), Ritualne oblike očetovskega vedenja: antropologija in Kuvada. *Socialno delo*, 33 (4), str. 293–299.
- Sobočan, A. M. (2009), Istospolne družine v Sloveniji. *Socialno delo*, 48 (1/3), 65–86, 189, 194–195.
- (2009), Razmišljanja študentk FSD o socialnem starševstvu. *Socialno delo*, 48 (1/3), 161–162.
- Stermecki, L. (2005), Konstrukcija identitete materinstva. *Monitor ISH*, 7 (2), 107–115.
- Švab, A. (2000), Poti in stranpoti novih očetovskih identitet. *Teorija in praksa*, 37 (2), 248–263.
- (2001), *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Tambolaš, V. (2007), Ko se oče skrije ... in zakaj bi moral (p)ostati viden. *Socialna pedagogika (Ljubljana)*, 11 (4), 503–516.

Tepavčević, Ž. (2005), Prizadevanje za enakopravnost obeh spolov. *Socialno delo* 44 (6), 395-401.

Tomori, M. (1989), *Klic po očetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

- (1994), *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.

Ule, M. (1993), *Psihologija vsakdanjega življenja*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- (2003), *Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.

Velikonja, I. (2014), *Normalna družina --- pa kaj še!*. Ljubljana: Mladika.

Vertot, N. (2009), *Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060: projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Zaviršek, D. (2009), Zakaj socialno starševstvo za socialno delo. *Socialno delo*, 48 (1/3), 1–2.

Zaviršek, D. (2012), *Od krvi do skrbi: socialno starševstvo v globalnem svetu*. Maribor: Aristej.

Zavrl, N. (1999), *Očetovanje in otroštvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Žabkar, B. (2012), Definicija in pomen vključenega očetovstva. *Anthropos (Ljubljana)*, 44 (3/4), 311–325.

Internetni viri:

Delo (2014), *Plačani očetovski dopust se podaljšuje na 30 dni*. Dostopno na: <http://www.delo.si/novice/politika/placani-ocetovski-dopust-se-podaljsuje-na-30-dni.html> (5.4.2015).

Delo (2014), *Neprenosljiv dopust za očete? To pa ne*. Dostopno na:
<http://www.delo.si/novice/slovenija/neprenosljiv-dopust-za-ocete-to-pa-ne.html>
(5.4.2015).

Armin Brott, *Do dads have symptoms to?*. Dostopno na:
<http://www.pregnancyandbaby.com/pregnancy/articles/939075/pregnant-dads>
(30.5.2014).

Tina Žnidaršič (2012), *Mednarodni dan očetov 2012*. Dostopno na:
http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4781 (1.6.2014).

Definicije in pojasnila - DRUŽINE. Dostopno na:
http://www.stat.si/popis2002/si/definicije_in_pojasnila_5.html (1.6.2014).

9. Povzetek

Družina in družinsko življenje sta se skozi čas stalno spreminjala. Kljub vsem spremembam, je bila tisočletja za dom zadolžena ženska, mati. Materinstvo je bilo bistvo ženske identitete, kar je služilo ohranjanju patriarhata v družbi. V zadnjih dveh desetletjih pa v skrb za otroka aktivno vstopajo moški, očetje. Delitev dela po spolu sicer še vedno obstaja, vendar očetje prevzemajo vedno več zadolžitev pri vzgoji in negi otroka. Očetje se trudijo približati otrokom in biti bolj aktivni pri skrbi za otroka.

Skozi raziskavo sem se trudila raziskati trenutno stanje pri delitvi družinskega dela v sodobni slovenski družini. Ugotovila sem, da so očetje zelo aktivni pri negi in vzgoji otroka. Delitev dela med staršema povezanega z vzgojo in nego otroka je skoraj enakopravno, kar pa ne velja za delitev dela pri gospodinjskih opravilih.

Porodniški dopust in dopust za nego in varstvo otroka skoraj vedno koristi mati otroka. Zanimivo pa je dejstvo, da koristi ta dopust večinoma zaradi ideoloških razlogov in sicer ker je tako običajno oziroma zato, ker meni, da zna bolje poskrbeti za otroka. Prav tako je z dela zaradi bolezni otroka ponavadi odsotna mati. Tudi tukaj je glavni razlog ideološki, saj mame menijo, da le one poznajo in čutijo potrebe svojega otroka. To dokazuje, da so miti o materinstvu v družbi še vedno močno prisotni in krojijo sodobno družinsko življenje. Na čas, ki ga oče aktivno preživi z otrokom pozitivno vpliva prisotnost pri porodu in koriščenje očetovskega dopust, zato bi bilo potrebno v prihodnosti te pravice očetov bolj spodbujati.

Gospodinjska opravila so, kljub spremembam pri vzgoji in negi otroka, še vedno domena mater. Anketiranke menijo, da jim gredo ta opravila bolje od rok, posledično jih v večinoma opravijo same, medtem ko so moški zadolženi za hišna popravila in skrb za avtomobil.

Znotraj družine se torej odvijajo nagle spremembe, ki pa jih ovira ideološko razmišljanje, ki se je ukoreninilo skozi tisočletja patriarhata v zahodni družbi. Le če bomo presegli to razmišljanje lahko dosežemo enakopravnost tako očetov znotraj doma, kot tudi mater zunaj doma.

10. Priloge

10.1. Vprašalnik

Q1 - Kdo je pri najmlajšem otroku koristil porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka?

- ☐ Jaz
☐ Oče otroka
☐ Delno jaz, delno oče otroka

Q2 - Zakaj je izbrani starš koristil porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka?

- ☐ Finančni razlog
☐ Ker je tako običajno
☐ Ker zna bolje poskrbeti za dojenčka
☐ Zaradi delodajalca, ki ni dovolil odsotnosti z dela
☐ Drugo:

Q22 - Koriščenje očetovskega dopusta pri najmlajšem otroku (označite pravilno trditev):

- ☐ Oče je koristil plačani del očetovskega dopusta
☐ Oče je koristil plačani in neplačani del očetovskega dopusta
☐ Oče ni koristil očetovskega dopusta

Q4 - Oče otroka je bil prisoten pri porodu najmlajšega otroka.

- ☐ Da
☐ Ne

Q5 - Kliknite in vpišite besedilo vprašanja

	Zmeraj jaz	Večinom a jaz, izjemom a oče otroka	Ponavadi jaz, včasih oče otroka	Približno enako	Ponavadi oče otroka, včasih jaz	Večinom a oče otroka, izjemom a jaz	Zmeraj oče otroka	Drugo
Kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje,...)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo vzgaja, načrtno razvija osebnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Zmeraj jaz	Večinom a jaz, izjemom a oče otroka	Ponavadi jaz, včasih oče otroka	Približno enako	Ponavadi oče otroka, včasih jaz	Večinom a oče otroka, izjemom a jaz	Zmeraj oče otroka	Drugo
otroka?								
Kdo kaznuje otroka?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo se igra z otrokom?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo opravlja gospodinjska opravila (kuhanje, pranje perila, likanje, pospravljanje)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo nakupuje hrano, igrače, oblačila, obutev za otroke?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo v gospodinjstvu opravlja hišna popravila (menjava žarnic, košenje trave, sestavljanje pohištva, zabijanje žebeljev,...)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo v gospodinjstvu skrbi za čiščenje in vzdrževanje avtomobila?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo bere literaturo/nasvete povezano z vzgojo otrok?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo prevaža otroka/e na dejavnosti, v šolo, v vrtec?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo si vzame več časa za svoje prostočasne dejavnosti (gledanje TV, kava s prijatelji, rekreacija,...)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Zmeraj jaz	Večinoma jaz, izjemoma oče otroka	Ponavadi jaz, včasih oče otroka	Približno enako	Ponavadi oče otroka, včasih jaz	Večinoma oče otroka, izjemoma jaz	Zmeraj oče otroka	Drugo
Kdo skrbi za finance v družini(plačuje položnice, izpolnjuje obrazce npr. za davčne olajšave, otroškidodatek)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo otroka v primeru bolezni pelje k zdravniku?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11.

Q6 – Povprečno koliko ur dnevno oče aktivno (igranje, sprehod, hranjenje, kopanje,...) preživi z otrokom?

- ☐ 0 (je odsoten)
☐ do 2 uri
☐ 2 do 4 ure
☐ 4 do 6 ur
☐ več kot 6 ur

Q7 – Povprečno koliko časa dnevno oče vašega otrok/a, nameni gospodinjskim opravilom (kuhanje, pospravljanje, pranje perila, likanje,...)?

- ☐ 0 (je odsoten)
☐ do 2 uri
☐ 2 do 4 ure
☐ 4 do 6 ur
☐ več kot 6 ur

Q8 - Prosim označite kako se strinjate s trditvami:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	sem nevtralna/ nevem	se strinjam	se zelo strinjam
Pred rojstvom otroka sem pričakovala, da se bo oče otroka negi in vzgoji otroka posvečal enakovredno (ali pa v isti meri kot jaz).	☐	☐	☐	☐	☐
Pred rojstvom otroka sem pričakovala, da se	☐	☐	☐	☐	☐

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	sem nevtralna/ nevem	se strinjam	se zelo strinjam
bo oče otroka gospodinjskim opravilom posvečal enakovredno (ali pa v enaki meri) kot jaz.					
Oče mojega najmlajšega otroka je bil aktivno vključen v nosečnost.	☐	☐	☐	☐	☐
Stari starši otrok/a naši družini predstavljajo veliko pomoč pri vsakdanjih opravilih.	☐	☐	☐	☐	☐
Oče otrok/a se pogosto odreka prostočasnim aktivnostim, da lahko preživi več časa z družino.	☐	☐	☐	☐	☐
Z ljubeznijo in nesebičnostjo, mame svojim partnerjem (očetu otrok/a) omogočamo dosežke zunaj doma.	☐	☐	☐	☐	☐
Največja dolžnost vsake ženske je, da poskrbi za svojega otroka/e in partnerja.	☐	☐	☐	☐	☐
Oče otrok/a se odpoveduje svojim dodatnim službenim obveznostim, zato ker ima družino.	☐	☐	☐	☐	☐
Moški so zadolženi za igro in zabavne dejavnosti z otroki, matere za nego in vzgojo.	☐	☐	☐	☐	☐
Moškim je plačana služba bolj pomembna kot ženskam.	☐	☐	☐	☐	☐
Delo doma je enako pomembno kot plačano delo.	☐	☐	☐	☐	☐

12.

Q9 - Prosim označite kako se strinjate s trditvami:

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	sem nevtralna/ nevem	se strinjam	se zelo strinjam
V primeru moje odsotnosti lahko oče otroka popolnoma enako dobro poskrbi za vzgojo in nego otrok/a ter gospodinjska opravila.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilo bi mi zelo težko, če bi za mojega dojenčka skrbel nekdo drug (oče, stari starši, varuška, ...)?	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
Kot mati imam večjo odgovornost za razvoj svojega otroka, kot oče otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
Vzgoja in nega otrok/a, mi gre bolje od rok kot očetu otroka.	☐	☐	☐	☐	☐
Gospodinjska opravila(kuhanje,	☐	☐	☐	☐	☐

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	sem nevtralna/ nevem	se strinjam	se zelo strinjam
pospravljanje, likanje,...) mi gredo bolj od rok kot očetu mojega otroka.					
Moja kariera mi veliko pomeni, ker mi daje samostojnost in neodvisnost.	☐	☐	☐	☐	☐
V primeru ločitve lahko kot mati brez pomoči očeta otrok/a, tako materialno kot nematerialno poskrbim za svoje otroke.	☐	☐	☐	☐	☐
Materinstvo je najtežja služba na svetu.	☐	☐	☐	☐	☐
Nenaravno je, da si ženska ne želi otrok.	☐	☐	☐	☐	☐
Ženske, ki si ne želijo vsajenega otroka so sebične.	☐	☐	☐	☐	☐
Zaposlene ženske lahko vzgojijo otroke enako dobro, kot ženske ki so nezaposlene.	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok mora imeti v vzgojo aktivno vključeno tako mamo, kot očeta, da lahko odraste v samostojno, čustveno zrelo, uspešno osebo.	☐	☐	☐	☐	☐
Idealen moški je nežen in ljubeč posameznik.	☐	☐	☐	☐	☐
Idealen moški je negovan.	☐	☐	☐	☐	☐
Idealen moški je čustven.	☐	☐	☐	☐	☐

Q10 - Kraj bivanja:

- ☐ Urbano naselje
☐ Predmestje
☐ Podeželje

Q11 - Prosim vpišite koliko otrok imate?

Q12 - Moj najmlajši otrok je star (v letih):

Q13 - Moja starost:

Q14 - Starost očeta najmlajšega otroka):

Q15 - Zakonski stan:

- ☐ Sem poročena
- ☐ Sem v zunajzakonski skupnosti
- ☐ Razvezana
- ☐ Vdova
- ☐ Samska

Q16 - Vaš zaposlitveni status:

- ☐ Zaposlena
- ☐ Na porodniškem dopustu ali dopustu za nego in varstvo otroka
- ☐ Zaposlena za polovični delovni čas
- ☐ Brezposelna
- ☐ Študentka
- ☐ Opravljam študentsko delo

Q17 - Zaposlitveni status očeta najmlajšega otroka:

- ☐ Zaposlen
- ☐ Na porodniškem dopustu ali dopustu za nego in varstvo otroka
- ☐ Zaposlen za polovični delovni čas
- ☐ Brezposeln
- ☐ Študent
- ☐ Opravlja študentsko delo

Q18 - Vaša izobrazba:

- ☐ osnovnošolska izobrazba
- ☐ poklicna izobrazba
- ☐ srednješolska izobrazba
- ☐ višje ali visokošolska izobrazba
- ☐ univerzitetna izobrazba
- ☐ magisterij, specializacija, doktorat

Q19 - Izobrazba očeta vašega najmlajšega otroka:

- ☐ osnovnošolska izobrazba
- ☐ poklicna izobrazba
- ☐ srednješolska izobrazba
- ☐ višje ali visokošolska izobrazba
- ☐ univerzitetna izobrazba
- ☐ magisterij, specializacija, doktorat

Q20 - Finančni dohodek očeta najmlajšega otroka je:

- ☐ Višji od mojega
- ☐ Nižji od mojega

10.2. Spremenljivke

<i>Tip</i>	<i>Merjenje</i>
Q1	Kdo je pri najmlajšem otroku koristil porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka?
Q2	Zakaj je izbrani starš koristil porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka?
Q2_coding_38	Odgovori drugo
Q22	Koriščenje očetovskega dopusta pri najmlajšem otroku (označite pravilno trditev):
Q4	Oče otroka je bil prisoten pri porodu najmlajšega otroka.
Q5a	Kdo je zadolžen za nego otroka (previjanje, kopanje, skrb za higieno, hranjenje,...)?
Q5b	Kdo vzgaja, načrtno razvija osebnost otroka?
Q5c	Kdo kaznuje otroka?
Q5d	Kdo se igra z otrokom?
Q5e	Kdo opravlja gospodinjska opravila (kuhanje, pranje perila, likanje, pospravljanje)?
Q5f	Kdo nakupuje hrano, igrače, oblačila, obutev za otroke?
Q5g	Kdo v gospodinjstvu opravlja hišna popravila (menjava žarnic, košenje trave, sestavljanje pohištva, zabijanje žebljev,...)?
Q5h	Kdo v gospodinjstvu skrbi za čiščenje in vzdrževanje avtomobila?
Q5i	Kdo bere literaturo/nasvete povezano z vzgojo otrok?
Q5j	Kdo prevaža otroka/e na dejavnosti, v šolo, v vrtec?
Q5k	Kdo si vzame več časa za svoje prostočasne dejavnosti (gledanje TV, kava s prijatelji, rekreacija,...)?
Q5l	Kdo skrbi za finance v družini (plačuje položnice, izpolnjuje obrazce npr. za davčne olajšave, otroški dodatek)?
Q5m	Kdo otroka v primeru bolezni pelje k zdravniku?
Q5n	Kdo ostane doma in skrbi za otroka v primeru bolezni?
Q6	Povprečno koliko ur dnevno oče aktivno (igranje, sprehod, hranjenje, kopanje,...) preživi z otrokom?
Q7	Povprečno koliko časa dnevno oče vašega otrok/a, nameni gospodinjskim opravilom (kuhanje, pospravljanje, pranje perila, likanje,...)?
Q8a	Pred rojstvom otroka sem pričakovala, da se bo oče otroka negi in vzgoji otroka posvečal enakovredno (ali pa v isti meri kot jaz).
Q8b	Pred rojstvom otroka sem pričakovala, da se bo oče otroka gospodinjskim opravilom posvečal enakovredno (ali pa v enaki meri) kot jaz.
Q8c	Oče mojega najmlajšega otroka je bil aktivno vključen v nosečnost.
Q8d	Stari starši otrok/a naši družini predstavljajo veliko pomoč pri vsakdanjih opravilih.
Q8e	Oče otrok/a se pogosto odreka prostočasnim aktivnostim, da lahko preživi več časa z družino.
Q8f	Z ljubeznijo in nesebičnostjo, mame svojim partnerjem (očetu otrok/a) omogočamo dosežke zunaj doma.
Q8g	Največja dolžnost vsake ženske je, da poskrbi za svojega otroka/e in partnerja.

Q8h	Oče otrok/a se odpoveduje svojim dodatnim službenim obveznostim, zato ker ima družino.
Q8i	Moški so zadolženi za igro in zabavne dejavnosti z otroki, matere za nego in vzgojo.
Q8j	Moškim je plačana služba bolj pomembno kot ženskam.
Q8k	Delo doma je enako pomembno kot plačano delo.
Q9a	V primeru moje odsotnosti, lahko oče otroka popolnoma enako dobro poskrbi za vzgojo in nego otrok/a ter gospodinjska opravila.
Q9b	Bilo bi mi zelo težko, če bi za mojega dojenčka skrbel nekdo drug (oče, stari starši, varuška, ...)?
Q9c	Otrok v času bolezni potrebuje mamo, saj le ona pozna in čuti potrebe svojega otroka.
Q9d	Kot mati imam večjo odgovornost za razvoj svojega otroka, kot oče otroka.
Q9e	Vzgoja in nega otrok/a, mi gre bolje od rok kot očetu otroka.
Q9f	Gospodinjska opravila (kuhanje, pospravljanje, likanje,...) mi gredo bolje od rok kot očetu mojega otroka.
Q9g	Moja kariera mi veliko pomeni, ker mi daje samostojnost in neodvisnost.
Q9h	V primeru ločitve lahko kot mati brez pomoči očeta otrok/a, tako materialno kot nematerialno poskrbim za svoje otroke.
Q9i	Materinstvo je najtežja služba na svetu.
Q9j	Nenaravno je, da si ženska ne želi otrok.
Q9k	Ženske, ki si ne želijo vsaj enega otroka so sebične.
Q9l	Zaposlene ženske lahko vzgojijo otroke enako dobro, kot ženske ki so nezaposlene.
Q9m	Otrok mora imeti v vzgojo aktivno vključeno tako mamo, kot očeta, da lahko odraste v samostojno, čustveno zrelo, uspešno osebo.
Q9n	Idealen moški je nežen in ljubeč posameznik.
Q9o	Idealen moški je negovan.
Q9p	Idealen moški je čustven.
Q10	Kraj bivanja:
Q11	Prosim vpišite koliko otrok imate?
Q12	Moj najmlajši otrok je star (v letih):
Q13	Moja starost:
Q14	Starost očeta najmlajšega otroka):
Q15	Zakonski stan:
Q16	Vaš zaposlitveni status:
Q17	Zaposlitveni status očeta najmlajšega otroka:
Q18	Vaša izobrazba:
Q19	Izobrazba očeta vašega najmlajšega otroka:
Q20	Finančni dohodek očeta najmlajšega otroka je:

10.3. Podatki raziskave

Podatki so dostopni na: <https://www.1ka.si/podatki/64349/CA1247BC/>